

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

CİNSEL İSTİSMARA İLİŞKİN BİLGİ VE FARKINDALIK DÜZEYİ
ÖLÇEĞİ-ÇOCUK FORMU'NUN (7-9 YAŞ) GELİŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELDA BALTA

İSTANBUL - 2025

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ BİLİM DALI

CİNSEL İSTİSMARA İLİŞKİN BİLGİ VE FARKINDALIK DÜZEYİ
ÖLÇEĞİ-ÇOCUK FORMU’NUN (7-9 YAŞ) GELİŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELDA BALTA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. GÜLÇİN GÜVEN

Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
(TÜBİTAK) tarafından 223K978 numaralı proje ile desteklenmiştir.

İSTANBUL – 2025

KABUL VE ONAY

Selda Balta tarafından hazırlanan “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu’nun (7-9 Yaş) Geliştirilmesi” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 09.05.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Doç. Dr. Gülçin GÜVEN

.....

Üye

Doç. Dr. Mehmet Nur TUĞLUK

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SARI

.....

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Doç. Dr. Bülent DEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

SELDA BALTA

09.05.2025

ÖN SÖZ

Çocuklarda cinsel istismar, toplumsal, psikolojik ve hukuki boyutlarıyla dünya genelinde ciddi bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir (UNICEF,2023). Her ne kadar bu konuda bilimsel çalışmalar ve sosyal girişimler artmış olsa da mağduriyetin gerçek boyutlarının tam olarak anlaşılması ve etkili önlemlerin alınması hâlâ büyük bir zorluk oluşturmaktadır. Bu konuya ilgim, çocuk haklarının korunması ve zafiyetli bireylerin desteklenmesi yönünde duyduğum derin bir sorumluluk duygusundan kaynaklanmaktadır. Özellikle çocuklarda cinsel istismar vakalarında erken tanı ve önleme stratejilerinin eksikliği, bu alanda daha kapsamlı araştırmalar yapılmasını gerekli kılmaktadır. Tezimde, mevcut bilgi seviyelerinin değerlendirilmesi, farkındalık kampanyalarının etkilerinin analiz edilmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Doç. Dr. Gülçin GÜVEN'e ve Doç. Dr. Elif YILMAZ İLTER'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Proje sürecinde desteğini esirgemeyen sevgili hocam Doç. Dr. Vildan APAYDIN CIRIK'a ve sürece katkılarından dolayı Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU, Prof. Dr. İsmihan Zeliha ARTAN, Dr. Öğr. Üyesi Sevtap VELİPAŞAOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım. Projenin veri toplama sürecinde titizlikle yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Rümeysa SAÇAK'a teşekkürlerimi iletirim. Savunma sınavı sırasında jüri üyeleri çalışmamın son haline gelmesine değerli katkılar yapmışlardır. Bu vesileyle tüm hocalarıma ve tezimin son okumasında yardımlarını esirgemeyen yakınlarıma teşekkürlerimi borç bilirim. Değerli eşim Deniz BALTA bütün süreç boyunca her anlamda yanımda olmuş, kıymetli dostum Hilal YÜZAK ise enerjimin düştüğü her dakikada desteğini ve pozitifliğini sunmuştur. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim annem Şerife YILDIZ'a ve haklarımı savunan bir birey olarak yetiştiren babam Hüseyin YILDIZ'a şükranlarımı sunarım.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K978 numaralı projenin bir çıktısı olarak;

“Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 223K978 numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.”

“This study was supported by Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) under the Grant Number 223K978 The authors thank to TUBITAK for their supports.”

SELDA BALTA

09.05.2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I: ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI.....	7
1.1. Çocuk.....	7
1.1.1. 7-9 Yaş Okul Çağı Dönemi	7
1.2. İhmal ve İstismar	9
1.2.1. Fiziksel İstismar.....	9
1.2.2. Duygusal İstismar.....	10
1.2.3. İhmal.....	11
1.2.4. Cinsel İstismar	11
1.2.4.1. Cinsel İstismar Tanımı	11
1.2.4.2. Cinsel İstismar Türleri.....	13
1.2.4.3. Cinsel İstismar Etiyolojisi	16
1.2.4.4. Cinsel İstismar Epidemiyolojisi	17
1.2.5. Çocuk İhmal ve İstismarının Dünyada Yaygınlığı	19
1.2.6. Çocuk İhmal ve İstismarının Türkiye'de Yaygınlığı	19
1.3. Cinsel İstismar İçin Risk Faktörleri.....	19
1.4. Cinsel İstismarın Sonuçları.....	22
1.4.1. Fiziksel	22
1.4.2. Psikolojik.....	23
1.5. Çocuk Cinsel İstismarının Hukuki Boyutu.....	25
1.6. Çocuk Cinsel İstismarının Belirlenmesinde Ebeveynin ve Öğretmenin Rolü	32
1.7. Çocuk Cinsel İstismarı Koruyucu Önleyici çalışmalar	35
1.8. Çocuk Cinsel İstismarı Alanında Yapılmış Ulusal ve Uluslararası Anket/Ölçek Çalışmaları.....	39
1.8.1. Ulusal Çalışmalar	39
1.8.2. Uluslararası Çalışmalar.....	43

BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	46
2.1. Araştırmanın Modeli.....	46
2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	46
2.3. Veri Toplama Araçları.....	49
2.4. Veri Toplama Süreci.....	50
2.5. Verilerin Analizi.....	51
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	53
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	68
SONUÇ ve ÖNERİLER	74
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	92
ÖZ GEÇMİŞ	93

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AVE	: Ortalama Açıklanan Varyans
CKAQ-R	: Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği
CR	: Birleşik Güvenirlik
Ç.K.K.	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇCİMO	: Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği Ebeveyn Formu
CHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇİHFÖ	: Çocuk İhmali Farkındalık Ölçeği
ÇİR	: Çevrimiçi Çocuk İstismarı Riski Ölçeği
DSM-V	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
ICAST-C	: International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect Child Abuse Screening Tool
ISPCAN	: Çocuk İstismarı ve İhmali Tarama Araçları Çocuk Versiyonu
İYYSEH	: İnsana Yakışır Bir Yaşam Standardına Erişim Hakkı
KGİ	: Kapsam Geçerlilik İndeksi
KGO	: Kapsam Geçerliliği Oranı
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
LGBT+	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender, İntersex
Md.	: Madde
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NatSCEV	: National Survey of Children's Exposure to Violence
ÖGYOH	: Özel Gereksinimleri ve Yetersizliği Olan Çocukların Hakları
S.H.K	: Sosyal Hizmetler Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TUIK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
VACS	: Violence Against Children Surveys
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YGH	: Yaşam ve Gelişim Hakkı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Çalışma Grubundaki Çocukların Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılım	48
Tablo 2: Uzman Görüşlerine İlişkin Kapsam Geçerlik Oranı	53
Tablo 3: Tüm Maddelerin Faktör Yük Değerleri	54
Tablo 4: Faktör Yük Değeri Düşük Olan Maddeler Analiz Dışı Bırakıldıktan Sonra Faktör Yük Değerleri	55
Tablo 5: Dış Ölçüt Geçerliliğine İlişkin Spearman Korelasyon Analizi	55
Tablo 6: Madde Ayırt Edicilik İndeksleri, Madde Güçlük İndeksleri ve Standart Sapma Değerleri	56
Tablo 7: Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları	58
Tablo 8: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	58
Tablo 9: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	59
Tablo 10: Tukey Testi Sonuçları	59
Tablo 11: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	60
Tablo 12: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	60
Tablo 13: Tukey Testi Sonuçları	61
Tablo 14: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	61
Tablo 15: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	62
Tablo 16: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	62
Tablo 17: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	63

Tablo 18: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	63
Tablo 19: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları	64
Tablo 20: Tamhane Testi Sonuçları.....	64
Tablo 21: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	65
Tablo 22: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 23: Tamhane Testi Sonuçları.....	66
Tablo 24: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	66
Tablo 25: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	67

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu’nun (7-9

Yaş) Geliştirilmesi

Selda BALTA

Yüksek Lisans Tezi

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı/ Çocuk Gelişimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Gülçin GÜVEN

Mayıs, 2025 - 91

Cinsel istismar çağımızda görünmez bir çığ gibi büyümekte olup bu konuda en savunmasız kitleyi okul öncesi ve okul çağı çocukları oluşturmaktadır. Ülkemizde cinsel istismara yönelik çalışmalar incelendiğinde bu konuda sıklıkla okul öncesi dönem ve ergenlik dönemi çocukları ile çalışmalar yürütülmüştür. Okul çağı çocukları ile ilgili istismar konusunda yapılmış çalışmaların sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bu çalışmada, 7–9 yaş grubu çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla, görsel ve hikâye temelli bir “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu” geliştirilmiştir. Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında iki farklı devlet okulunda öğrenim gören 369 çocuğun katılımıyla nicel genel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde, alan uzmanlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda kapsam geçerlilik indeksi .86 olarak hesaplanmış; açıklayıcı faktör analizi tek faktörlü yapı ve %36 varyans açıklaması ile yapı geçerliliğini göstermiştir. İç tutarlılık için KR-20 katsayısı .60, test–tekrar test güvenilirliği .46 olarak bulunmuştur; bu değerler çocuk örneklemine göre kabul edilebilir düzeydedir. Demografik analizler, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve ebeveyn öğrenim durumu değişkenlerinin farkındalık puanlarını anlamlı düzeyde etkilediğini; cinsiyet ve kardeş sayısının ise anlamlı bir farklılık oluşturmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, geliştirilmiş ölçeğin hem akademik araştırmalarda hem de okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde koruyucu-önleyici eğitim programlarının etkililiğini değerlendirmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği, Çocuk, Cinsel İstismar, Çocuk Cinsel İstismarı, Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik.

ABSTRACT

Istanbul Kent University Graduate School of Education

Development of the Knowledge and Awareness Scale Regarding Sexual Abuse –

Child Form (Aged 7–9 Years)

Selda BALTA

Master’s Thesis

Department of Child Development / Division of Child Development

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Gülçin GÜVEN

May, 2025 - 91

Sexual abuse is increasing at an alarming rate in our age, with pre-school and school-age children representing the most vulnerable demographic. A review of studies on sexual abuse in the United States reveals that research has been conducted with preschool and adolescent children. A paucity of research on the subject of abuse in school-age children was observed. In this study, a visual and story-based “Knowledge and Awareness Level Scale on Sexual Abuse - Child Form” was developed to measure the knowledge and awareness levels of 7-9 year old children about sexual abuse. The study was designed according to the quantitative general survey model, with 369 children from two different primary school in Karaman during the 2024-2025 academic year. In the course of scale development, the content validity index was calculated to be .86, a result of interviews conducted with field experts. An explanatory factor analysis was subsequently performed, revealing a single-factor structure with 36% variance explanation. The KR-20 coefficient for internal consistency was found to be .60, and the test-retest reliability was .46. These values are acceptable for the child sample. A comprehensive demographic analysis was conducted to ascertain the factors that significantly influence awareness scores. The analysis revealed that age, socio-economic level, and parental education level were found to have a substantial impact on awareness scores. In contrast, gender and the number of siblings were found to have no significant impact on awareness scores. The results suggest that the developed scale has the potential for application in academic research.

Keywords: Knowledge and Awareness Level Scale on Sexual Abuse, Child, Sexual Abuse, Child Sexual Abuse, Scale Development, Validity and Reliability.

GİRİŞ

Çocuk kavramı tarih boyunca toplumların kültürel, biyolojik, sosyolojik ve hukuki yaklaşımlarına göre farklı şekillerde tanımlanmıştır. Genel olarak, çocuk yetişkinliğe ulaşmamış, gelişim süreci devam eden birey olarak kabul edilir. Orta Çağ'da çocukluk kavramı belirgin bir şekilde var olmamış, çocuklar küçük yetişkinler gibi algılanmıştır (Polat, 2007). Ancak modern anlayış, çocuğu bireysel haklara ve özelliklere sahip bir varlık olarak ele almaktadır (Akyüz, 2001). Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşına kadar olan bireyler çocuk olarak tanımlanmaktadır (ÇHS, Madde 1). Bu tanım, çocuğun haklarını ve korunma gerekliliğini vurgulamak açısından evrensel bir ölçüt sağlamaktadır.

7-9 yaş arası çocuklar, bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel açılardan önemli gelişimler gösterir. Bu dönemde soyut düşünme becerilerinin başlaması, dil yeteneklerinin ilerlemesi ve sosyal ilişkilerin önem kazanması belirgin özelliklerdir (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Çocukların çevresel tepkilere duyarlılığı ve cinsiyet rollerinin belirginleşmesi, bu dönemde istismar ve ihmal riskine karşı savunmasızlıklarını artırabilir (UNICEF, 2010). Dolayısıyla, çocuklara bedenlerinin sınırlarını tanımaları ve güvensiz durumlara karşı farkındalık geliştirmeleri için destek sağlanması kritik öneme sahiptir.

Çocuklarda ihmal ve istismar, çocukların sağlıklı gelişimini engelleyen ciddi sorunlardır. Çocuk ihmalinin temelinde, çocuğun fiziksel, duygusal, eğitimsel veya tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmaması yatmaktadır. Çocuk ihmali; çocuğun temel fiziksel, duygusal, eğitsel ya da tıbbi gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması durumunu ifade eder ve çoğunlukla ebeveynlerin veya bakım veren kişilerin sorumluluklarını yerine getirmemesi sonucunda ortaya çıkar. Bu durum, çocuğun sağlıklı gelişimini olumsuz etkileyerek, uzun vadede psikolojik sorunlara yol açabilir.

Çocuk istismarı ise, çocuğa yönelik kasıtlı zarar verme davranışlarını içerir ve fiziksel, duygusal, cinsel veya psikolojik biçimlerde olabilir. Fiziksel istismar; çocuğa vurma, itme, tokat atma gibi bedensel zarar içeren eylemleri kapsarken; duygusal ve psikolojik istismar, çocuğun sürekli olarak aşağılanması, tehdit edilmesi ya da reddedilmesi gibi davranışlarla ortaya çıkmaktadır. Cinsel istismar, çocuğa yönelik cinsel davranışlar içerir ve çocuk üzerinde kalıcı fiziksel ve psikolojik zararlar bırakabilir.

Küresel ölçekte çocuk istismarı hem insan hakları hem de kamu sağlığı açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Uluslararası literatürde yer alan bulgular, dünya genelinde

çocukların önemli bir oranının fiziksel, cinsel ya da duygusal istismara maruz kaldığını göstermektedir. UNICEF'in 2023 raporuna göre, her üç çocuktan yaklaşık biri çeşitli şekillerde şiddet ve istismara uğramaktadır (UNICEF, 2023). Aynı raporda, özellikle pandemi süreciyle birlikte ev içi şiddete maruz kalan çocukların sayısında artış olduğu belirtilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise çocukluk döneminde yaşanan şiddetin sadece kısa vadeli değil, aynı zamanda uzun dönemli bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişim üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır (WHO, 2021).

Türkiye özelinde çocuk istismarına dair resmi veriler sınırlı olsa da mevcut kaynaklar sorunun boyutu hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2022 yılında yayımladığı Kadına Yönelik Şiddet Anketi sonuçlarına göre, aile içi ve kadına yönelik şiddet vakalarında çocuklar da dolaylı veya doğrudan mağduriyetlerle karşı karşıya kalmaktadır (TÜİK, 2022). Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 2023 raporuna göre, 2022 yılında işlenen cinsel suçların yaklaşık %30'u 18 yaş altı çocuklara karşı gerçekleştirilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2023). Ayrıca Çocuk Haklarını Koruma Kurumu Başkanlığı tarafından 2021 yılında yapılan açıklamada, çocukların ifadelerinin alındığı ziyaretçi odası görüşmelerinin yıllık bazda binlerle ifade edildiği bildirilmiştir (ÇHKK, 2021). Bu veriler, çocuk istismarının Türkiye'de hâlâ gizli kalmış bir sorun olduğunu ve daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

İhmal ve istismar, çocukların ruh sağlığını zedeleyerek depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu, davranışsal sorunlar ve sosyal uyum güçlüklerine neden olabilmektedir. Bu tür travmatik yaşantılar, yalnızca çocukluk dönemini değil, bireyin ileriki yaşantısını da derinden etkileyebilmektedir. Cinsel istismarın ortaya çıkmasında eğitim ve farkındalık eksikliği, güç ve otoritenin kötüye kullanımı, yetersiz koruma mekanizmaları ve toplumun bu konudaki suskunluğu önemli rol oynamaktadır. Ailelerin ve toplumun konuyu tabu olarak ele alması, istismar olaylarının gizli kalmasına ve mağdurların destek mekanizmalarına ulaşamamasına yol açmaktadır.

Bu doğrultuda çocuklara yaşlarına uygun biçimde beden sınırları, mahremiyet bilinci ve "hayır" deme becerilerinin kazandırılması; ebeveynler ile eğitimcilerin bilinçlendirilmesi, istismarın önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, etkili hukuki düzenlemeler ile mağdurların haklarını gözeten bir adalet sistemi kurulmalı, istismarcıların cezalandırılması sağlanmalı ve mağdurlara psikolojik destek ile rehabilitasyon hizmetleri sunulmalıdır. Okullar ve aileler düzenli olarak denetlenmeli, çocukların güvenliğini sağlamak üzere kapsamlı koruma

mekanizmaları geliştirilmelidir. Toplumun tüm kesimleri bu konuda sorumluluk üstlenmeli, sessiz kalınarak dolaylı yoldan istismara ortak olunmamalıdır. Bu bağlamda, bu araştırmada; çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini belirleyebilmek amacıyla, yaş gelişimlerine uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu ölçek, çocukların beden sınırlarını tanıma, mahremiyet algısı, güvensiz durumları ayırt edebilme ve yardım isteme davranışlarına yönelik farkındalıklarını değerlendirmek üzere yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda, koruyucu-önleyici eğitim programlarının etkisini değerlendirmek ve çocuk güvenliğine yönelik müdahale süreçlerini bilimsel temele oturtmak mümkün hale gelecektir.

Problem Durumu

Çocuk istismarı ve ihmali, özellikle cinsel istismar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ciddi etkilere sahip olan önemli bir kamu sağlığı ve sosyal sorundur (Runyan vd., 2002). Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine göre, dünya çapında önemli sayıda çocuk fiziksel, duygusal ya da cinsel nitelikte kötü muameleye maruz kalmaktadır (WHO, 2006). Yapılan bir araştırmada, 2-17 yaş arasındaki yaklaşık 1 milyar çocuğun en az bir tür çocukluk dönemi kötü muamelenin yaşantısını yaşadıkları ve bu oranın küresel ölçekte genellenebilir olduğu bildirilmiştir (Hillis vd., 2016). Ayrıca bir meta-analiz çalışmasında çocukların %22.6'sının fiziksel istismara, %36.3'ünün duygusal istismara, %12.7'sinin cinsel istismara, %16.3'ünün fiziksel ihmale ve %18.4'ünün duygusal ihmale uğradıkları saptanmıştır (Stoltenborgh vd., 2017). Bu bulgular, çocukların gelişim dönemlerinde maruz kaldığı çeşitli istismar biçimlerine dair kapsamlı veriler sunmaktadır. Cinsel istismara ilişkin verilere bakıldığında ise UNICEF'in 2024 raporuna göre, her beş kadından biri ve her yedi erkekten biri çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2023 yılı verilerine göre ise Güvenlik Birimine Başvuran veya Getirilen 217.915 çocuk arasında, cinsel suçlar nedeniyle mağdur olan çocukların oranı %11.8 olarak belirlenmiştir. Söz konusu istismar türleri arasında cinsel istismar, çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim süreçlerini derinden etkileyen, çoğu kez uzun süreli travmalara yol açan özel bir risk oluşturmaktadır (David vd., 2018).

Cinsel istismar, çocukların yasal olarak rıza gösteremeyeceği her türlü cinsel davranışı kapsamaktadır (Polat, 2007). Bu davranışlar arasında, çocukların cinselliğe maruz bırakılması, pornografik materyallere erişim sağlanması ya da cinsel içerikli dokunma gibi eylemler yer almaktadır (Oksal, 2022). Pek çok toplumda, cinsel istismar bir tabu olarak

değerlendirildiğinden, bu durum vakaların gizli kalmasına, açıkça konuşulmamasına ve dolayısıyla farkındalık ve müdahale eksikliklerine yol açmaktadır (Üstündağ vd., 2015). Bu eksiklikler, çocukların daha fazla risk altında kalmalarına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, çocukların beden sınırları, mahremiyet ve güvenli-düzensiz temasları ayırt edebilme gibi konularda bilinçlendirilmesi ve korunma becerilerinin artırılması, bu tür olumsuzluklarla baş etmede kritik bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda yürütülen araştırmanın temel problemi, geliştirilen ölçme aracının, 7–9 yaş aralığındaki çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini geçerli ve güvenilir biçimde ölçüp ölçemediğini belirlemektir. Buna ek olarak, çocukların bilgi ve farkındalık düzeylerinin; yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi bireysel demografik değişkenler ile ebeveynlerin eğitim düzeyi ve ailenin aylık gelir durumu gibi sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği de araştırmanın alt problemleri kapsamında ele alınmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 7–9 yaş grubu çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilecek olan “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu”nun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmektir. Araştırma kapsamında, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formunun geçerlik düzeyi nedir?
2. Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formunun güvenilirlik düzeyi nedir?
3. Çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri, cinsiyet, yaş ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri, anne-baba yaşı, ebeveynlerin öğrenim durumu ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi ebeveyn temelli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Bu araştırmanın sonuçlarının, çocukların cinsel istismara karşı korunmasına yönelik farkındalık oluşturulmasına, aileler ve eğitimcilerin bilinçlendirilmesine katkı sunması

beklenmektedir. Ayrıca geliştirilen ölçeğin, eğitim kurumlarında ve koruyucu-önleyici müdahale uygulamalarında etkin bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği öngörülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Mevcut literatürde, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi düzeylerini değerlendirmeye yönelik çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Ancak bu ölçeklerin çoğunun, genellikle ebeveyn ve öğretmen gözlemlerine ya da çocuğun verdiği doğrudan sözlü yanıtlara dayandığı görülmektedir (Çömez İkican ve Küçük, 2020; Yılmaz ve Cenkseven Önder, 2020). Oysa çocuklar, özellikle bu tür hassas konularda duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmekte güçlük yaşayabilmektedir. Bu noktada, projektif teknikler çocukların dolaylı yollarla kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyan etkili bir yaklaşım sunmaktadır.

Bu çalışma alanyazında yer alan çalışmalardan farklı olarak, ölçek; 7–9 yaş grubu çocuklara yönelik olarak, resim ve hikâyelerle desteklenmiş, projektif temelli, görsel materyaller içeren bir ölçme aracı geliştirmiştir. Söz konusu teknikler, esnek ve yapılandırılmamış yapılarıyla, çocukların hayal gücünü, yaratıcılığını ve duygusal ifadelerini destekleyici bir ortam sağlamaktadır (Durmuş ve Alaçam, 2023). Ölçek, sadece çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmekle kalmayacak; aynı zamanda belirlenen eksik alanlara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesine de bilimsel dayanak oluşturacaktır.

Çocukların cinsel istismar risklerini azaltmak, ailelerin farkındalığını artırmak ve toplum genelinde istismara yönelik bilinç düzeyini yükseltmek, bu çalışmanın hedeflediği uzun vadeli katkılar arasındadır. Bu yönüyle araştırma, hem alanyazına özgün bir katkı sunmakta hem de uygulamaya dönük önemli bir ihtiyaca cevap vermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında, Karaman ilinde yer alan devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bireyler, yalnızca 7–9 yaş aralığındaki öğrencilerle sınırlandırılmıştır.
- Ölçek uygulama aşamasında kullanılan görsellerdeki karakterlerin farklı olması araştırmanın sınırlılıkları içerisinde yer almaktadır.
- Ölçeğin projektif temelli ölçme aracı olması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

- Araştırma kapsamında kullanılan “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu” ve bu ölçeğin alt boyutları araştırmanın kapsamını oluşturmakta ve çalışmanın sınırlılıklarını belirlemektedir.

Araştırmanın Varsayımları

- Katılımcıların, veri toplama aracı olan “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu” nu, kendi gerçek düşünce ve farkındalık düzeyleri doğrultusunda yanıtladıkları varsayılmaktadır.
- Ölçeğin geliştirilme sürecinde yapılan pilot uygulamanın, çalışma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.
- Pilot grup ve esas uygulama grubu arasında, demografik özellikler ve deneyim açısından anlamlı bir farklılık olmadığı, grupların birbirine yeterince benzer olduğu varsayılmıştır.
- Geliştirilen ölçme aracının geçerli ve güvenilir bir araç olduğu varsayılmıştır.

BÖLÜM I: ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI

1.1. Çocuk

Tarihsel süreçte çocuk ve çocukluk kavramı toplumlara göre farklı anlamlarda ifade edilmiştir (Tan, 1989). Çocuğa dair yapılan araştırmalar 20. yüzyıl ortalarına kadar araştırmacıların gündeminde yer almamıştır. Bu tarihlerde toplumların çocuk yaklaşımını ilk inceleyen Fransız tarihçi Philip Aries olmuştur (Polat, 2007). Philip bir kitabında orta çağ batı toplumlarında çocuk ile bağımlılık kavramlarını aynı bağlamda kullanıldığına değinmiştir. Çocuğun 5-7 yaş civarında anne babadan bağımsız, denetim ve gözetim olmadan yaşamaya başladığını ve yetişkinliğe geçtiğini ifade etmiştir. Çocukların yetişkin benzeri hayat tarzı benimsemeleri toplumun beklentisi olarak değerlendirilmektedir. 17. yüzyıl başlarına kadar çocuklar minyatür yetişkinler olarak nitelendirilirken bu dönemden itibaren yaşlarına özgü faaliyetler sergilemeye başladıkları görülmüştür. Fakat bu gelişmeler toplumun her kesiminde değil yalnızca yüksek kesimlerindeki varlıklı aile yaşantılarında gözlemlenmiştir. Rönesans ile birlikte toplumsal yapılar büyük bir değişime uğramış ve değişen bakış açısı içerisinde çocukların yetişkinlerde farklı olduğu dile getirilmiştir. Değişen bakış açısı beraberinde çocukluk anlayışı ve çocuk eğitimi de beraberinde getirmiş ve 20. yüzyıl “Çocuk Yüzyılı” olarak nitelendirilmiştir (Akyüz, 2001).

Çocuğun tanımını birçok farklı kuruluş açıklamıştır. Bunlardan en kapsamlısı tüm toplumları tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesinin tanımlamasıdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 1. Maddesinde; “çocuğu belirli bir devletin yasaları uyarınca, çocukluktan çıkış daha önceki yaşlarda gerçekleşmiş sayılmadığı sürece, çocukluk dönemi 18. yaş günü ile birlikte sona ermektedir.”

2005 yılında kabul edilmiş olan Çocuk Koruma Kanunu 3. maddeye göre çocuk, “daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kimse” olarak ifade edilmektedir.

Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanıma göre ise çocuk, “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, yavru” olarak yazmaktadır (TDK, 24.07.2024).

1.1.1. 7-9 Yaş Okul Çağı Dönemi

7-9 yaş arası çocuklar, bilişsel, duygusal, sosyal ve iletişimsel alanlarda önemli bir gelişim dönemi geçirirler. Bilişsel olarak, bu yaş grubundaki çocuklar hayal ile gerçeği daha belirgin bir şekilde ayırt edebilir ve karmaşık neden-sonuç ilişkilerini kavrayabilirler. Dil

becerileri de bu dönemde önemli ölçüde gelişir; çocuklar daha karmaşık cümle yapılarını kurabilir ve soyut düşüncüyü ifade edebilirler. Medya okuryazarlıkları artar ve televizyon ile diğer iletişim araçlarındaki kuralları ve şifreleri anlama yetenekleri gelişir. Ayrıca, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri de belirgin bir şekilde ilerler (UNICEF, 2010).

Davranışsal ve fiziksel gelişim açısından, 7-9 yaşındaki çocuklar kişisel temizlik, beslenme gibi günlük ihtiyaçlarını karşılamada daha bağımsız hale gelirler. Oyunların ve etkileşimlerin kurallarını öğrenir ve drama gibi yaratıcı oyunlara daha fazla ilgi duyarlar. Aynı zamanda, bedenlerinin şekli ve görüntüsüyle daha fazla ilgilenmeye başlarlar ve kendi eylemlerinin sorumluluğunu almak gibi önemli becerilerde gelişim gösterirler (Karoğlu ve Ünüvar, 2017).

Sosyal ve duygusal açıdan bu yaş grubundaki çocuklar, arkadaşlık ilişkilerinin merkezde olduğu bir dönemde bulunurlar. Destekleyici ebeveynler ve olumlu rol modellerin varlığı hala kritik öneme sahiptir (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Çocuklar arkadaşlarıyla daha güçlü bağlar kurar ve sosyal rollerini öğrenirken, empati kurma ve doğru ile yanlış hakkında daha fazla şey öğrenme yetenekleri de gelişir. Başarılı olma ve beğenilme ihtiyacı bu dönemde önem taşır ve çevrenin gösterdiği tepkiler duygusal dalgalanmalar yaşanmasına neden olabilir. Aynı cinsten arkadaşlarla daha yakın bağlar kurarken, karşı cinse yönelik özel duygular hissetmeye başlarlar (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Dışlayıcı davranışlar ve toplumsal klişeler de bu dönemde gözlemlenebilir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Bu süreçte, çocukların iletişim ihtiyaçları ve kendilerine dair olumlu duygular besleme, fikirlerini ve yeteneklerini keşfetme çabaları gelişir (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Potansiyellerini olumlu yönde kullanabilmeleri için rehberlik edilmesi önemlidir. Çocuklar, duygusal ihtiyaçlarının ve kaygılarının saygı gösterilmesini bekler ve kendi kendine güvenlerini bu şekilde desteklerler (UNICEF, 2010; Karoğlu ve Ünüvar, 2017; Taşkın Gökçe ve Kandır, 2018). Bu dönemde bilişsel gelişim alanında çocuklar erken çocukluk döneminin bitimiyle birlikte dışa dönük bir yaklaşım sergilerler. Somut düşünme devam ederken, dokuz yaşta soyut düşünme de başlar. Çocuklar, soyut düşünme becerilerini yavaş yavaş geliştirir ve matematik gibi dikkat gerektiren alanlarda belirli bir süre odaklanabilirler. Benmerkezci düşünme tarzı erken çocukluk dönemine göre azalmıştır. Empati kurma becerisinin gelişimiyle birlikte sosyal ilişkileri olumlu yönde gelişir. Sebep-sonuç ilişkisi kurmaya başlarlar (Taşkın Gökçe ve Kandır, 2018; UNICEF, 2010).

Duygusal gelişim alanında ise, başarı ve beğenilme ihtiyacı önemli bir yer tutar. Duygu değişimleri daha hızlı olmakla birlikte, çevrenin gösterdiği tepkilere göre yön alma eğilimindedirler. Başarılı olduklarında veya beğenildiklerinde benlik saygısı olumlu yönde gelişirken; hayal kırıklığına uğradıklarında olumsuz yönde gelişirler. Hemcinsleri ile daha açık bir iletişim sergilerken, karşı cinse karşı özel duygular hissetmeye başlarlar. Sosyal gelişim, bilişsel alanda gözlemlenen sebep-sonuç ilişkisi kurma, empati ve soyut kavramların anlaşılması ile paralel bir gelişme gösterir. Bu yaşlar arasında çocuklar paylaşmaya daha çok önem verirler ve arkadaşlarıyla iletişim kurma becerileri yaş ile birlikte artmaya devam eder. Arkadaşlık, günlük hayatta önemli bir yer tutar ve sır tutmayı bilirler. Cinsiyet rolleri oturmaya devam eder ve gelişen bu roller yetişkinlerle yakın ilişki kurma arzusunu da tetikler. Model olmanın bu süreçteki etkisi büyük önem taşır ve çocukların cinsiyet rolleriyle ilgili farkındalıkları gelişir (UNICEF, 2010).

1.2. İhmal ve İstismar

Çocuk ihmal ve istismar sorununa ilk olarak literatürde 1860 tarihinde değinilmiştir (Yıldız vd., 2017). Kavram olarak ise 1962 yılında “hırpalanmış çocuk sendromu” olarak Kempe ve arkadaşları tarafından kullanılmıştır (Runyan, Dunne ve Zolotor, 2009).

Dünya Sağlık Örgütü, 1999 yılında çocuk ihmal ve istismarını; “çocuğun sağlığını, yaşamını, gelişimini ve değerini olumsuz etkileyebilen; sorumluluk, güven ve yetenek alanlarında yetersizlikten kaynaklanan fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ya da çocuğun her türlü ticari amaçla sömürülmesini kapsayan eylemler” olarak tanımlamıştır (Runyan vd., 2002). Bu tanıma göre çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ve/veya çocuğa karşı yapılan her türden kötü muamele ihmal ve istismar ile açıklanır.

Oral ve arkadaşları (2001), bir yetişkinin – örneğin anne, baba ya da bakıcının – çocuğa yönelik olarak gerçekleştirdiği, toplumsal kurallar ve uzmanlar tarafından uygunsuz ya da zarar verici görülen, çocuğun gelişimini engelleyen veya sınırlayan her türlü davranış ya da ihmal şeklinde tanımlamıştır.

DSM-V'e göre, çocuk istismarı dört ana kategori altında ele alınmaktadır: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal (psikolojik) istismar ve ihmal (Harputluoğlu, 2022).

1.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, diğer istismar türleri arasında en yaygın görüleni ve tespit edilmesi en kolay olanıdır (Baltacı, 2023).

Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre fiziksel istismar; “Çocuğun bakımından sorumlu bireyler veya kuruluşlar tarafından kasıtlı olarak gerçekleştirilen ve çocuğun fiziksel sağlığına zarar veren, beden bütünlüğünü ve dokunulmazlığını ihlal eden davranışlar.” olarak tanımlanmıştır (Baltacı, 2023).

Bu tanımdan anlaşıldığı üzere çocuğa, bakmakla yükümlü bulunanlar tarafından kaza dışı fiziksel zarar verilmesi fiziksel istismar olarak adlandırılmaktadır.

Dünyada gelişmiş İskandinav ülkelerinde dahi ortalama %3 ila %9 arasında fiziksel istismar oranı bulunmakta olduğu yapılan araştırmalar tarafından aktarılmaktadır (akt. Baltacı, 2023).

Ülkemizde ise bu oran %30 ile %50 arasında seyretmekte olup geleneksel çocuk yetiştirme anlayışının hala büyük oranda hâkim olduğu düşünüldüğünde bu oranın daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir (Dokgöz, 2019).

1.2.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, genellikle diğer istismar türleriyle birlikte ortaya çıkar ve çocukların kötü muameleyi ifade etme becerilerinin sınırlı olması nedeniyle yasal olarak kanıtlanması en zor istismar türü olarak kabul edilir (Dinleyici ve Şahin Dağlı, 2016).

Duygusal istismarın tanımına bakıldığında; ebeveynler veya bakım verenler tarafından isteyerek gerçekleştirilen, çocuğa belirgin bir ruhsal olumsuzluğunun yansımaları ya da yansıyabilecek olması ile sonuçlanan sözel/imgesel eylemlerin tamamı olarak açıklanır (DSM-V, 2013). Başka bir tanımda ise çocuğun duygusal dengesini zedeleyen her türlü davranış ya da ihmalkârlık olarak tanımlanır (Caner, 2023). Bu eylemlere örnek verilecek olduğunda; çocuğu aşağılamak, alay etmek, terk etme ile tehdit etmek, korkutmak, yaşının üzerinde sorumluluklar beklemek, aşırı koruyucu tutum, arkadaş ve okul aktivitelerine izin vermemek, yalnız bırakmak, yalnız hissettirmek, suça yönelmesine göz yummak gibi davranışlar sıralanabilir (Polat, 2007; Tıraşçı ve Gören, 2007; DSM-V, 2013; Runyan vd., 2002; Sibert ve Payne, 2002).

İstismar türlerinden fiziksel istismarın yanında çoğunlukla duygusal istismar da görülebilir. Fiziksel istismar türlerinden olan vurma, itme gibi davranışlar beraberinde duygusal istismarı da getirmektedir (Bilgen ve Karasu, 2017). 2012 yılında yapılan bir çalışmada fiziksel istismara uğramış çocuk oranı %25 iken bu orana eşlik eden duygusal istismar oranı %11,2 olmuştur (Koç vd., 2012).

UNICEF'in 2010 raporuna göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların %49'u duygusal istismara şahit olmuştur. Bu çocukların duygusal istismara tanık oldukları yerler ise %19'u evde olduğunu belirtirken, %21'i mahallede, çevrede veya farklı koşullarda şahit olduklarını belirtmiştir (UNICEF). Bu rapor bize gösteriyor ki duygusal istismar sadece çocuğun bulunduğu evi değil çocuğun yaşadığı çevreyi de kapsamaktadır.

1.2.3. İhmal

Çocuk ihmalı 1985'te Dünya Sağlık Örgütü tarafından “özellikle anne ve baba olmak üzere, çocuğun bakımından sorumlu kişiler ile diğer yetişkinlerin, çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaları sonucunda, çocuğun fiziksel, duygusal, ahlaki ya da sosyal gelişiminin zarar görmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma bakıldığında çocuğun temel ihtiyaçlarının yanında duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının da göz ardı edilmesinden bahsedildiği görülmektedir (WHO, 2006. Erişim tarihi: 20 Ağustos 2024).

Çocuğun ihmalı diğer istismar türleri kadar yaygın görülmesine rağmen fiziksel ve cinsel istismar gibi konulardan daha az oranda belirgin özellik göstermektedir. Bu durum araştırmacılar tarafından “ihmalin ihmalı” olarak da isimlendirilerek dile getirilmiştir (akt. Bulut Şahin, 2020).

1.2.4. Cinsel İstismar

1.2.4.1. Cinsel İstismar Tanımı

Çocukluk çağı cinsel istismarı ilk olarak günümüzden yaklaşık yarım yüzyıl öncesinde Kempe ve Kempe (1978) tarafından tanımlanmıştır (Keleş, 2022). Bu tanıma göre cinsel istismar; “gelişimsel olarak olgunlaşmamış ve bağımlı çocuk ve ergenlerin bilinçli olarak rıza gösteremedikleri, tam anlamıyla algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ters gelen her tür cinsel eylemde kullanılmasıdır” (Polat, 2007). Cinsel istismar, çocukların gelişimsel özellikleri açısından, içerisinde fiziksel, psikolojik, sosyal, ahlaki ve kültürel birçok etmen bulunduran karmaşık bir istismar türüdür (Polat, 2007; Aktepe, 2009).

Çocuk cinsel istismarı, din, dil, ırk veya cinsiyet ayrımı olmaksızın, dünyanın neredeyse her bölgesinde ve farklı sosyal ile ekonomik gruplar içinde görülebilen bir durumdur. Çocuk haklarının ihlali anlamına gelen bu sorun, birey üzerinde yaşam boyu sürebilecek kalıcı etkiler bırakarak ciddi bir halk sağlığı problemi oluşturur (David vd., 2018; Martyniuk vd., 2011).

Ayrıca genel olarak tüm toplumların hukuk sisteminde suç olarak tanımlanan davranışlardan biridir (Akçe ve Doğan, 2020).

Etkisinin geniş bir yelpazede görülmesi ve halk sağlığı olarak nitelendirilmesinin yanında zamandan ve içinde bulunduğu kültürden etkilenecek çocuk cinsel istismarı tanımlaması, genellikle toplumdan topluma hatta ülke içinde kuruluştan kuruluşa da değişiklik göstermektedir (Haugaard, 2000).

Çocukluk çağı cinsel istismarının yıllar içerisinde birçok tanımlaması yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (1999)'nın yaptığı tanımda “Psikososyal gelişimini tamamlamamış çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarım için kullanılması” olarak bahsetmektedir (Dokgöz ve Kar, 2018).

DSÖ'nün 2006 yılında yaptığı tanımda ise “Bir çocuğun tam olarak anlamadığı, bilgilendirilmiş rıza gösteremediği veya gelişimsel olarak hazır olmadığı ya da toplumun yasalarını veya sosyal tabularını ihlal eden cinsel aktiviteye dahil edilmesi” olarak tanımlamıştır (WHO, 2006).

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği, çocuk istismarını, “Rıza yaşının altında bulunan bir çocuğun, cinsel açıdan olgun bir yetişkinin cinsel tatminine hizmet eden bir eyleme dahil edilmesi ya da bu tür bir duruma bilinçli olarak izin verilmesi” şeklinde tanımlamaktadır (akt. Bilgin, 2015).

DSÖ 2024 yılında güncellemiş olduğu Cinsel Taciz ve Kötü Muamele Soruşturmaları Panosunda cinsel istismarın; “Fiziksel müdahale tehdidi veya gerçekliği içeren, cinsel nitelikteki herhangi bir durum; bu durum zorla veya eşitsiz veya zorlayıcı koşullar altında olabilir. Cinsel sömürü ve istismar, ayrıca herhangi bir bağlamda çocukla cinsel ilişkileri de kapsar. Çocuk ise, 'on sekiz yaşından küçük insan' olarak tanımlanır” olarak bahsetmektedir. (WHO, 2024).

Hukuki tanımlar çerçevesinde, 2007 tarihli “Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (Lanzarote Sözleşmesi) kapsamında, çocuğun cinsel istismarına 18. maddede, çocukların cinsel suistimali ve istismarına ilişkin suç oluşturan fiillere ise 19 ila 23. maddeler arasında yer verilmiştir. Söz konusu sözleşmeye göre, 18. maddede cinsel istismar; “(a) ulusal mevzuatın öngördüğü yasal rıza yaşına ulaşmamış bir çocukla cinsel faaliyetlerde bulunmak” ve “(b) çocukla baskı, tehdit, zorlama kullanarak ya da aile içi ilişkiler dahil olmak üzere güven, otorite veya nüfuzun kötüye

kullanılması yoluyla veya çocuğun zihinsel ya da fiziksel engeli ya da bağımlı durumda olması nedeniyle, özellikle korunmasızlığının istismar edilmesi suretiyle cinsel eylemlerde bulunmak” şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca 19-23. maddeler arasında; çocuk fuhşu (madde 19), çocuk pornografisi (madde 20), çocukların pornografik gösterilerde yer alması (madde 21), çocukların kötü yola sevk edilmesi (madde 22) ve çocuklara cinsel amaçlı faaliyetlerde bulunmaları için teklif götürülmesi (madde 23) gibi hususlar ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir (Lanzarote Sözleşmesi, 2007).

Yukarıdaki tanımlamalara göre çocuğa yönelik cinsel istismar, aşağıdakileri içerebilir:

- Çocukla cinsel aktivitede bulunmak,
- Çocuğa cinsel amaçlı yapılan her türlü davranışta bulunmak,
- Çocuğun tam olarak anlayamadığı veya rıza göstermediği bir cinsel eylem uygulamak,
- Çocuğa sosyal tabulara ve yasalara ters düşecek şekilde cinsel aktiviteye sürüklemek,
- Çocuğu fuhuşa sürüklemek,
- Çocuğun yaşından büyük başka bir çocuk veya bir yetişkin tarafından cinsel haz amaçlı etkinlik uygulamak (Uraslı, 2022).

Cinsel istismar olarak tanımlanan eylemlere bakıldığında, cinsel tatmin olma amaçlı çocuğun bedenine dokunma, öpme ya da çocuğa kendi vücuduna dokundurtma, cinsel ilişkide bulunma, müstehcen konuşma, çıplak fotoğraf gönderme/isteme, cinsel içerikli poz verdirme, soyundurma ve performans sergileme, doğrudan veya kıyafet üzerinden temas, çocuğa cinsel haz amaçlı sarılma, teşhircilik veya çocukları yetişkin cinsel davranışlarına veya pornografisine maruz bırakma, pornografik materyallere maruz bırakma ve erken yaşta veya çocuk yaşta evlilik anlamına gelir (Putnam, 2003; Gökoğlu, 2023; Bulut, 2007; Akt. Büber ve Oksal, 2022).

Çocuk cinsel istismarının tanımlamasındaki farklılıkların yanında tanımında belirgin bileşenlerden bazıları toplumların sosyokültürel özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı toplumlarda cinsel istismar olarak nitelendirilen komponentler bir başka toplumun sosyokültürel özelliklerine göre sevgi anlamı taşıyabildiği de gözlemlenmiştir (Bağcı vd. 2019).

1.2.4.2. Cinsel İstismar Türleri

Çocuk cinsel istismarı, bir yetişkin veya daha büyük bir çocuk/ergen tarafından, çocuğun rızası dikkate alınmaksızın, kişinin cinsel tatminini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bir eylemdir (Hıdır ve Kılınç, 2020) Bu eylemlerin türleri fiziksel temas içeren ve temas içermeyen birçok faaliyeti içermektedir (Gökoğlu, 2023).

Cinsel istismarda tanımlanabilecek eylemler şu şekildedir:

- 1- Fiziksel temas gerektirmeyen eylemler: Cinsel içerikli konuşmalar, izinsiz gözlem yapma (teşhircilik, gözlemcilik vb.).
- 2- Cinsel Temas: İstismarcının çocuğa dokunması ve/veya kendisine dokunması için zorlama
- 3- Ağız yoluyla genital seks
- 4- Sürtünme ile gerçekleşen, penetrasyon olmayan şekilde ilişki
- 5- Cinsel Sömürü: Çocuk pornografisi ve çocuğun fuhuşu
- 6- Seksüel Penetrasyon: Oral, anal, genital ilişki, nesne ile cinsel birleşme, dijital penetrasyon (Alparslan, 2014).

1-Temas içermeyen faaliyetler: Çocuk ile cinsel amaçlı tanışma, konuşma, yazışma ile haz elde etme davranışdır. Çocuktan özel bölge fotoğrafı isteme ve çocuğun fotoğrafını çekme, görüntülerini kaydetme gibi davranışlar da bu türde yer alır (Uraslı, 2022; Harputçuğlu, 2022).

2-Cinsel Temas: Çocuk giyinikken veya giysileri üzerinde yokken çocuğa cinsel haz amaçlı dokunma veya soyunurken seyretme; özel bölgelerine dokunma veya istismarcının özel bölgelerine dokundurma, istismarcı kendine dokunurken seyrettirme gibi eylemleri kapsar (Uraslı, 2022; Harputçuğlu, 2022; akt. Er, 2010).

3-Ağız yoluyla genital seks: İstismarcının çocuğun özel bölgelerine oral yolla temas etmesi, çocuğun kendisi ile oral birleşme istemesi eylemlerini kapsar (Harputçuğlu, 2022; akt. Er, 2010).

4-Sürtünme ile gerçekleşen, penetrasyon olmayan şekilde ilişki: İnterfemoral ilişki olarak bilinen, istismarcının cinsel organını çocuğun genital bölgesine yaklaştırarak, cinsel birleşme gerçekleşmeden çocuğun genital bölgesine sürtünmesidir (akt. Er, 2010).

5-Cinsel Sömürü: Cinsel sömürünün iki çeşidi vardır, *çocuk pornografisi* ve *çocuk fuhuşudur*. Çocuk pornografisi, bir çocuğun cinsel eylemler içinde yer aldığı veya cinsel organlarının esasen cinsel amaçlarla sergilendiği her türlü görsel içerik veya nesneyi ifade etmektedir. Çocuk fuhuşu; bir bedel karşılığında çocuğu cinsel faaliyetler için kullanmaktır (Lanzarote Sözleşmesi, 2007).

6-Seksüel Penetrasyon: Oral, anal, genital ilişki, nesne ile cinsel birleşme, dijital penetrasyon olmak üzere beş grupta incelenmektedir. Oral, anal ve genital ilişki, istismarcının cinsel organını çocuğun ağzına, vajinasına ya da anüsüne penetrasyonudur. Nesne ile cinsel birleşme, istismarcının çocuğa bir materyal ile penetrasyonudur. Dijital penetrasyon, istismarcının çocuğa ya da çocuğun istismarcıya parmak ile oral, anal, genital penetrasyonu (Harputçuğlu, 2022; akt. Er, 2010).

7-Ensest (Aile İçi Cinsel İstismar): Aile içi cinsel ilişki olarak adlandırılan ensest, tüm toplumlarda cinsel istismardan daha ağır bir suç olarak kabul edilmektedir (Courtois, 1997). Aile içi cinsel ilişkinin ensest olarak adlandırılabilmesi için eski dönemlerde çocuk ile istismarcı arasında kan bağı olması dikkate alınırken artık günümüzde kan bağı olan veya olmayan, hısımlar, akrabalar ve çocuğa bakım veren tüm yetişkinler için ensest kavramı geçerlidir (Suzan,S.).

Ensest en genel tanımıyla, evlenmeleri hukuki, ahlaki ve dini olarak yasaklanmış aile bireyleri, akrabalar, birinci, ikinci ve üçüncü dereceden soy bağı bulunan kişiler, üvey anne-baba, vasi, evlat edinen kişilerin çocuğa yönelik cinsel haz alma amaçlı fiziksel veya fiziksel olmayan her türden davranış olarak tanımlanabilir (Acehan vd. 2013; Çavlin Bozbeyoğlu vd., 2010). Bu tanımda belirgin ayrıntı çocuğa bakmakla yükümlü çocuğun tüm yakın çevresinin tanımı kapsadığıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun 2004 yılında resmî gazetede yayımladığı maddelerden 103. maddede çocuk cinsel istismarı suçunun cezasının üç ile sekiz yıl arasında hapis cezası olduğu belirtilmektedir. Buna ek olarak, aile üyeleri, üstsoy, ikinci ya da üçüncü dereceden kan bağına sahip kişiler, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitmen, bakıcı, koruma veya denetim sorumluluğu bulunan kişiler tarafından çocuğun istismar edilmesi halinde, verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmektedir (TCK Madde 103).

Ensest, cinsel istismar türlerinden en yıkıcı etkiye sahip olanlarından biri olarak görülmektedir. Çocuğun yanında aile bireylerinin de etkilendiği bu olguların sonucunda sosyal ve psikolojik birçok risk ortaya çıkmaktadır (Alparslan, 2014).

Ailelerin istismar mağduru çocukları ile ilişkilerinin destekler nitelikte olması, özellikle annenin koruyucu ve destekleyici tutumları çocuğun travmanın etkileri ile daha kolay baş etmesine yardımcı olmaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

1.2.4.3. Cinsel İstismar Etiyolojisi

Çocuklar cinsel istismara birçok farklı kişi/kişilik tarafından maruz kalabilir. Bunlar çocuğun tanıdık çevresinden olabileceği gibi, herhangi bir yabancı kişi de olabilmektedir. Tüm bunların yanında bazı araştırmacılar belli özelliklere sahip cinsel istismar mağduru çocukların maruz kalma olasılığının fazla olduğunu belirtmektedir (akt. Er, 2010).

İstismara uğrama riskinin aile yapıları, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, sosyal çevresi ve/veya çocuktaki engel durumu gibi faktörlerle açıklamak çocuk cinsel istismar etiyolojisini anlamlandırmak için yol gösterici olduğu düşünülmektedir (akt. Alparslan, 2011)

Aile Yapıları; Geçmiş yıllarda yapılan deneysel araştırmalarda, aile yapısının cinsel istismar ile ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir, boşanma, tek ebeveynlik, üvey anne veya üvey babanın varlığı, akraba evliliklerinin bulunduğu aileler, aile bireyleri arası iletişim problemleri, kalabalık aile yapısı, güvenli bağlanmanın daha az olduğu aile bireyleri, sosyal yaşantıda aşırı baskıcı veya aşırı esnek tutum gibi yapısal özellikler cinsel istismar açısından çocuğun mağdur olma nedenleri ile bağlantılıdır (akt. Er, 2010; akt. Alparslan, 2011).

Yaş; Yapılan araştırmalarda ergenlik öncesi dönemde istismara maruz kalmaların fazla olduğu gözlemlenmiştir (akt. Er, 2010).

Cinsiyet; Tang ve arkadaşları (2007) tarafından yürütülen araştırmada, geriye dönük çalışmaların bulgularına dayanarak, kız çocuklarının erkek çocuklara göre cinsel istismara daha yüksek oranda maruz kaldıkları ve ayrıca kız çocuklarının, erkek çocuklara kıyasla bu tür vakaları bildirme oranlarının da daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Fakat yine bu çalışmada yapılan araştırmaların sınırlılıkları gösteriyor ki kız çocuklarına cinsel istismar ile ilgili erkek çocuklarından daha fazla sayıda soru sorulmaktadır.

Sosyal Sınıf; Yapılan araştırmalarda sosyal çevrenin çocuk cinsel istismarı ile doğrudan bir bağlantısının bulunduğu açıklanamamıştır. Sosyal seviyesi düşük yapılarda cinsel istismarın daha yaygın olduğu yönündeki görüşler kanıtlanamamıştır (akt. Er, 2010).

Tüm bu faktörlerin yanında çocukta herhangi bir engel durumu, psikiyatrik bozukluklar gibi etmenlerin varlığı, cinsel istismarın kötülüğünü değerlendirememekten kaynaklı olarak istismar riskini arttırmaktadır (akt. Alparslan, 2011).

Ayrıca cinsel istismar mağduru çocukların genel özelliklerinin bilinmesi çocuk cinsel istismar etiyojisi açısından araştırmalar için yol gösterici olmaktadır (akt. Er, 2010).

1.2.4.4. Cinsel İstismar Epidemiyolojisi

Cinsel istismar tanımlamalarının ardından yapılan çalışmalarda cinsel istismar epistemolojisi ile ilgili bilgilere bakıldığında mağdurların yalnızca %15'inin adli makamlara bildirimde bulunduğu belirlenmiştir (Herman 1992; İşeri 2008). Bu bilgi bize gösteriyor ki verilen oranlar ve sayılar buzdağının sadece görünen yüzünü açıklamaktadır.

1990'lı yıllarda David Finkelhor (1994)'un ABD ve Kanada dahil olmak üzere 19 ülkede yaptığı bir çalışmada cinsel istismar mağduriyet oranları tüm kadınlar için %7 ile %36 oranında iken erkeklerde bu oran %3 ile %29 arasında değişkenlik göstermektedir. lkeler arası tanım farklılıkları nedeniyle birbirleri arasında oransal karşılaştırma yapmak uygun olmayacaktır. Ancak tüm bu verilere bakıldığında cinsel istismarın uluslararası bir sorun olduğu sonucuna varılabilir.

Johnson (2004) tarafından 2004 yılında yapılan küresel bir araştırmada, kadınların %20'sinin, erkeklerin ise %5 ile %10'u arasında değişen oranlarda çocukluk dönemi cinsel istismarına uğradığı, bu vakaların ise %20-25'inin ensteli ilişkilerden kaynaklandığı saptanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı verilere göre, 1-14 yaş grubunda bulunan yaklaşık 40 milyon ocuk ihmal ve istismara maruz kalmış olup, bu süreç sonrasında yardım ve desteğe ihtiyaç duymuştur (Şimşek vd., 2004).

Çocuğun yaşı ile istismar olasılığı ters orantılıdır. Çocuğun yaşı büyüdükçe istismar olasılığı azalmaktadır. Araştırmalar, istismar vakalarının üçte birinin 6 aydan küçük, üçte birinin 6 ay ile 3 yaş arasında ve geri kalan üçte birinin ise 3 yaşımdan büyük çocuklarda görüldüğünü ortaya koymaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında ise %52 kız çocukları, %48 erkek çocukları maruz kalmaktadır. 12 yaşımdan itibaren ise istismar oranları azalmaktadır (akt. Dilsiz ve Duyan Mağden, 2015). Yapılan araştırmalar gösteriyor ki çocukluk ağı cinsel istismarına okul öncesi dönem çocuklarının maruziyet oranları oldukça fazladır.

1997 yılında Polat'ın kitabında 12 yaşımdan sonra istismar oranlarının azaldığı belirtilmiştir. 1998 yılında Mcdonald ve arkadaşlarının kaynağında ise 7-12 yaş aralığındaki çocukların en çok orana sahip yaş grubu olduğu söylenmiştir. Bir başka kaynaktan çocukların 8-12 yaş aralığının cinsel istismara en sık maruz kaldıkları aralık olduğu bulunmuştur (Bilginer

vd., 2013). Bu kaynaklar gösteriyor ki 12 yaşından sonra cinsel istismar oranlarında belirgin bir düşüş yaşanmaktadır.

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Veri Sistemi (The National Child Abuse and Neglect Data System) raporlarına göre, 18 yaş altındaki yaklaşık 150 milyon kız çocuğu ve 73 milyon erkek çocuğu cinsel ilişkiye zorlanmış ya da cinsel şiddete maruz kalmıştır. Buna ek olarak, yaklaşık 1,8 milyon çocuk fuhuşa ve pornografiye zorlanmıştır (U.S. Department of Health and Human Services, Administration on Children, Youth, and Families, Child Maltreatment 2004; Washington: U.S. Government Printing Office, 2006). 2005 yılına ait bu veriler, çocuk istismarı ve ihmali sorununun küresel ölçekte önemli bir halk sağlığı problemi olduğunu ortaya koymaktadır.

Ülkemizde, 1990'lı yıllara ait olarak Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından 1995 yılında yapılan bir araştırma, yetişkinlerin çocukluk dönemi cinsel istismarıyla ilgili geriye dönük prevelans oranını %2,5 olarak saptamıştır.

Dönmez ve arkadaşlarının (2014), 2008-2013 yılları arasında adli rapor düzenlemesi amacıyla polikliniğe başvurmuş olan 4-18 yaş 215 olgu üzerinde yaptığı çalışmada bulgular şu şekildedir: en yaygın bildirilen cinsel istismar türü, kız çocuklarında %43 oranıyla dokunma, erkek çocuklarında ise %50 oranıyla penetrasyon olarak belirlenmiştir. Tüm olgular değerlendirildiğinde %90'ı cinsel temas, %46'sı penetrasyon içermektedir. İstismarcı cinsiyeti %100 oranında erkek olup olguların %40'ı birden fazla cinsel istismar türüne maruz kaldığı bulunmuştur (Dönmez vd., 2014). Bu araştırma bulgularına sadece bir hastanenin 5 yıllık raporları incelenerek ulaşıldığı dikkate alındığında oranların mikro düzeyde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Temmuz 2020 tarihinde yayımladığı verilere göre, 2015-2019 yılları arasında güvenlik birimlerine suç mağduru olarak başvuran çocukların sayısı 206.498 olarak kaydedilmiştir. Bu çocukların %15,2'sinin cinsel suçlar nedeniyle mağduriyet yaşadığı bildirilmiştir (TÜİK, 2020).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2023 yılına ait verilere göre 31 bin 890 çocuk cinsel suç mağduru olarak bildirilmiştir. 2014 yılında ise yine TÜİK verilerine göre bu sayı 11 bin 95 iken cinsel istismar mağduru çocukların sayısı 9 yılda 3 kat artmıştır. 2023 yılına ait Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, Türkiye'de cinsel istismara uğrayan çocukların oranı %14 olarak belirlenmiştir.

Çocuk cinsel istismarının ülkemizde ve dünya çapında epidemiyolojik verilerine ulaşmak oldukça zordur. %15 gibi bir oranla bildirimlerde bulunulduğu düşünüldüğünde istismar çoğunlukla açığa çıkmamaktadır. Küçük gruplarla yapılan çalışmalarda cinsel istismarın türü ve sıklığı belirlenebilmekte fakat bu oranlar global düzeyde yanıltıcı olmaktadır.

1.2.5. Çocuk İhmal ve İstismarının Dünyada Yaygınlığı

Çocuk ihmal ve istismarının dünya genelinde yaygınlığına bakıldığında, 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı rapora göre, 2019 yılında yaklaşık bir milyar çocuğun çeşitli istismar ve kötü muameleye maruz kaldığı belirtilmiştir. World Vision raporunda da aynı şekilde 1 milyar 700 milyon çocuk cinsel, fiziksel ve duygusal istismardan etkilenmiştir (Yanar ve Buz, 2023).

1.2.6. Çocuk İhmal ve İstismarının Türkiye'de Yaygınlığı

UNICEF'in 2010 yılında yayımladığı Türkiye raporuna göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların %56'sı fiziksel istismara, %49'u duygusal istismara ve %10'u ise cinsel istismara şahit olmuştur (UNICEF, 2010).

İhmal ve istismarın fiziksel, psikolojik ve toplumsal birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Anne-babanın erken yaşta ebeveyn olması, tek ebeveynlik, çok kardeşlik, ailede psikolojik alt yapı gibi etmenler çocukların ihmal ve istismarını arttıran etmenler arasındadır (Dilsiz ve Mağden, 2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 yılına ait verilerine göre, güvenlik birimlerine başvuran veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 537 bin 583'tür. Bu rakam, 2023 yılına kıyasla %11 oranında bir azalma göstermektedir. Güvenlik birimlerine gelen mağdur çocukların sayısı ise 242 bin 875'tir ve bu çocukların %89,7'si suç mağduru olarak başvurmuştur. 217 bin 915 suç mağduru çocuğun %61,3'ü yaralanma, %11,8'i cinsel istismar, %8,6'sı aile içi suçlar, %4,4'ü tehdit ve %13,9'u ise diğer nedenlerle güvenlik birimlerine başvurmuştur. Son yıllarda ülkemize dışardan göçlerin yoğun bir şekilde yaşandığı düşünüldüğünde bu rakamların ve oranların sadece kayıtlara geçen sayılar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

1.3. Cinsel İstismar İçin Risk Faktörleri

Her çocuk din, dil, yaş, grup fark etmeksizin çocukluk çağı cinsel istismarından etkilenebilir (Bulut Şahin, 2020). Bu sebeple tüm toplumlarda alınmış hukuki kararlar mevcuttur. Fakat bazı risk faktörleri vardır ki bu risk faktörleri hukuki kararların yanında

önleyici çalışmalar için de önem teşkil etmektedir. İncelenen çalışmalarda bu risk faktörleri birbiriyle örtüşür düzeydedir ve yapılan araştırmalar bu risk faktörlerini doğrular niteliktedir.

Çocukluk çağı cinsel istismar risk faktörleri toplumla ilgili, aileyle ilgili, çocukla ilgili olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır.

Toplumla ilgili risk faktörleri;

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsel ayrımcılık
- Katı cinsiyet rolleri ve çocuğun statüsünü azaltan kültürel normlar
- Şiddetin kabul edilebilir olması, bedensel ceza kullanımı
- Çocuğa verilen kıymetin düşük olması
- Yüksek yoksulluk oranı
- Yüksek işsizlik oranı
- Toplumsal gelirin düşük olması
- Yetersiz ve düzensiz beslenme
- Yoğun nüfuslu konutlarda ikamet etme
- Kırsal alanlarda yaşama
- Şiddet içeren çevrelerde bulunma
- Sosyal hizmetlerin yetersizliği veya yokluğu
- Çocuğu koruyan kanunların eksikliği
- Çocuk istismarını önlemeye yönelik politikaların ve programların yetersizliği
- Eksik veya yetersiz sağlık hizmetleri
- Sosyoekonomik eşitsizlikten kaynaklanan düşük yaşam standartları
- Eğitim politikalarının yetersizliği
- Kontrolsüz internet kullanımı
- Alkol ve uyuşturucuya kolay erişim (Deveci ve Açık, 2003; Bulut Şahin, 2020; Mantar, 2021; Baltacı, 2023; Gökoğlu, 2023).

Aile dinamikleri ile ilgili risk faktörleri;

- Aile içinde mutsuz ve çatışmalı bir ortam
- Tek ebeveynli aile yapısı
- Üvey ebeveynle birlikte yaşama durumu
- Anne veya babanın erken yaşta çocuk sahibi olması
- Çok çocuklu ailelerde kaynakların yetersiz olması

- Çocukluk döneminde fiziksel veya cinsel istismar geçmişi olan ebeveynler
- Alkol ya da madde bağımlılığı sorunları
- Ruhsal hastalık veya psikolojik rahatsızlıkların varlığı
- Zayıf iletişim becerileri ve duygusal yetersizlik
- Kendine saygısı düşük olan ebeveynler
- Ebeveynlerin düşük eğitim seviyesi
- Ailede işsizlik ve ekonomik zorlukların varlığı
- Sosyal destek ağlarının eksikliği veya toplumsal yalıtılmışlık
- Evlilik çatışmaları ve aile içi fiziksel şiddet
- Cezalandırıcı veya sert ebeveyn tutumları
- İstenmeyen veya plansız gebelik
- Yeni bir bebeğe sahip olma sürecinde yeterli hazırlığın olmaması
- Anne veya babanın ebeveynlik becerilerinin eksikliği
- Çocuğa yeterince ilgi ve bakım gösterilmemesi
- Anne veya babanın uzun süreli yokluğu ya da bakım ilişkisinden uzaklaşması (Deveci ve Açıık, 2003; Güneş, 2017; Bulut Şahin, 2020; Mantar, 2021; Gökoğlu, 2023; Baltacı, 2023; Yanar ve Buz, 2023).

Çocukla ilgili risk faktörleri;

Bu faktörler, çocukların risk altında olma olasılığını artırabilir. Ancak çocuklar hiçbir zaman istismardan sorumlu değildir ve her zaman korunmaları gerekmektedir. Bu nedenle, erken müdahale ve farkındalık büyük önem taşır.

- Kız çocuğu olmak
- 8-12 yaş grubunda yer almak
- Kurum bakımında bulunmak
- Aileden uzun süreli ayrı kalmış olmak
- Prematüre doğum veya düşük doğum ağırlığı
- Bedensel veya zihinsel engel sahibi olmak
- Psikiyatrik ya da nörolojik bir rahatsızlığın varlığı
- Hiperaktivite veya huysuzluk gibi davranışsal özellikler
- Anormal fiziksel özelliklere sahip olmak veya özel ihtiyaçları olmak
- Yetersiz cinsel eğitim almış olmak
- Zihinsel gelişim düzeyinin yaşlarına göre düşük olması

- Alkol ya da madde bağımlısı bir aile ortamında bulunmak
- Ebeveynlerinden birinin ya da her ikisinin olmaması
- Aile içi şiddet öyküsüne sahip olmak
- İstenmeyen çocuk olmak veya istenmeyen bir cinsiyette dünyaya gelmek
- Üvey evlat statüsünde olmak
- LGBT+ birey olarak tanımlanmak veya öyle algılanmak
- Daha önce başka türde kötü muameleye maruz kalma geçmişi
- İlk cinsel deneyimini erken yaşta yaşamış olmak (Deveci ve Açık, 2003; Bulut Şahin, 2020; Mantar, 2021; Yanar ve Buz, 2023; Baltacı, 2023).

1.4. Cinsel İstismarın Sonuçları

Çocukların istismardan etkilenme derecesi, istismarın türü, şiddeti, süresi ve faille olan ilişkisine bağlıdır. Ebeveynlerin olay karşısındaki yaklaşımı, çocuğun iyileşme sürecini önemli ölçüde etkiler. Sağlıklı bir destek ortamı sağlandığında, çocuk daha olumlu bir gelişim gösterebilir. İstismar, çocuğun sosyal dengesi, özgüveni ve psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Travma, korku, endişe ve geleceğe dair kaygılara yol açabilir. Ancak bazı çocuklarda bu etkiler hemen görülmez; zamanla davranış değişiklikleri ortaya çıkabilir. İstismara uğrayan çocukların %20-50'sinde psikolojik belirtiler gözlenmezken, %10'unda sorunlar ilk yıl içinde belirginleşir (akt. Mantar, 2021).

1.4.1. Fiziksel

Cinsel istismar mağduru çocuklarda gözlemlenen belirtileri tespit etmek, fiziksel istismara kıyasla daha zordur ve genellikle fiziksel kanıt bulunmaz (Alparslan, 2014). Ancak, çocuklar ve ergenler bu duruma işaret edebilecek farklı davranışlar ve belirtiler gösterebilir.

Cinsel istismar, çocuklarda hem fiziksel hem de psikolojik ciddi etkiler bırakabilir. Çocuğun yaşı ve saldırganın davranışlarına bağlı olarak, genital bölgede ve vücudun farklı yerlerinde sıyrıklar, morluklar, kaşıntı, ağrı, yırtılmalar, kanamalar ve ısırık izleri gibi yaralanmalar görülebilir (akt. Yiğit,2004). Yürüme ve oturma güçlükleri, vajinal veya anal kanama, perine yırtıkları ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar da sık rastlanan belirtiler arasındadır (akt. Alparslan,2014) Ayrıca, idrar ve dışkılama sorunları, vajinal akıntı, penis iltihabı, tekrarlayan enfeksiyonlar, şişlik ve kaşıntı gibi durumlar cinsel kötüye kullanım ihtimalini düşündürebilir (Gökoğlu, 2023).

Cinsel istismar, çocuklarda gastrointestinal sorunlara ve jinekolojik problemlere de neden olabilir (Burgi Radmanovi 2020; Melmer and Gutovitz 2021). İrritabl bağırsak sendromu, hazımsızlık, kronik karın ağrısı gibi sindirim sistemi hastalıkları ile adet düzensizlikleri ve ağrılı adet dönemleri (dismenore) gibi jinekolojik bozukluklar sıkça görülür. Ayrıca, fibromiyalji gibi kas ve yumuşak doku hastalıklarına da rastlanabilir (Burgi Radmanovi 2020; Melmer and Gutovitz 2021).

Yetişkinlerde ise çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar, baş ağrısı, metabolik bozukluklar ve duyuşal sorunlarla ilişkilendirilmiştir. Bir araştırma, çocukken istismara uğrayan kadınlarda obezite ve hipertansiyon oranlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu durum, strese bağılı olarak gelişen aşırı yemek yeme alışkanlığıyla ilişkilendirilmiştir (Cruz vd., 2021) Cinsel istismarın hem çocuklukta hem de yetişkinlikte ciddi ve kalıcı etkiler yaratabileceğı unutulmamalıdır.

1.4.2. Psikolojik

Cinsel istismar, günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biri olup, çocuklar üzerinde hem kısa süreli hem de uzun vadeli ciddi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Taner ve Gökler, 2004; Aktepe, 2009) Bu etkilerin düzeyi, çocuğun yaşı, istismarcı ile olan ilişkisi, istismarın türü, süresi, şiddet içermesi, fiziksel zarar olup olmadığı gibi faktörlere bağılı olarak değışiklik göstermektedir. Aynı zamanda, çocuğun travma öncesi psikolojik durumu ve ailesinin olay sonrası tepkisi de bu etkilerin boyutunu belirleyen önemli unsurlar arasındadır (Aktepe, 2009; Alparslan, 2014)

Özellikle enstest vakalarında, aile içi ilişkilerde yaşanan krizlerin çocuk üzerinde daha derin izler bıraktığı görölmektedir. Bu durumlarda, çocuğun dışlanması, suçlanması ya da şiddete maruz kalması, ruhsal sorunların ortaya çıkma riskini artırmaktadır (Aktepe, 2009; Alparslan, 2014).

Araştırmalar, cinsel istismara uğrayan çocukların hem istismar anında hem de sonrasında ciddi psikolojik sorunlar yaşama olasılığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Z-page, 2004). Çocuğun yaşadığı travmanın etkisi, istismarcının davranışlarına, istismarın süresine ve sıklığına, kullanılan yöntemlere ve istismarcının çocuğa yönelik söylemlerine bağılı olarak farklılık gösterebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Cinsel istismara uğrayan küçük yaştaki çocuklarda, gelişim seviyelerine uygun olmayan cinsel bilgiye sahip olma, davranış ve oyunlarında cinsel içerikli temalar, aşırı mastürbasyon,

yalnız kalma korkusu, uyku sorunları, alt ıslatma gibi regresif davranışlar sıklıkla gözlemlenir. Ayrıca, ani davranış değişiklikleri, dikkat eksikliği, aşırı dürtüsellik, fobik kaçınmalar ve sosyal ilişkilerde bozulma gibi belirtiler de görülebilir (Yiğit, 2004; Alparslan, 2014) Bu davranışlar, istismarın doğrudan bir göstergesi olmasa da uzmanlar için önemli bir uyarı işaretidir.

Cinsel istismar çocuklarda kısa ve uzun vadeli ciddi ruhsal problemlere neden olabilmektedir (Bulut 2016; Güneş Aslan 2020). Kısa dönemde öfke, kaygı, düşük benlik saygısı, kabuslar, odaklanma problemleri, okul başarısında düşüş, sosyal izolasyon ve uyku bozuklukları gibi belirtiler sık görülmektedir (akt. Kalay, 2022).

Uzun dönemde ise travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, kaygı bozuklukları, sınırda kişilik bozukluğu, intihar düşünceleri ve cinsel işlev bozuklukları gibi daha derin ruhsal sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Chen vd., 2010). Çocukluk çağında yaşanan cinsel istismar, bireyin yetişkinlikteki ilişkilerinde güvensizlik, şüphecilik ve sağlıklı bağlanma sorunlarına yol açabilmektedir (Oksal, 2022). Ayrıca, yetişkinlikte erken yaşta cinsel aktiviteye yönelme, riskli cinsel davranışlar, cinsellikten kaçınma ya da doyumsuz cinsel ilişkiler gibi sorunlar da gözlemlenebilir (Güneş Aslan 2020; Cruz vd., 2021; Oksal, 2022).

Cinsel istismar mağdurlarında, somatik yakınmalar, bedensel şikayetler ve psikoseksüel gelişimde bozulmalar sıklıkla görülen etkiler arasındadır (Yıldız Keskin,2023). Mağdurlar, yaşadıkları travmatik deneyimleri unutmak için madde bağımlılığına yönelebilir, sosyal çevrelerinden izole olabilir ya da ilişkilerinde süreklilik sağlayamayabilirler (Cruz vd., 2021). Ayrıca, istismar nedeniyle oluşan utanç, kendini suçlama ve damgalanma duyguları bireyin yaşam boyu ilişkilerini ve toplumsal uyumunu olumsuz etkileyebilir (Uysal, 1998).

Cinsel istismar, çocukların yaşamlarında yalnızca fiziksel değil, duygusal, davranışsal ve sosyal alanlarda da ciddi yıkıcı etkilere yol açmaktadır (Bulut 2016). Güven duygusunun zedelenmesi, güçsüzlük ve ihanet duyguları (Jenny, 2010) çocuğun iyileşme sürecini zorlaştırırken, erken yaşta başlayan cinsel uyarılmalar ise bireyin yaşam boyu cinselliğe ve bedenine yönelik algılarını olumsuz etkileyebilir (İbiloğlu vd.,2018; Oksal, 2022). Bu nedenle, istismar mağduru çocuklara yönelik ailelerin ve uzmanların desteği hayati önem taşımaktadır. Toplumsal farkındalık artırılmalı ve birincil koruma yöntemleri geliştirilerek cinsel istismarın önüne geçilmelidir.

1.5. Çocuk Cinsel İstismarının Hukuki Boyutu

Çocukların cinsel istismarını önlemeye yönelik birçok uluslararası sözleşme bulunmaktadır ve ülkemiz de bu sözleşmelerin çoğuna taraftır. Bu kapsamda özellikle şu belgeler öne çıkmaktadır: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi, Avrupa Konseyi'nin Lanzarote Sözleşmesi ve Siber Suçlar Sözleşmesi. Bu belgeler, çocukların cinsel istismarına karşı alınan uluslararası önlemleri ele almaktadır (Yılmaz, 2023).

Çocuk hakları konusunda uluslararası anlamda atılan ilk kayda değer adım, 26 Eylül 1924'te Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen ve Türkiye'nin de imza attığı Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi olmuştur. Bu bildiride, çocukların fiziksel ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, açlık çeken çocukların beslenmesi, hastaların tedavi edilmesi, suç işleyen çocukların rehabilite edilmesi, yetim ve kimsesiz çocukların korunması, kriz durumlarında çocuklara öncelikli yardım sağlanması, sömürüden korunmaları ve eğitim haklarının temin edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Keser, 2019).

Cinsel istismara maruz kalan çocukların korunmasını ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlayan ilk hukuki belge, 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Bu insan hakları sözleşmesi, çocuklara yönelik ayrımcılığı önleme, çocuğun en iyi çıkarlarını gözetme, yaşama ve gelişim hakkı ile katılım hakkı gibi temel prensipleri temel alır. Sözleşme, taraf devletlere bu hakları hayata geçirme sorumluluğu yükler. Türkiye, 14 Ekim 1990'da imzaladığı bu sözleşme doğrultusunda çocuk refahına yönelik uygulamalar ve yasal düzenlemeler yapmıştır (Bilgin, 2015).

Sözleşmenin 19. maddesi, devletlere çocukların aile veya bakımından sorumlu kişiler tarafından kötü muamele görmesini engelleme, suistimalleri önleme ve mağdurların tedavisini sağlama yükümlülüğü getirir. 34. ve 35. maddeler ise çocukların cinsel istismar, fuhuş, pornografi, insan ticareti ve kaçırılma gibi durumlardan korunmasını ve bu suçların önlenmesi için gerekli çabaların gösterilmesini şart koşar (Bilgin, 2015).

Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürüye Karşı Korunmasına Dair Sözleşme (Lanzarote Sözleşmesi)”; 25 Ekim 2007'de Lanzarote'de imzalanmış ve Türkiye tarafından 25 Kasım 2010'da onaylanmıştır. Bu sözleşme, çocukları cinsel istismar ve sömürüden korumayı amaçlar ve 18 yaş altındaki bireyleri çocuk olarak tanımlar. Sözleşmenin 18-23. maddeleri, cinsel istismar, çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi gibi konuları düzenlemektedir. Özellikle 18. madde, yasal olarak erginlik yaşına ulaşmamış bir

çocukla cinsel ilişkide bulunmanın yasak olduğunu ifade eder. Bu madde, çocuğun savunmasız durumundan yararlanarak istismarda bulunmayı da kapsar; ancak rızaya dayalı cinsel faaliyetlerin düzenlenmesine yönelik bir amaç taşımadığını vurgular. Bu bağlamda, Lanzarote Sözleşmesi'nin amacı, çocukların cinsel istismara karşı korunmasını sağlamak ve bu tür suçların önlenmesine yönelik etkili yasaların geliştirilmesini teşvik etmektir. Türkiye'nin bu sözleşmeyi onaylaması, çocuk hakları konusundaki uluslararası taahhütlerini güçlendirmekte ve çocukların korunmasına yönelik yasal çerçeveyi sağlamaktadır (Lanzarote Sözleşmesi, 2007, Madde 18) (Keser, 2019).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (Ç.K.K.), çocukların istismar ve ihmeline karşı koruma tedbirleri getiren bir ulusal mevzuattır. Bu kanun, kamu kurumlarına çocukların korunması konusunda bildirim yükümlülüğü getirirken, istismar mağduru çocuklar ve suçla ilişkilendirilen çocuklar için koruma ve destekleyici önlemler alınmasını temin etmektedir. 2005 yılında yürürlüğe giren bu kanun öncesinde, çocuklarla ilgili koruma önlemleri, 1983 yılında kabul edilen Sosyal Hizmetler Kanunu (S.H.K.) ile belirlenmiştir. Ancak S.H.K., yalnızca kurumsal düzeyde tedbirler öngörmektedir ve önleyici veya destekleyici mekanizmalar sunmamaktadır. Çocukların rehabilitasyonu için bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezleri gibi yatılı kurumlar kullanılırken, gündüz hizmeti sunan kurumlar vasıtasıyla bildirimlerin değerlendirilmesi ve rehberlik hizmetlerinin sunulması sağlanmaktadır (Bilgin, 2015).

Ç.K.K. ile birlikte "korunmaya muhtaç çocuk" tanımı yerine "korunmaya ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuk" tanımları getirilmiştir. Bu kanun, çocukların korunması için gerekli sosyal incelemelerin yapılmasına olanak tanıırken, acil durumlarda Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne başvurarak korunma kararı alınmasını sağlamaktadır. Bu durum, kamu yaptırımlarının önemini vurgulamakta ve çocukların haklarının korunmasına yönelik bir mekanizma oluşturmaktadır (Bilgin, 2015). Sonuç olarak, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocukların istismar ve ihmeline karşı daha kapsamlı bir koruma sağlamayı hedeflemekte ve bu alandaki uygulamaları güçlendirmektedir (Bilgin, 2015).

Türk Ceza Kanunu, çocuklara yönelik kötü muamele, çocukların suistimali, kaçırılma ve fuhuş gibi durumları yasaklayan önemli düzenlemeler içermektedir. Özellikle 103. madde, 104. madde, 105. madde, 226. madde ve 227. madde, çocukların cinsel istismarıyla ilgili cezai uygulamaları belirlemektedir. Aşağıda bu maddelerin içerikleri ve cezai yaptırımları hakkında bilgi verilmiştir.

“Madde 103- Çocukların Cinsel İstismarı (Değişiklik yapılmıştır: 18/6/2014-6545/59 md.)”

“(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016- 6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.)”

“Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır.”

“Cinsel İstismar deyiminden;”

“a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,”

“b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.”

“(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.”

“(3) Suçun;”

“a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,”

“b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,”

“c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,”

“e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

“(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

“(5) Cinsel istismar için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

“(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.” Kanun koyucu, TCK’nın 104. maddesinde düzenlendiği “reşit olmayanla cinsel ilişki” suçunda, reşit olmayan çocuğu on beş yaşını tamamlamış, sekiz yaşını tamamlamamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama yeteneği gelişmiş olan çocuk olarak tanımlamıştır. Burada kanun koyucu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama yeteneği gelişmemişse bu fiil “çocukların cinsel istismarı” suçu kapsamına almıştır. Yine kanun koyucu fiilin cebir, tehdit ve hile ile gerçekleştirilmesini de “çocukların cinsel istismarı” suçu kapsamına almıştır.”

Özet: Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesi cinsel istismar suçunun farklı türleri düzenlenmiştir:

- Basit Cinsel İstismar: Cinsel davranışların süreklilik arz etmediği ve bedensel temas içeren durumlar.
- Sarkıntılık Düzeyinde Cinsel İstismar: Ani nitelikteki ancak bedensel temas içeren davranışlar.
- Nitelikli Cinsel İstismar: Organ veya başka bir cisim sokmak suretiyle gerçekleştirilen eylemler.

Maddenin devamında, nitelikli durumlar ve suçun sonuçları nedeniyle meydana gelen ağırlaştırılmış halleri de ele alınmıştır. Cezalar, mağdurun yaşı ve istismar şekline göre değişiklik göstermektedir.

“Madde 104- Reşit olmayanla cinsel ilişki”

“(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“(2) (İptal: Ana. Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

“(3) (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) *Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.*”

Özet: Türk Ceza Kanunu'nun 104. maddesi, reşit olmayanlarla cinsel birliktelik; bu madde, zorla, tehdit veya aldatma olmadan 15 yaşını tamamlamış çocuklarla cinsel ilişkiye giren kişilerin cezalandırılmasını düzenler.

“Madde 105- Cinsel taciz”

“(1) *Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*”

“(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) *Suçun;*

“a) *Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,*”

“b) *Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,*”

“c) *Aynı İşyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,*”

“ d) *Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,*”

“e) *Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.*”

Özet: Kanun koyucu tarafından TCK'nın 105. Maddesindeki “cinsel taciz suçu” düzenlenirken, suçun mağduru konusunda çocuk ve yetişkin ayrımı yapmaksızın ve fiilin vücuda temas etmeksizin gerçekleşmesi olarak düzenlemiştir.

“Madde 226- Müstehcenlik”

“(1) a) *Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,*”

“b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,”

“c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,”

“d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,”

“e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,”

“f) Bu ürünlerin reklamını yapan,”

“Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

“(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.”

Özet: Cinsel taciz, TCK'nın 226. Maddesinde kanun koyucu müstehcen ürünlerin çocuklara verilmesi ve pornografik içeriklerin üretiminde çocukların kullanılması da suç olarak tanımlanmıştır.

“Madde 227- Fuhuş”

“(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.”

“(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.”

“(3) (Mülga: 6/12/2006 – 5560/45 md.; Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/18 md.) Fuhşu kolaylaştırmak veya fuhşa aracılık etmek amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünleri veren, dağıtan veya yayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

“(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza “yarısından iki katına kadar artırılır.”

“(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

“(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

“(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

“(8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir.”

Özet: Fuhuş suçu ise TCK'nın 227. maddesinde ele alınmakta olup, çocuğu fuhşa yönlendiren veya bu süreci kolaylaştıran bireyler için cezai yaptırımlar öngörülmektedir.

Çocuğa yönelik cinsel şiddet, genellikle mağdurun tanıdığı kişiler tarafından gerçekleştirilen ve çoğu zaman gizli kalan ciddi bir sorundur. Bu durum, ulusal ve uluslararası düzeyde etkili çözümler geliştirilmesini zorunlu kılar. Ulusal yasal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmeler, devletlere bu konuda yükümlülükler getirir (Yenerer Çakmut, 2016). Ayrıca, çeşitli kuruluşların çalışmalarıyla toplumun bilinçlenmesi sağlanarak bu sorunun tamamen ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi hedeflenmektedir.

1.6. Çocuk Cinsel İstismarının Belirlenmesinde Ebeveynin ve Öğretmenin Rolü

Çocukların cinsellik eğitimi konusunda ilk rehberleri olan anne ve babalar, (Miller vd., 2001), onlara doğru bilgi aktararak sağlıklı bir cinsel gelişim süreci yaşamalarına yardımcı olurlar. Ayrıca, çocuklarının cinsel risk taşıyan davranışlarını kontrol etmeleri ve bu konuda tutum ve değer yargılarının şekillenmesinde önemli bir rol oynarlar (Erbil vd., 2010).

Ailelerin en önemli sorumluluklarından biri, bir istismar olayı gerçekleştiğinde bunu yetkililere bildirmeleridir. Fakat birçok ebeveyn, nereye başvuracaklarını bilmedikleri gibi, bazı toplumsal sebeplerden dolayı bu tür bir durumu bildirmekten çekinmektedir (Üstündağ vd., 2015).

Çocuk cinsel istismarı, en ağır etkilerini mağdur olan çocukta bırakır. Bunun yanı sıra, cinsel istismar, mağdur çocuğun ebeveynleri için de büyük bir travma kaynağıdır. Cinsel istismar, bazen doğrudan gözlemlenebilen belirtilerle ebeveynler tarafından fark edilebilir. Diğer zamanlarda ise, ebeveynler çocuklarındaki beklenmedik davranış değişikliklerini gözlemleyerek bu durumu fark ederler (Bilgin, 2019). Çocuklar cinsel istismara uğradıklarında genellikle bu durumu doğrudan değil, dolaylı yollarla ve üstü kapalı bir şekilde ifade etmeye çalışırlar. Bu süreçte, özellikle istismarı gerçekleştirmeyen ebeveynin yaklaşımı, çocuğun travmayı aşması ve iyileşme sürecinde oldukça belirleyicidir (Yiğit, 2004). Aile bireylerinin bu dönemde gösterdiği tutum ve tepkiler, çocuğun zihinsel ve duygusal dünyasında uzun vadeli etkiler yaratabilir. Destekleyici ve anlayışlı ebeveyn davranışları, istismarın erken fark edilmesine ve bu travmanın olumsuz etkilerinin en aza indirilmesine olanak tanır (Bilgin, 2019).

Ebeveynlerin, çocuklarını cinsel istismardan koruyabilmek için bu konuda bilinçli olmaları gerekmektedir. Doğru bilgiye sahip ebeveynler hem çocuklarını daha iyi koruyabilir hem de olası tehlikelere karşı önlemler alabilir (Finkelhor, 1983). Ancak, ülkemizde ailelerin

çoğunun bu konuda yeterince bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Bu durum, farkındalık artırıcı eğitimlerin önemini ortaya koymaktadır. Bu eğitimler sayesinde ebeveynler, istismarı nasıl tespit edebileceklerini, karşılaştıklarında nereye başvurmaları gerektiğini ve çocuklarına nasıl destek olabileceklerini öğrenebilir. Ayrıca, çocuklarına cinsellik konusundaki bilgileri sağlıklı bir şekilde aktarabilen ebeveynler, onların risklerden uzak durmasına da yardımcı olur.

Ailelerin sosyal çevreleri, destek ağları ve toplumsal ilişkileri, istismar sürecini doğrudan etkileyebilir. Koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında gerçekleştirilen aile ziyaretleri, istismarın erken tespit edilmesi ve mağdur ailelerin rehabilitasyonu açısından etkili bir yöntemdir. Sosyal çalışmacılar, psikologlar ve danışmanlar tarafından yürütülen bu ziyaretler, aileye yalnız olmadıklarını hissettirmek ve rehberlik sağlamak adına oldukça değerlidir (Öztürk, 2009; Barut Bekdaş, 2022).

Ebeveynler, çocuklarının istismar durumu karşısında sıklıkla suçluluk, reddetme ya da kaygı gibi yoğun duygular yaşayabilir. Ancak, bu duyguların kontrol altına alınması ve doğru bir şekilde işlenmesi hem çocuğun hem de ailenin iyileşme sürecine önemli katkılar sağlar. (Öztürk, 2009). Çocuğun yaşadığı bu zor durumu geride bırakabilmesi için, ailesinin ona destek olması, suçluluk hissettirmemesi ve olayın etkilerini azaltmaya yönelik doğru adımlar atması gerekir. Bu süreçte profesyonel destek mekanizmalarının varlığı, aileler için kritik öneme sahiptir (Bilgin, 2019).

Çocuk cinsel istismarını önlemek ve mağdur çocukların etkilerini en aza indirmek için ailelerin bilinçlendirilmesi, sosyal desteklerin artırılması ve ebeveyn-çocuk iletişiminin güçlendirilmesi büyük önem taşır. Ailenin destekleyici tutumu hem istismarın erken fark edilmesini hem de çocuğun ruhsal iyiliğinin korunmasını sağlayabilir. Bu nedenle, ailelere yönelik eğitici ve koruyucu programların yaygınlaştırılması ve erişilebilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Okullar, çocukların en çok vakit geçirdiği yerlerden biridir ve bu nedenle istismar vakalarının tespiti ve önlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Çocukların aile dışında en çok zaman geçirdiği kişiler öğretmenlerdir (Odacı ve Türkkkan, 2022). Öğretmenler, çocukların davranışlarını ve ruh hallerindeki değişimleri gözlemleyebilecek en önemli profesyoneller arasında yer alır. Cinsel istismarın yol açabileceği düşük özgüven, depresyon, saldırganlık, akademik başarıda düşüş gibi belirtileri fark etme ve bu durumu doğru şekilde yönlendirme sorumluluğu da genellikle öğretmenlere düşer. Yapılan araştırmalar, çocuk koruma birimlerine

yapılan bildirimlerin büyük bir kısmının (%56'sının) öğretmenler tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir (Crosson-Tower, 2003).

Ne yazık ki, çocuklar cinsel istismara maruz kaldıklarında öğretmenleriyle bu durumu paylaşma konusunda oldukça çekimser davranmaktadır. Benzer şekilde, öğretmenler de genellikle istismar vakalarını bildirme konusunda tereddüt yaşamaktadır (akt. Baltacı, 2023). Bu durumun temel nedenleri arasında öğretmenlerin kime ve nasıl bildirim yapacaklarını bilmemesi, yasal sonuçlardan korkması, bildirim yapmanın etkisiz olacağına inanması ya da aile içi meselelere müdahale etmekten çekinmesi gibi sebepler yer almaktadır (Donat Bacıoğlu ve Kaya, 2020). Ancak birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de öğretmenler yasal olarak, çocuk istismarı dahil tüm kötü muamele vakalarını yetkili makamlara bildirmekle yükümlüdür. (TCK Madde: 94, 98, 278, 279). Buna rağmen, öğretmenlerin bildirim oranlarının düşük seviyelerde olduğu belirgin özelliktedir. (Tugay, 2008; Walsh vd., 2012).

Araştırmalar, eğitim almış öğretmenlerin cinsel istismarı tanıma ve bildirme konusunda daha yetkin olduğunu ortaya koymaktadır (Çelik ve Aslan,2020). Örneğin, cinsel istismar üzerine eğitim almış öğretmenlerin, yasal zorunlulukların daha fazla farkında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının bu konuda bilgi düzeylerinin artması, kendilerine olan güvenlerini yükseltmekte ve istismarı bildirme konusundaki olumsuz tutumlarını azaltmaktadır. (Donat Bacıoğlu ve Kaya, 2020). Bununla birlikte, Türkiye'deki öğretmen adaylarının üniversite süreçlerinde çocuk istismarıyla ilgili sınırlı eğitim alması, vakaları tespit ve müdahale etme konularında yetersizliklere yol açmaktadır (Çoban vd., 2021; Uçar vd., 2020; Aksel ve Yılmaz Irmak, 2015).

Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar, çocuk istismarı ve ihmali konusunda öncü bir rol üstlenmelidir. Çocukların davranışlarındaki değişimleri fark etmek, öğretmenlere ve ailelere rehberlik etmek ve istismara uğrayan çocukları uzman kuruluşlara yönlendirmek gibi sorumlulukları bulunmaktadır. (Doğan ve Bayar, 2018) Ancak mevcut araştırmalar, psikolojik danışmanların da mesleki bilgi ve becerilerinin bu konuda yetersiz olduğunu göstermektedir (Tugay, 2008; Walsh vd., 2012). Rehberlik çalışmaları ve istismara müdahale süreçlerinde eksiklikler olduğu görülmekte ve bu durum danışmanların görevlerini tam anlamıyla yerine getirmelerine engel olmaktadır.

Öğretmenler ve psikolojik danışmanlar arasındaki uyum ve iş birliği, çocuk istismarının erken tespiti ve önlenmesinde büyük önem taşımaktadır (Doğan ve Bayar, 2018). Çocuklarla düzenli iletişim içinde olan öğretmenler, davranış değişimlerini fark ederek danışmanlarla

birlikte bu tür vakaları çözüme kavuşturabilir. Öğretmenler, güvenli bir ortam yaratarak çocukların kendilerini ifade etmelerine olanak tanınmalı, onların ipuçlarını dikkatle değerlendirip doğru bir şekilde bildirim yapmalı ve süreci takip etmelidir (Dilsiz ve Mağden, 2015; Doğan ve Bayar, 2018).

Çocuk cinsel istismarının önlenmesi ve mağdurların desteklenmesi için bazı adımlar atılması gerekmektedir. Öncelikle, üniversitelerde öğretmen adaylarına istismar ve ihmal konularında daha kapsamlı eğitim verilmelidir. Görevdeki öğretmenlerin ise düzenli hizmet içi eğitimlerle farkındalık düzeylerinin artırılması sağlanmalıdır. Ayrıca, okullarda düzenlenecek seminer ve atölyelerle öğretmenlere yasal sorumluluklar ve bildirim prosedürleri detaylı bir şekilde anlatılmalıdır. Çocukların istismardan en az hasarla çıkabilmesi için okul psikolojik danışmanlarının daha etkin bir rol alması ve bu süreçlerin rehberlik ve uzman desteğiyle koordineli bir şekilde yürütülmesi önemlidir. Öğretmenlerin kime ve nasıl bildirim yapacaklarını öğrenmeleri için açık rehberler hazırlanmalı ve bildirim sonrası süreçlerde desteklenmeleri sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, çocuk istismarının önlenmesi ve mağdurların korunması, eğitimcilerin bilgi, farkındalık ve iş birliği içinde çalışmasıyla mümkün olabilir. Öğretmenlerin ve danışmanların vakaları erken tespit ederek, ilgili birimlere yönlendirmesi hem çocukların korunmasını hem de toplumsal farkındalığın artmasını sağlar. Bu nedenle, tüm eğitimciler bu konuda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalı ve sorumluluklarını yerine getirebilecek şekilde desteklenmelidir.

1.7. Çocuk Cinsel İstismarı Koruyucu Önleyici çalışmalar

Çocukların cinsel istismarını önlemek amacıyla çeşitli koruyucu ve önleyici çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, cinsel taciz ve istismara maruz kalmadan önce bilinçlendirme programlarının geliştirilmesi ve uygulanması kritik öneme sahiptir (Kır,2013). İlk aşamada, eğitim kurumlarında risk altında olan çocuklar için bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. İkinci aşamada ise toplumdaki risk gruplarının belirlenmesi ve bu gruplara yönelik güvenlik önlemleri alınması, istismar mağdurlarına destek sağlanması ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Üçüncü aşama, failerin tekrar suç işlememesi için gerekli tedbirlerin alınmasını içerir (Çeçen, 2007; Güner, 2022; Gönültaş, 2022).

Ebeveynlerin çocuklarını koruma konusundaki bilgi düzeyi ve tutumları, alınacak önlemleri doğrudan etkilemektedir (Yalın vd., 1995). Çocuklara, cinsel istismara karşı nasıl

davranmaları gerektiği öğretilmeli; uygunsuz davranışlar karşısında "hayır" diyebilme, rahatsız edici durumlardan uzaklaşma ve yaşadıklarını güvendikleri birine anlatma becerileri kazandırılmalıdır. Ebeveynlerin, çocuklarına cinsel istismar hakkında doğru bilgiler aktarması büyük önem taşımaktadır. Araştırmalar, ebeveynlerin bu konuyu çocuklarıyla konuşmakta isteksiz olduğunu, ancak okullarda bu tür bilgilerin öğretilmesini desteklediklerini göstermektedir (Kır, 2013). Ebeveynlerin bilinçlenmesi ve çocuklarına doğru bilgiler aktarması, önleyici çalışmaların etkinliğini artıracaktır.

Okul temelli cinsel istismar önleme programları, çocukların cinsel istismardan korunması amacıyla geliştirilen önemli stratejilerdir. Gelişmiş ülkelerde uygulanan okul temelli önleyici programlar, çocukların cinsel istismara karşı korunmasında etkili olmuştur. Bu tür programlar, uygun olmayan yetişkin davranışlarını tanıma, hediye veya vaatlere karşı direnç gösterme gibi becerilerin kazandırılmasına odaklanmaktadır (Kır, 2013). Bu programların sonuçları ve etkileri:

1. Eğitim ve Farkındalık: Okul temelli programlar, çocuklara uygun olmayan yetişkin davranışlarını tanıma, hediye veya vaatlere karşı direnç gösterme, rahatsız edici durumlarda ortamdaki uzaklaşma ve güvenilir birine durumu anlatma gibi becerileri öğretmektedir. Bu tür eğitimlerin, çocukların cinsel istismara karşı daha uyanık ve bilinçli olmalarını sağladığı gözlemlenmiştir (Özer, 2014).

2. İstatistiksel Bulgular: Araştırmalar, okul temelli cinsel istismar önleme programlarına katılan öğrencilerin, bu programlara katılmayan akranlarına göre yarı yarıya daha az istismara maruz kaldıklarını göstermektedir (Özer, 2014). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada, bu tür eğitimlere katılan üniversite öğrencilerinin cinsel istismar oranlarının belirgin şekilde düştüğü rapor edilmiştir (Gibson ve Leitenberg, 2000).

3. Raporlama Oranları: Eğitim programlarının bir diğer olumlu etkisi, cinsel istismar vakalarının rapor edilme oranlarının artmasıdır. Katılımcıların, yaşadıkları olumsuz durumları bildirme konusunda daha cesur davrandıkları ve bu sayede istismar vakalarının daha fazla görünür hale geldiği görülmektedir. Raporlar, bu oranların %30'a kadar yükseldiğini göstermektedir (Yalın vd., 1995).

Çocuk cinsel istismarını önleme programları, dünya genelinde farklı ülkelerde değişik şekillerde uygulanmaktadır. Bu programların etkinliği, ülkelerin sosyal yapıları, eğitim sistemleri ve kültürel normları ile doğrudan ilişkilidir. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada, cinsel istismar vakalarının sıklığının artmasıyla birlikte 1970'li yıllardan itibaren eğitim odaklı

önleme çalışmalarına yönelmiştir. Feminist perspektiflerden yola çıkarak yapılan bir çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin cinsel istismarı artırdığını ortaya koyulmuştur (Herman, 1992). Bu ülkelerde, okullarda uygulanan "iyi dokunuş-kötü dokunuş" gibi programlar aracılığıyla çocuklar, cinsel istismara karşı bilinçlendirilmekte ve korunma becerileri kazandırılmaktadır (Çeçen, 2007). Araştırmalar, bu tür programlara katılan öğrencilerin, katılmayanlara göre istismara maruz kalma oranlarının önemli ölçüde düştüğünü göstermektedir (akt. Kır, 2013).

Avrupa'da da benzer önlemler alınmaktadır. Avrupa Konseyi, “Beşte Bir” kampanyası çerçevesinde “İç Çamaşırı Kuralı” adlı bir eğitim programı başlatmıştır. Kampanya kapsamında geliştirilen “İç Çamaşırı Kuralı”, çocuklara vücutlarının özel bölgeleri hakkında bilgi vererek, bu bölgelerin sadece kendilerine ait olduğunu öğretmeyi hedefler. Bu kuralın uygulanması, çocukların cinsel istismara karşı kendilerini korumalarına yardımcı olmaktadır (Özer, 2014). Avrupa Konseyi'nin “Beşte Bir” (One in Five) kampanyası, çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik bir girişimdir. Bu kampanya, Avrupa'da her beş çocuktan birinin cinsel istismara maruz kaldığını ortaya koyarak, toplumsal farkındalık yaratmayı ve koruyucu önlemleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Kampanya çerçevesinde ebeveynler ve eğitimciler için çeşitli materyaller sunulmaktadır. Bu materyaller arasında eğitici filmler, hikâye kitapları ve el kitapları bulunmaktadır. Bu kaynaklar, ebeveynlerin çocuklarına doğru bilgileri aktarmalarına ve çocukların cinsel istismar konusunda bilinçlenmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Kampanya materyalleri, İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca gibi dillerde ücretsiz olarak sunulmaktadır. Bu sayede geniş bir kitleye ulaşmak hedeflenmektedir (Council of Europe, 2011).

Türkiye'de ise Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yürütülen bazı önleyici çalışmalar bulunmaktadır. 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin velilerine yönelik “İstismar ve İhmal” konulu seminerler düzenlenmektedir. Ancak ülkemizde yapılandırılmış ve sürekli bir cinsel istismar önleme programının eksikliği belirgin özelliktedir. Eğitimcilerin ve ebeveynlerin çocukları cinsel istismardan koruma konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları önemlidir (Kır, 2013).

Türkiye'de çocuk cinsel istismarı önleme programlarının geliştirilmesinde karşılaşılan zorluklar, çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu zorluklar, eğitim sisteminin yapısından toplumsal normlara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Çocuk cinsel istismarını önlemek amacıyla yapılan eğitim programlarının yetersizliği, önemli bir engel teşkil etmektedir (Gönültaş, 2022).

Türkiye'de, cinsel istismar konusunda yapılandırılmış ve sürekli uygulanan bir önleme programının olmaması, bu alandaki farkındalığı azaltmaktadır (Çokar ve Ortaylı, 2003). Eğitim kurumlarında cinsel istismar konusuna dair yeterli bilgi ve kaynak bulunmaması, öğretmenlerin ve ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmesini engellemektedir. Çocuk cinsel istismarına karşı etkili bir mücadele için disiplinlerarası bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir (Kır, 2013). Ancak Türkiye'de bu tür bir yaklaşımın eksikliği, eğitim ve sağlık gibi alanlarda iş birliğini zorlaştırmakta ve önleyici çalışmaların etkinliğini azaltmaktadır (Dağlı ve İnancı, 2010). Ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan koruma konusunda sahip oldukları bilgi düzeyi de önemli bir zorluktur. Birçok ebeveyn, çocuklarına cinsel istismar hakkında doğru bilgi vermekte zorlanmakta veya bu konuyu tabu olarak görmekte, bu da çocukların korunmasında etkili olamamaktadır (Kır, 2013). Ebeveynlerin, çocuklarına bu konuda nasıl bilgi verecekleri konusunda endişeleri bulunmaktadır. Toplumda cinsel istismar konusundaki stigma, bu tür vakaların rapor edilmesini engelleyebilir. Çocukların yaşadığı olumsuz durumları anlatmaları için cesaretlendirilmesi gerekirken, toplumun bu konudaki duyarsızlığı ve önyargıları, mağdurların seslerini çıkarmalarını zorlaştırmaktadır (Akgiray, 2007).

Yasal çerçevede de eksiklikler bulunmaktadır. Çocukların korunmasına yönelik yasaların uygulanması konusunda yetersizlikler, istismar vakalarının önlenmesinde önemli bir engel teşkil etmektedir. Mevcut yasaların etkin bir şekilde uygulanmaması, çocukların güvenliğini tehlikeye atmaktadır (akt. Yam, 2020). Cinsel istismar önleme programlarının uygulanmasında finansal ve insan kaynakları yetersizliği de önemli bir sorundur. Eğitimcilerin ve uzmanların sayısının az olması, eğitim programlarının kalitesini düşürmekte ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesini engellemektedir (Yam, 2020).

Çocukların cinsel istismardan korunması için hem aile hem de okul temelli çalışmalara ihtiyaç vardır. Ebeveynlerin bilinçlendirilmesi, eğitimcilerin donanımlı hale getirilmesi ve toplumda farkındalık oluşturulması, bu tür olumsuz durumların önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Çocuk cinsel istismarını önleme programlarının etkinliği, ülkelerin sosyal yapılarının yanı sıra eğitim sistemleriyle de yakından ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerdeki okul temelli eğitimler ve ebeveyn bilgilendirme çalışmaları, çocukların korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de de benzer yapıların güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu sayede çocukların güvenliğini artırmak ve istismar vakalarını en aza indirmek mümkün olacaktır.

1.8. Çocuk Cinsel İstismarı Alanında Yapılmış Ulusal ve Uluslararası Anket/Ölçek Çalışmaları

Çocuk cinsel istismarının çeşitli boyutlarını kavrayabilmek, yaygınlığını sağlıklı biçimde ölçebilmek ve etkili önleme politikaları geliştirebilmek açısından ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen çalışmalar ile kullanılan ölçekler büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, söz konusu ölçme araçlarının standartlaştırılması ve kültürel bağlama uygun biçimde uyarlanması, farklı ülkeler arasında yapılacak karşılaştırmalı araştırmaların geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır.

Çocuk cinsel istismarı alanında uluslararası ölçekte geliştirilmiş ve uygulamada olan çeşitli ölçekler ile anket formları bulunmaktadır. Bu araçlar hem fiziksel hem de dijital ortamlarda gerçekleşen istismar türlerini değerlendirmeye yönelik olup, dünya genelinde karşılaştırılabilir veri elde edilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece, çocukların korunmasına yönelik daha etkili ve bilimsel temellere dayalı stratejiler geliştirilebilmektedir.

1.8.1. Ulusal Çalışmalar

Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği (CKAQ-R)

Çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik geliştirilen ve Tutty (1997) tarafından revize edilen *Çocukların İstismar Bilgisi Anketi*dir. Bu ölçeğin Türkçe formuna ilişkin psikometrik özellikleri, Türkiye'de yürütülen bir çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini ilkökul ve ortaokullarda öğrenim gören toplam 1.004 öğrenci oluşturmuş olup, katılımcıların %47,4'ü kız (n = 476), %52,6'sı ise erkektir (n = 528) (Yılmaz ve Cenkseven Önder, 2020).

Yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve benzer ölçek geçerliliği yöntemlerinden yararlanılmıştır. DFA sonuçları, ölçeğin iki alt boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur: *Kötü Dokunuş* alt ölçeği 22 madde, *İyi Dokunuş* alt ölçeği ise 8 madde içermektedir. Bu doğrultuda toplam 30 maddelik bir yapı elde edilmiştir. Analiz bulguları, test edilen modelin oldukça iyi düzeyde uyum indekslerine sahip olduğunu ve elde edilen boyutların orijinal ölçek yapısıyla tutarlı olduğunu göstermektedir (Yılmaz ve Cenkseven Önder, 2020).

Benzer ölçek geçerliliği kapsamında, Çeçen ve Kaf Hasırcı (2013) tarafından geliştirilen *İyi Dokunuş Kötü Dokunuş Ölçeği* ile yapılan karşılaştırmada Spearman sıra korelasyon katsayısı .62 olarak bulunmuştur ($p < .001$). Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla yapılan

güvenilirlik analizinde ise KR-21 katsayısı .74 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, Çocukların İstismar Bilgisi Anketi'nin çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi düzeylerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır (Yılmaz ve Cenkseven Önder, 2020).

Çevrimiçi Çocuk İstismarı Riski Ölçeği (ÇİR)

Çevrimiçi ortamlarda ergenlerin maruz kalabileceği istismar risklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçme araçlarının farklı kültürel bağlamlarda geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin sınanması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Aktu (2024) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Çevrimiçi Çocuk İstismarı Risk Ölçeğinin (ÇİRO) Türk kültürüne uyarlanması ve psikometrik özellikleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya, yaş aralığı 13-18 olan toplam 324 ergen katılmıştır.

Ölçeğin yapısal geçerliğini belirlemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), Ortalama Varyans Açıklama Oranı (AVE), Bütünleşik Güvenirlik (CR) ve ölçütlerle ilişkili geçerlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik incelemeleri ise Cronbach Alpha, McDonald's Omega, Spearman-Brown iki yarı test güvenilirlik katsayısı ile üst ve alt %27'lik gruplar arasında bağımsız örneklem t-testi kullanılarak yürütülmüştür.

Elde edilen sonuçlar, ÇİR 'in iki faktörlü ve sekiz maddelik yapısının yeterli uyum iyiliği indekslerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek, benlik saygı düzeyi ve algılanan aile desteği ile negatif yönlü anlamlı ilişkiler göstermiş; bu durum, ölçütlerle ilişkili geçerlik açısından ölçeğin beklenen teorik yapılarla uyumlu olduğunu doğrulamıştır.

Güvenirlik analizleri sonucunda, ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .91, ikiye bölünmüş test güvenilirlik katsayısı ise .79 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, üst ve alt %27'lik gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuş olup, bu sonuç ölçeğin madde ayırtıcılık gücü açısından yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Elde edilen tüm bulgular, Çevrimiçi Çocuk İstismarı Risk Ölçeğinin Türk ergen popülasyonunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği Ebeveyn Formu (ÇCİMÖ)

Çocukluk dönemi cinsel istismarının önlenmesinde ve bu alandaki müdahale süreçlerinde ebeveynlerin bilgi, tutum ve inançları kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle, ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin doğru bilgilere sahip olmaları, yanlış inançlardan (mitlerden) arınmaları ve bu konuda bilinç düzeylerinin artırılması, çocukların korunması

açısından önemli bir gerekliliktir. Bu bağlamda geliştirilen Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği (ÇCİMÖ)'nün ebeveyn formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, Koçtürk ve Şahin (2021) tarafından yürütülmüştür.

Araştırmanın kapsamı dahilinde, toplam 419 ebeveyn den veri elde edilmiş olup, bu katılımcıların 333'ü (%79,5) anne ve 86'sı (%20,5) baba niteliğindedir. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi sürecinde veri analizleri SPSS ve AMOS yazılımları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Yapısal geçerliliği incelemek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış ve yapılan analizler sonucunda ölçeğin ebeveyn formunun iki boyutlu yapısının anlamlı ve yeterli düzeyde uyum indekslerine sahip olduğu ortaya konmuştur.

Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılan analizlerde, iç tutarlılık katsayısının yüksek düzeyde güvenilirlik sunduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye örnekleminde ebeveynlerle gerçekleştirilecek çalışmalarda ÇCİMÖ'nün ebeveyn formunun ölçekte yer alan faktör yapısının istatistiksel açıdan kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalık Ölçekleri (ÇİHFÖ)

Çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık, özellikle çocuklara doğrudan hizmet verecek olan bireyler için son derece önemli bir konudur. Bu bağlamda, Celiloğlu (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konularında sahip oldukları farkındalık düzeylerini değerlendirmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çalışma, nicel araştırma yöntemi ve tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür.

Araştırma örneklemini, Konya ili merkezinde yer alan Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören ve gönüllü olarak ankete katılan toplam 420 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 17 ile 34 arasında değişmektedir. Ölçeğin ön formu, uzman görüşleri aracılığıyla kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla incelenmiş ve kapsam geçerlik oranları .30'un altında olan maddeler analiz sürecinde elenmiştir.

Veri analizinde madde analizi, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları, ölçeğin faktör yapısının güçlü olduğunu ve modelin uyum iyiliği indekslerinin oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. DFA sonuçları da AFA bulgularını doğrulamıştır.

Geliştirilen ölçekler şu şekildedir:

- Çocuk İhmali Farkındalık Ölçeği (ÇİHFÖ):

Dört alt boyuttan oluşmaktadır:

1. İfade Özgürlüğü Hakkı (İÖH)
2. İnsana Yakışır Bir Yaşam Standardına Erişim Hakkı (İYYSEH)
3. Yaşam ve Gelişim Hakkı (YGH)
4. Özel Gereksinimleri ve Yetersizliği Olan Çocukların Hakları (ÖGYOH)

Bu ölçek toplam 54 madde içermektedir. İç tutarlılık katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır.

- Çocuk İstismarı Farkındalık Ölçeği (ÇİFÖ):

Üç alt boyuttan oluşmaktadır:

1. Fiziksel İstismar
2. Cinsel İstismar
3. Duygusal İstismar

Ölçek, toplam 34 maddeden oluşan bir yapıya sahip olup, iç tutarlılık düzeyini değerlendiren Cronbach Alpha katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, her iki ölçeğin de çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalığın ölçülmesinde güvenilir ve geçerli araçlar olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Karşı Tutum Ölçeği:

Akduman ve Cantürk'ün (2011) yapmış olduğu çalışmada geliştirilen ölçeğin temel amacı, bireylerin cinsel istismara uğrayan çocuklara yönelik tutumlarını ölçmek ve bu tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda değerlendirilmesini sağlamaktır. Geliştirme sürecinin ilk aşamasında, toplam 40 tutum ifadesi hazırlanmıştır. Bu ifadelerin 20'si olumlu, 20'si ise olumsuz yönde yapılandırılmıştır. Maddeler; 15'i bilişsel, 10'u duyuşsal ve 15'i davranışsal boyutları yansıtacak şekilde seçilmiştir.

Ölçeğin kapsam geçerliği, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve bu süreç sonunda 29 maddelik ön form oluşturulmuştur. Bu ön form, Gazi Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 400 üniversite öğrencisine uygulanarak pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi SPSS programı aracılığıyla yapılmış; madde analizi kapsamında madde-toplam korelasyonu ve faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Madde-toplam korelasyonu sonucunda .30 ve üzeri değere sahip olan maddeler istatistiksel olarak anlamlı bulunarak ölçek içerisinde tutulmuştur. Devamında yürütülen faktör analizinde ise .40'ın altında faktör yüküne sahip olan maddeler kapsam dışı bırakılmıştır. Bu analizler sonucunda ölçek, 13'ü olumlu, 6'sı olumsuz olmak üzere toplam 19 maddeden oluşan nihai yapısına kavuşmuştur.

Uygulama sonucunda elde edilen veriler, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. Geliştirilen bu ölçek, bireylerin cinsel istismara uğrayan çocuklara yönelik tutumlarını çok boyutlu bir yapıda değerlendirmek isteyen araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

1.8.2. Uluslararası Çalışmalar

ICAST-C (International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect Child Abuse Screening Tool)

ISPCAN Çocuk İstismarı ve İhmali Tarama Araçları Çocuk Versiyonu

Uluslararası ölçekte geliştirilen tarama araçları, çocuklara yönelik istismar biçimlerinin belirlenmesi ve önlenmesine yönelik çalışmalarda önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, ISPCAN tarafından geliştirilen Uluslararası Çocuk İstismarı Tarama Aracı – Çocuk Versiyonu (ICAST-C Versiyon 3), çocuklara yönelik şiddetin çeşitli biçimlerini değerlendirmek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak, bu aracın içerik geçerliliğine ilişkin psikometrik kanıtlar halen sınırlı düzeydedir (Meinck vd., 2023).

Romanya, Güney Afrika ve Filipinler'de gerçekleştirilen bir çalışmada, ICAST-C ölçeğinin kapsam geçerliliği ergen bireyler üzerinden test edilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen 53 ergenle yürütülen yarı yapılandırılmış bilişsel görüşmelerde, katılımcıların ölçeğin anlaşılabilirliği, uygunluğu ve kapsayıcılığına ilişkin görüşleri toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler şablon analizi ile değerlendirilmiş ve genel olarak ölçeğin çocuklara yönelik şiddetin ölçümünde anlamlı bir araç olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, özellikle maddelerin yorumlanması, şiddet davranışlarının ve mekânların açıkça tanımlanması ve yanıtların tutarlılığı gibi alanlarda sorunlar tespit edilmiştir (Meinck vd., 2023).

Araştırmacılar, ölçeğin yeniden düzenlenmesine yönelik çeşitli öneriler sunmuştur. Bu öneriler arasında; örnek yanıt bölümü eklenmesi, özellikle ihmal ve cinsel istismar ile ilgili maddelerin amacının netleştirilmesi, soruların tüm olası bağlamları kapsadığının açıkça belirtilmesi ve ifadelere daha olumlu bir ton kazandırılması yer almaktadır. Bu doğrultuda, öz

bildirim temelli geniş ölçekli anketlerin geçerlilik ve kültürel uyumluluk açısından pilot çalışmalara ihtiyaç duyduğu vurgulanmaktadır. (Neelakantan vd., 2022)

(NatSCEV I/II) National Survey of Children's Exposure to Violence (NatSCEV) Series

Çocukların Şiddete Maruz Kalmasının Ulusal Anketi (NatSCEV) Serisi

Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı (DOJ) ve Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) tarafından desteklenen ve New Hampshire Üniversitesi Çocuklara Karşı Suçlar Araştırma Merkezi tarafından yürütülen NatSCEV I (The National Survey of Children's Exposure to Violence) araştırması, Ocak-Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, 1 aylık bebeklerden 17 yaşına kadar olan çocuk ve ergenlerin ev, okul ve toplumsal ortamlarda maruz kaldıkları şiddet, suç ve istismar türlerini hem önceki yıllar hem de yaşam boyu deneyim bağlamında ele alan ilk kapsamlı ulusal araştırma olma özelliğini taşımaktadır (Finkelhor vd.,2013).

NatSCEV II araştırması da benzer şekilde ulusal düzeyde temsili çocuk ve bakıcı örneklemiyle yürütülmüş; çocukların maruz kaldığı geleneksel suçlar, kötü muamele, akran ve kardeş mağduriyeti, cinsel mağduriyet, tanıklık ve dolaylı mağduriyet (toplumsal, aile içi ve okul temelli şiddet) ile internet mağduriyeti gibi çeşitli kategorilerde veriler toplanmıştır. Bu ikinci fazda, orijinal araştırmaya ek olarak yeni maruz kalma biçimleri de araştırılmıştır (Finkelhor vd.,2013).

NatSCEV II bulguları, NatSCEV I verilerini büyük ölçüde teyit etmiş ve zaman içerisindeki değişimlerin sınırlı olduğunu göstermiştir. Araştırma kapsamında, katılımcıların yaklaşık %57,7'si son bir yıl içinde beş temel şiddet türünden (fiziksel saldırı, cinsel mağduriyet, kötü muamele, mülke zarar ve şiddete tanıklık) en az birine maruz kaldığını belirtmiştir. Bu bulgular, araştırmacıların ve politika yapıcıların zaman içerisindeki eğilimleri izlemesine, sosyal değişimlerin ve kamu politikalarının etkilerini değerlendirmesine olanak tanımaktadır (Finkelhor vd.,2013).

Ayrıca, anket sonuçları halk sağlığı yetkililerinin çocuklara yönelik şiddet, suç ve istismar konularında toplum bilincini artırmasına katkı sağlarken, uygulayıcılara da risk ve koruyucu faktörlere dayalı kanıta dayalı müdahale programları geliştirme imkânı sunmaktadır (Finkelhor vd.,2013).

(VACS) (Violence Against Children Surveys)

Çocuklara Yönelik Şiddet Anketleri

Çocuklara Yönelik Şiddet Anketleri (VACS), çocukluk, ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerinde karşılaşılan cinsel, fiziksel ve duygusal şiddetin yaygınlığını ve etkilerini ölçmeye yönelik olarak geliştirilen, 13–24 yaş aralığındaki bireyleri kapsayan, ulusal düzeyde temsili örneklemelere dayanan araştırmalardır. Bu kapsamlı veri toplama süreci, şiddetin yalnızca görülme sıklığını değil, aynı zamanda son 12 ay içerisindeki insidansını, maruziyet koşullarını, risk ve koruyucu faktörlerini ve şiddetin bireysel sonuçlarını da analiz etmeyi amaçlamaktadır (Nace vd., 2021).

2020 yılı itibarıyla, VACS toplamda 22 ülkede uygulanmış ya da uygulanma aşamasındadır. Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) tarafından "Together for Girls" girişimi kapsamında yürütülen bu çalışmalar, UNICEF ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) gibi kuruluşların desteğiyle ülkelerin ulusal yapıları içerisinde uygulanmakta ve sürdürülebilirliği sağlanmaktadır. Bu iş birliği modeli; ulusal sahiplenmeyi teşvik etmekte, kapasite geliştirme süreçlerini desteklemekte ve anket sonuçlarının eyleme dönüştürülmesi için uygun bir zemin oluşturmaktadır (Nace vd., 2021).

VACS uygulamaları, ulusal hükümetler tarafından yürütülmekte; CDC ise teknik danışmanlık sağlamaktadır. Bununla birlikte, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), Kanada Hükümeti ve ABD Başkanı'nın AIDS Yardımı Acil Durum Planı (PEPFAR) gibi uluslararası fon sağlayıcı kuruluşlar, sürece mali ve teknik katkılar sunmaktadır. Ayrıca UN Women, Pan Amerikan Sağlık Örgütü (PAHO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gibi ortaklar, anketin uygulanması sürecinde ve elde edilen bulguların bölgesel ve küresel düzeyde yaygınlaştırılmasında kritik roller üstlenmektedir (Nace vd., 2021).

VACS verileri yalnızca akademik araştırmalara katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ülke bazlı ulusal raporların hazırlanmasında, çocuklara yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin ulusal eylem planlarının geliştirilmesinde ve kanıta dayalı programların tasarımında da etkin biçimde kullanılmaktadır (Nace vd., 2021)

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında 7-9 yaş grubu çocuklara yönelik “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği - Çocuk Formu”nun geliştirilmesi ve bu ölçme aracının geçerlik-güvenirlik çalışmaları için nicel araştırma desenlerinden betimsel araştırma/tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, araştırma sürecinde mevcut durumun, yani hâlihazırda var olan olay, olgu ya da koşulların olduğu gibi gözlemlenip betimlenmesini amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmacı, incelenen duruma herhangi bir şekilde müdahale etmez ya da onu değiştirmeye çalışmaz; yalnızca mevcut durumu olduğu haliyle analiz eder ve açıklar. Dolayısıyla, araştırmacının olaylar üzerinde kontrol kurması veya sürece doğrudan etkide bulunması söz konusu değildir (Sönmez ve Alacapınar, 2014).

Geçerlik-güvenirlik analizlerinin yanı sıra çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin cinsiyet, yaş grubu, anne-baba öğrenim durumu, sosyo-ekonomik düzey gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir.

Sonuç olarak, bu araştırmada nicel araştırma paradigması çerçevesinde ölçek geliştirme metodolojisi benimsenmiş; veri toplama, analiz etme ve yorumlama süreçleri bu doğrultuda yürütülmüştür (Celiloğlu, 2023).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan ölçeğin içerdiği madde sayısı temel bir ölçüt olarak dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, ölçek geliştirme ve faktör analizi çalışmalarında örneklem büyüklüğüne ilişkin çeşitli yaklaşımlar literatürde yer almaktadır. Stevens (2006, akt. Erkuş, 2014), bir ölçme aracındaki her bir madde için 5 ila 20 katı kadar katılımcının uygun olacağını belirtmektedir. Benzer şekilde, MacCallum, Widaman, Zhang ve Hong (1999), Bryman ve Cramer (2001) ile Tavşancıl (2002), madde sayısının 5 ila 10 katı kadar katılımcının yeterli olabileceğini ifade etmişlerdir. Kline (2013) ise daha yüksek bir örneklem gerekliliğine işaret ederek, madde sayısının 20 katı kadar bir örneklem büyüklüğünün gerekli olduğunu savunmaktadır. Ölçek başlangıçta 20 madde olarak tasarlanmış ancak yapılan analizler sonucunda madde sayısı 13 olarak belirlenmiştir.

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde dikkate alınan bir diğer yöntem ise ölçeğin faktör yapısıdır. Bu yaklaşıma göre, ölçme aracının içerdiği faktör sayısı, gerekli katılımcı sayısının belirlenmesinde etkili bir değişkendir. DeVellis (2014), örneklem büyüklüğüne ilişkin

önerilerinde, 20 maddeden oluşan ve tek faktörlü bir yapıya sahip bir ölçme aracı için 300'ün altındaki katılımcı sayısının genellikle yeterli olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, “Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu”nun de tek faktörlü bir yapıda geliştirilmiş olması, çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğünün yeterliliğini desteklemektedir.

Ayrıca, geçerlik ve güvenirlik analizlerinde kullanılacak örneklem büyüklüğüne ilişkin doğrudan sayı önerisinde bulunan araştırmacıların görüşleri de dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, Comrey ve Lee (1992), 300 kişilik bir örnekleme “iyi” olarak değerlendirmektedir. Benzer şekilde, Rouquette ve Fallissard (2011) ile Tabachnick ve Fidell (2001) da 300 katılımcıdan oluşan bir örneklem büyüklüğünü geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için yeterli ve uygun olarak kabul etmektedirler. Tüm bu değerlendirmelerden yola çıkılarak evreni temsil edeceği var sayılan 7-9 yaş grubu 400 çocuk çalışmaya katılması planlanmıştır. Ancak çalışmaya 369 çocuk katılım sağlamış ve bu görüşler doğrultusunda, çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğünün literatürde önerilen ölçütleri karşıladığı söylenebilir.

Araştırmanın çalışma grubuna 2024-2025 eğitim-öğretim yılı içerisinde Karaman ilinde iki farklı devlet ilkokulunda öğrenim gören, 7-9 yaş aralığındaki 1., 2. ve 3. sınıf öğrenciler arasından aileleri tarafından izin 369 çocuk dahil edilmiştir. Çalışma grubuna dahil edilen çocukların kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Grubundaki Çocukların Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılım

Kişisel Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kız	208	56,5
	Erkek	161	43,5
Yaş Grubu	7 yaş	126	34,3
	8 yaş	174	47,0
	9 yaş	69	18,6
Sosyo-Ekonomik Düzey	Alt	69	18,9
	Orta	288	77,8
	Üst	12	3,2
Anne Yaş Grubu	33 yaş ve altı	131	35,7
	34-41 yaş	178	48,1
	42 yaş ve üzeri	60	16,2
Anne Öğrenim Durumu	İlköğretim	153	41,6
	Ortaöğretim	109	29,5
	Yükseköğretim	107	28,9
Baba Yaş Grubu	33 yaş ve altı	59	15,9
	34-41 yaş	194	52,4
	42 yaş ve üzeri	116	31,6
Baba Öğrenim Durumu	İlköğretim	160	43,5
	Ortaöğretim	99	26,8
	Yükseköğretim	110	29,7
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	51	14,1
	Bir kardeş	145	39,2
	İki ve daha fazla kardeş	173	46,8

Tablo 1’de çalışma grubundaki çocukların kişisel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar sunulmuştur. Cinsiyet değişkenine göre çocukların %56,5’inin kız, %43,5’inin ise erkek olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde, çocukların %34,3’ü 7 yaşında, %47,0’ı 8 yaşında ve %18,6’sı 9 yaşındadır. Sosyo-ekonomik düzey açısından büyük çoğunluğun (%77,8) orta düzeyde yer aldığı, alt düzeyin %18,9 ve üst düzeyin ise %3,2 oranında temsil edildiği belirlenmiştir.

Annelerin yaş grubu dağılımı incelendiğinde, %48,1’i 34–41 yaş aralığında, %35,7’si 33 yaş ve altında, %16,2’si ise 42 yaş ve üzerindedir. Anne öğrenim durumu değişkenine göre katılımcıların %41,6’sının annesi ilköğretim mezunu, %29,5’i ortaöğretim ve %28,9’u yükseköğretim mezunudur. Babaların yaş dağılımında %52,4’ü 34–41 yaş grubunda yer almakta, bunu %31,6 ile 42 yaş ve üzeri ve %15,9 ile 33 yaş ve altı takip etmektedir. Baba

öğrenim düzeyinde ise ilköğretim mezunları %43,5 ile en büyük grubu oluştururken, %26,8'i ortaöğretim ve %29,7'si yükseköğretim mezunudur.

Kardeş sayısına göre dağılımda, çocukların %46,8'inin iki veya daha fazla kardeşi, %39,2'sinin bir kardeşi olduğu; tek çocuk olanların ise %14,1 oranında temsil edildiği görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, ebeveynlerin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Cinsel İstismar Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu” ve “Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen formda anne ve babanın yaşı, öğrenim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın ilişki durumu, çocuğun cinsiyeti, doğum tarihi, kardeş sayısı ve sınıfına yönelik açık uçlu ve seçenekli sorular yer almaktadır.

Cinsel İstismar Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu: geliştirilen Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu ölçme aracı, alan yazında yer alan ölçme araçlarından farklı olarak projektif tekniği temel alarak hazırlanan görsel materyallerle desteklenerek sunulan senaryolarda yer alan cinsel istismara ilişkin örnek durumlar karşısında 7-9 yaş grubu çocukların sahip olduğu bilgi ve farkındalığı saptamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda vücut bölgelerini tanıma, tanımadığı kişilerle iletişim, özel bölgelere ilişkin bilgi, iyi ve kötü dokunuşu ayırt etme, özel alana ilişkin farkındalık, bedenini koruma gibi temalarda yer verilen örnek durumlar karşısında çocukların cevapları alınmıştır. Ardından elde edilen verilerden yola çıkılarak temalara ilişkin kodlamalar ve puanlamalar yapılmıştır. Maddeler çocukların açık uçlu cevaplayacağı şekilde düzenlenmiş olup araştırmacılar tarafından 4'lü likert tipi kategoriler (Cevap yok- Yanlış- Kısmen doğru- Doğru) ve temalar oluşturularak standart rubriklere dönüştürülmüştür.

Alan yazında yer alan çalışmalarda çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi düzeylerini değerlendiren ölçüm araçları incelenmiş olup (Gönültaş ve Sarıçam,2021; Aktu ve Dilekmen, 2021; Can Yaşar, Karaca ve Kaya, 2018; Koçtürk ve Kızıldağ, 2018; Pekdoğan, 2017), diğerlerinden farklı olarak bu ölçekte projektif tekniği temel alınarak hazırlanan görsel materyallerle desteklenmiştir. Ölçme aracına yönelik belirlenen 6 tema için farklı senaryolar oluşturulmuş ve oluşturulan senaryolar çocukların yaş ve gelişim özellikleri doğrultusunda yapay zekâ ile resmedilmiştir. Ölçek kapsamında geliştirilen senaryolara ve görsel materyallere

ilişkin alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda, madde havuzu oluşturulup uzman değerlendirmesi yapıldıktan sonra oluşturulan taslak ölçeğin pilot uygulama ile son hali verilmiştir.

Proje kapsamında yapılan geçerlilik ve güvenirlik analizleri sonucunda, ölçek 5 tema ve toplam on üç maddeden oluşmakta olup ölçekten en az 0 puan, en fazla 26 puan alınabilir. Ölçek 5 tema altında senaryo ve görsel materyaller içermektedir.

Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği (CKAQ-R): Bu araştırmanın temel amacı, Tutty (1997) tarafından geliştirilen ve çocuklara yönelik istismar bilgisini ölçmeye yönelik olan Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesidir. Çalışma örneklemini, ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören toplam 1004 öğrenci (kadın %47.4, erkek %52.6) oluşturmaktadır. Yapısal geçerlilik analizleri, çok değişkenli normal dağılım varsayımları temelinde yürütülen Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile benzer ölçek geçerlilik yöntemi kullanılarak sınanmıştır. DFA sonuçları, anketin iki faktörlü yapıda, Kötü Dokunuş alt boyutunun 22 maddesi ve İyi Dokunuş alt boyutunun 8 maddesi olmak üzere toplam 30 maddelik bir yapıdan oluştuğunu göstermiştir. Elde edilen modelin uyum indekslerinin literatürde önerilen eşik değerlerini aşan düzeyde olduğu (RMSEA = .06, CFI = .98, TLI = .97, GFI = .96) belirlenmiştir. Ayrıca, anketin benzer yapı geçerliliği için başvuru olan İyi Dokunuş-Kötü Dokunuş Ölçeği (Çeçen ve Kaf Hasırcı, 2013) ile yapılan korelasyon analizinde anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir (Spearman rho = .62; $p < .001$). Güvenirlik analizlerinde ise KR-21 iç tutarlılık katsayısının .74 olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Türk kültürüne uyarlanan CKAQ-R'ın, çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi düzeylerini ölçmede psikometrik açıdan yeterli güvenirlik ve geçerlilik özelliklerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, ölçeğin eğitim ve korunma programlarının etkililik değerlendirmelerinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma sürecinde etik ilkelere büyük özen gösterilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerine ve sınıf öğretmenlerine, araştırmanın amacı, veri toplama süreci ve kişisel bilgilerin gizliliği hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş; bu doğrultuda Bilgilendirilmiş Onam Formu alınarak, gönüllülük esasına uygun şekilde hareket edilmiştir. Katılımcılardan yazılı onay alınmış; veri toplama ve görüşme süreçlerinde katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş, elde edilen veriler yalnızca araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılmıştır.

Araştırma, yüzsek lisans tez çalışması için İstanbul Kent Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır. Ayrıca veri toplama süreci için Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi'nden etik kurul izni alınmış; okul yönetimi, veliler ve öğrencilerden Bilgilendirilmiş Onam Formu alınarak etik süreçler doğrultusunda yürütülmüştür.

Araştırmanın veri toplama sürecinde yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Ölçek, Karaman ilinde bir devlet okulunda öğrenim gören 369 öğrenciye, bireysel görüşmeler yoluyla uygulanmıştır. Çocuklar, ebeveynlerinden alınan Bilgilendirilmiş Onam Formu ile araştırmaya dahil edilmiş; ebeveynlere kişisel bilgilerin gizli tutulacağı ve yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı bildirilmiştir.

Veri toplama süreci yaklaşık üç hafta sürmüştür. Her bir görüşme, okul binası içinde belirlenen ayrı bir odada bireysel olarak gerçekleştirilmiş ve ortalama 15 dakika sürmüştür. Görüşme sürecinde öncelikle çocukla tanışılmış ve yapılacak çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Ardından, ölçek maddeleri için hazırlanmış senaryo çocuğa anlatılmış ve senaryoya ilişkin resim gösterilmiştir. Daha sonra, ölçek soruları çocuğa yöneltilmiş; çocuk tarafından verilen açık uçlu yanıtlar, herhangi bir yönlendirme yapılmadan araştırmacı tarafından eksiksiz ve olduğu gibi kayıt altına alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Cinsel İstismar Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu'nun ölçek geliştirme sürecinde, alınan uzman görüşleri doğrultusunda kapsam geçerliği sınanmıştır. Kapsam geçerliğini sağlayan ölçeğin pilot uygulaması Karaman ili merkezinde öğrenim görmeye devam eden 7-9 yaş arası 30 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın pilot uygulamasına dahil edilen çocuklar özel gereksinim ihtiyacı bulunmayan, Türkçe konuşan ve anlayan, ebeveyn ve okul yönetimi tarafından izin verilen, araştırmaya gönüllü katılım sağlayan bireylerdir.

Geliştirilen ölçeğin aracının geçerlik-güvenirlilik analizleri proje kapsamında yapılmıştır. Daha sonra ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeğinden elde edilen verinin kategorik (1-0) olması nedeniyle faktör analizi tetrakorik korelasyon matrisi üzerinden yapılmıştır. Bu ölçeğin psikometrik niteliklerini belirlemek amacıyla madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık bağlamında güvenilirlik kestirimi yapmak amacıyla KR-20 hesaplanmıştır. KR-20, özellikle iki değerli (dichotomous) maddelerden oluşan testlerin iç tutarlılığını veya güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla kullanılan istatistiksel bir ölçüt olup, Cronbach's Alpha'nın bu tür verilere özel hali

olarak kabul edilmektedir (Kuder ve Richardson,1937). Ayrıca ölçeğin zamana dayalı duyarlılığını ölçmek amacıyla test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada toplanan veriler, SPSS for Windows istatistiksel paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, öncelikle çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının cinsiyet ve yaş grubu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Sosyo-ekonomik düzey, anne-baba yaş grubu, anne-baba öğrenim durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre ise farklılaşmanın olup olmadığının incelenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptandığı durumlarda, homojen dağılım gösteren değişkenler için Tukey Testi, homojen dağılım varsayımının karşılanmadığı değişkenler için ise Tamhane Testi uygulanarak farklılığın hangi gruplar arasında olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın tüm aşamalarında istatistiksel anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz sonuçları sunulacaktır. Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği'nin uzman değerlendirmeleri için Çocuk Gelişimi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Psikiyatri Hemşireliği ve Adli Tıp alanında uzman on öğretim üyesinden görüş alınmıştır.

Uzmanların değerlendirmesi sonucunda ölçekte yer alan 25 maddenin her bir maddesi için kapsam geçerlik oranı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.1'de gösterilmektedir.

Tablo 2
Uzman Görüşlerine İlişkin Kapsam Geçerlik Oranı

Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	KGO
1	9	0	1	0,8
2	9	0	1	0,8
3	9	0	1	0,8
4	10	0	0	1
5	9	0	1	0,8
6	10	0	0	1
7	9	0	1	0,8
8	9	0	1	0,8
9	9	0	1	0,8
10	10	0	0	1
11	10	0	0	1
12	9	0	1	0,8
13	10	0	0	1
14	9	0	1	0,8
15	9	0	1	0,8
16	9	0	1	0,8
17	9	0	1	0,8
18	9	1	0	0,8
19	10	0	0	1
20	9	0	1	0,8
Uzman Sayısı= 10				
Kapsam Geçerlik Ölçütü= 0,62				
Kapsam Geçerlik İndeksi= 0,86				

Bu doğrultuda, kapsam geçerlik oranı altı tane madde (4,6,10,11,13,19) için 1, on dört madde (1,2,3,5,7,8,9,12,14,15,16,17,18,20) için ise 0,8 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonucunda 5 maddenin Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGO) değerinin 0,62'nin altında kalması nedeniyle madde havuzundan çıkarılmıştır. Sonuç olarak uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda taslak ölçekte yer alan maddeler düzenlenmiş ve 5 madde çıkarılmıştır.

Ölçeğin Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) de hesaplanmış ve 0,86 olarak bulunmuştur. Bu değerin minimum kapsam geçerlik ölçütü değerinden büyük olması nedeniyle istatistiksel olarak kapsam geçerlilik indeksinin anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Yapı geçerliliğine ilişkin ampirik kanıt elde etmek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA öncesinde, faktör çıkarma işlemi için örneklem büyüklüğünün yeterliliğini değerlendirmek üzere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmış ve KMO değerinin .70 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018). Ayrıca, Bartlett Küresellik Testi sonuçları incelendiğinde, elde edilen ki-kare değeri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(153) = 4158.1$, $p = .000$). Bu bulgu, verilerin çok değişkenli normal dağılım varsayımını karşıladığı yönünde yorumlanabilir.

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği'nden elde edilen verinin kategorik (1-0) olması nedeniyle faktör analizi tetrakorik korelasyon matrisi üzerinden yapılmıştır. Analizde faktörleştirme yöntemi olarak Factors programında ağırlıklandırılmamış en küçük kareler yöntemi seçilmiştir. Tek faktör için yapılan ilk analiz sonucunda açıklanan toplam varyansın %26 olduğu belirlenmiştir. İlk yapılan AFA sonucunda maddelerin faktör yük değerleri Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3
Tüm Maddelerin Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Yük Değerleri
3	.77
11	.68
13	.63
17	.61
1	.60
4	.54
10	.53
9	.52
19	.45
15	.42
6	.41
12	.38
5	.31
7	.26
16	.25
14	.20
18	.20
8	.10
2	.04

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere 13 maddenin kabul edilebilir düzeyde faktör yük değerine sahip olduğu, ancak 6 maddenin (2, 7, 8, 14, 16 ve 18. maddeler) ise düşük faktör yük değeri gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca 20. maddenin varyansının 0 olması nedeniyle analize dahil edilememiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Tüm bu maddelerin analiz dışı bırakılması sonucunda elde edilen faktör yük değerleri Tablo 3.3’te verilmiştir.

Tablo 4
Faktör Yük Değeri Düşük Olan Maddeler Analiz Dışı Bırakıldıktan Sonra Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Yük Değerleri
13	.75
3	.75
11	.70
1	.59
17	.58
4	.54
10	.54
9	.54
6	.50
19	.45
15	.43
12	.40
5	.31

Faktör yük değeri düşük olan yedi madde analiz dışı bırakıldığında açıklanan toplam varyansın %36’ye yükseldiği belirlenmiştir. Tek faktörlü ölçme araçlarında açıklanan varyansın %30 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Tablo 5
Dış Ölçüt Geçerliliğine İlişkin Spearman Korelasyon Analizi

Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği		
Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği	r	.474
	p	.004*
	n	35

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği’nin ölçüt geçerliliğini sağlamaya yönelik olarak 35 çocuk ile kriter geçerliği kapsamında Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Tablo incelendiğinde araştırma kapsamında geliştirilen Cinsel İstismara İlişkin

Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği ile dış ölçüt geçerliliği için kullanılan Çocukların Cinsel İstismar Bilgi Düzeyi Ölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki görüldüğü saptanmıştır ($r=.474$, $p.004$).

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği'nin psikometrik niteliklerini belirlemek amacıyla madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Madde ayırt edicilik analizleri için nokta çift serili korelasyon ve alt %27 – üst %27'lik gruplar arası madde analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tablo 6
Madde Ayırt Edicilik İndeksleri, Madde Güçlük İndeksleri ve Standart Sapma Değerleri

Madde	Maddeler Çıkarılmadan Önce		p_i^3	S^4	Maddeler Çıkarıldıktan Sonra	
	Madde Ayırt Edicilik İndeksleri	Madde Ayırt Edicilik İndeksleri			Madde Ayırt Edicilik İndeksleri	Madde Ayırt Edicilik İndeksleri
	r_{jx}^1	r_{jx}^2			r_{jx}^1	r_{jx}^2
1	.53	.000	.52	.50	.52	.000
2	.30	.000	.46	.50	—	—
3	.51	.000	.94	.25	.51	.000
4	.39	.000	.76	.43	.44	.000
5	.31	.000	.27	.45	.35	.000
6	.43	.000	.73	.45	.49	.000
7	.29	.000	.35	.48	—	—
8	.26	.000	.47	.50	.30	.000
9	.48	.000	.77	.42	—	—
10	.44	.000	.32	.47	—	—
11	.58	.000	.57	.50	.54	.000
12	.25	.000	.10	.29	.30	.000
13	.32	.024	.99	.12	.29	.024
14	.27	.000	.59	.49	—	—
15	.37	.000	.75	.43	.40	.000
16	.30	.000	.25	.43	.34	.000
17	.34	.001	.97	.18	—	—
18	.28	.000	.47	.50	.34	.000
19	.40	.000	.47	.50	.47	.000

¹ Nokta Çift Serili Korelasyona dayalı madde ayırt edicilik indeksi

² Alt %27 – Üst %27'lik gruplar arası madde analizi ayırt edicilik indeksi

³ Madde güçlük indeksi

⁴ Madde standart sapması

Tablo 3.5'te görüldüğü üzere 13 maddenin kabul edilebilir düzeyde ayırt edicilik indeksine sahip olduğu, ancak AFA bulguları ile büyük ölçüde paralel bir biçimde 6 maddenin (7, 8, 12, 13, 14 ve 18. maddeler) madde ayırt edicilik indekslerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu maddeler analiz dışı bırakıldıktan sonra madde ayırt edicilik indekslerinin yükseldiği görülmektedir. Diğer taraftan madde güçlük indeksleri incelendiğinde her güçlük düzeyinde maddenin bulunduğu ve çalışmayan maddeler çıkarıldıktan sonra testin ortalama güçlüğü ise .50 olduğu ortaya konmuştur.

Son olarak iç tutarlılık bağlamında güvenilirlik kestirimi yapmak amacıyla KR-20 hesaplanmış ve iç tutarlılık katsayısının maddeler çıkarılmadan önce .66, maddeler çıkarıldıktan sonra .60 olduğu belirlenmiştir. Büyüköztürk (2014), bir testin güvenilirlik katsayısının .70 ve üzerinde olmasının testin güvenilirlik olduğunu gösterdiğini belirtmektedir ancak ölçme aracının yapısı düşünüldüğünde madde sayısı güvenilirlik katsayısını etkilemektedir. Buna göre Alpar (2014) KR-20 katsayısının hesaplandığı ölçme araçlarında madde sayısı 10-15 arasında ise .50 değerinin de güvenilir olarak yorumlandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin 13 maddeden oluşması nedeniyle .60 katsayısının güvenilir olarak yorumlanabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra McMillan ve Schumacher (2001) Cronbach Alfa katsayısı ile kıyaslandığında KR-20 testlerinin daha düşük puan aralığında sonuçlandığını ve çalışma grubunun çocuklardan oluşması durumunda .50 güvenilirlik katsayısının kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir.

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin kararlılık bağlamında güvenilirlik kestirimi için test-tekrar test yapılmıştır. Buna göre kararlılık katsayısını belirlemek amacıyla Spearman-Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı hesaplanmış ve katsayının .46 olduğu belirlenmiştir.

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği- Çocuk Formu, ölçek toplam puanı ile demografik bilgiler değişkenleri üzerinden incelenmiştir. Demografik bilgiler değişkenleri içerisinde anne ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çocuğun yaşı değişkenlerinde anlamlı fark bulunurken; çocuğun cinsiyeti, anne- baba yaşı, çocuğun kardeş sayısı değişkenlerinde anlamlı bir fark görülmemiştir.

Aşağıdaki tabloda ölçek toplam puanının çocuğun cinsiyet değişkenine göre sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 7

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları

Değişken	n	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Kız	208	15.71	4.81	.107	367	.915
Erkek	161	15.65	4.89			

Tablo 3.6 incelendiğinde kız çocukların ($\bar{x} = 15.71$, $ss = 4.81$) ve erkek çocukların ($\bar{x} = 15.65$, $ss = 4.89$) Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = .107$, $p = .915$).

Tablo 8

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
7 yaş	126	14.77	4.94
8 yaş	174	15.78	4.76
9 yaş	69	17.13	4.51
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.7’de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları yaş grubu değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; 7 yaş grubu çocuklar için 14.77, 8 yaş grubu çocuklar için 15.78 ve 9 yaş grubu çocuklar için 17.13 olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri ise sırasıyla 4.94, 4.76 ve 4.51 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması ise 15.68, standart sapması 4.84 olarak hesaplanmıştır.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının yaş grubu değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.8’de sunulmuştur.

Tablo 9

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	249.903	2	124.951	5.458	.005*
Gruplariçi	8401.354	366	22.892		
Toplam	8651.257	368			

*p<.05

Tablo 3.8’de, Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmaktadır. Analiz sonucunda, yaş grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F(2, 366) = 5.458, p = .005$). Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için gruplar ikili olarak karşılaştırılmıştır. Varyansların homojen dağılım gösterdiği saptandığı için gruplar arası farklılıkları incelemek amacıyla Tukey Testi uygulanmıştır. İlgili test sonuçları Tablo 3.9’da detaylandırılmıştır.

Tablo 10

Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş Grubu	(J) Yaş Grubu	Ortalama Farkı (I-J)	p
7 yaş	8 yaş	-1.00208	.173
	9 yaş	-2.35091	.003*
8 yaş	7 yaş	1.00208	.173
	9 yaş	-1.34883	.118
9 yaş	7 yaş	2.35091	.003*
	8 yaş	1.34883	.118

Tablo 3.9’da Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının yaş grupları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan analizde 9 yaş grubundaki çocukların, 7 yaş grubundaki çocuklara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür ($p = .003$). Bu durum, 9 yaşındaki çocukların cinsel istismar konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Diğer grup karşılaştırmalarında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 11

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
Alt	69	14.47	5.23
Orta	288	15.93	4.75
Üst	12	17.00	3.43
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.10’da çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; alt sosyo-ekonomik düzeye sahip çocuklar için 14.47, orta düzeyde olanlar için 15.93 ve üst düzeyde olanlar için 17.00 olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri ise sırasıyla 5.23, 4.75 ve 3.43 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84’tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.11’de sunulmuştur.

Tablo 12

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	141.203	2	70.601	3.045	.049*
Gruplariçi	8510.054	366	23.188		
Toplam	8651.257	368			

Tablo 3.11’de, çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmaktadır. Analiz sonucunda, sosyo-ekonomik düzey grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($F(2, 366) = 3.045, p = .049$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını ortaya koymak amacıyla gruplar ikili

olarak karşılaştırılmıştır. Varyansların homojen dağılım gösterdiği saptandığı için gruplar arası farklılıkları değerlendirmek üzere Tukey Testi uygulanmıştır. İlgili bulgular Tablo 3.12’de detaylandırılmıştır.

Tablo 13
Tukey Testi Sonuçları

(I) Sosyo-Ekonomik Düzey	(J) Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalama Farkı (I-J)	p
Alt	Orta	-1.45913	.024*
	Üst	-2.52857	.094
Orta	Alt	1.45913	.024*
	Üst	-1.06944	.451
Üst	Alt	2.52857	.094
	Orta	1.06944	.451

Tablo 3.12’de, çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip çocukların bilgi ve farkındalık düzeyleri, alt sosyo-ekonomik düzeye sahip çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p = .024$). Ancak üst düzey ile alt ve orta düzey gruplar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 14
Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
33 yaş ve altı	131	15.24	4.77
34-41 yaş	178	16.17	4.41
42 yaş ve üzeri	60	15.23	6.00
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.13’de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları, annelerin yaş grubu değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; 33 yaş ve altı annelere sahip çocuklar için 15.24, 34–41 yaş aralığındaki annelere

sahip çocuklar için 16.17 ve 42 yaş ve üzeri annelere sahip çocuklar için 15.23 olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri ise sırasıyla 4.77, 4.41 ve 6.00 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84'tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının anne yaş grubu değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.14'de sunulmuştur.

Tablo 15

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	80.680	2	40.340	1.727	.179
Gruplariçi	8570.577	366	23.353		
Toplam	8651.257	368			

Tablo 3.14'de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının anne yaş grubu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır. Analiz bulgularına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(2, 367) = 1.727, p = .179$).

Tablo 16

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Yaş Grubu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
33 yaş ve altı	59	14.50	4.87
34-41 yaş	194	15.90	4.74
42 yaş ve üzeri	116	15.93	4.93
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.15'te çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları, babaların yaş grubu değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; 33 yaş ve altı babalara sahip çocuklar için 14.50, 34-41 yaş aralığındaki babalara sahip çocuklar için 15.90 ve 42 yaş ve üzeri babalara sahip çocuklar için 15.93 olarak

hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri ise sırasıyla 4.87, 4.74 ve 4.93 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84'tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının baba yaş grubu değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.16'da sunulmuştur.

Tablo 17

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Yaş Grubu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	97.919	2	48.959	2.101	.124
Gruplariçi	8553.338	366	23.306		
Toplam	8651.257	368			

Tablo 3.16'da çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının baba yaş grubu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. Analiz bulgularına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(2, 366) = 2.101, p = .124$).

Tablo 18

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
İlköğretim	153	14.88	5.08
Ortaöğretim	109	15.29	4.77
Yükseköğretim	107	17.24	4.18
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.17'de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları, annelerin öğrenim durumu değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; ilköğretim mezunu annelere sahip çocuklar için 14.88, ortaöğretim mezunu annelere sahip çocuklar için 15.29 ve yükseköğretim mezunu annelere sahip çocuklar için 17.24

olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri ise sırasıyla 5.08, 4.77 ve 4.18 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84'tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının anne öğrenim durumu değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.18'de sunulmuştur.

Tablo 19

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	373.846	2	186.923	8.288	.000*
Gruplariçi	8277.411	366	22.554		
Toplam	8651.257	368			

*p<.05

Tablo 3.18'de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının, anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. Analiz sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($F(2, 366) = 8.288, p = .000$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Varyansların homojen dağılım göstermediği belirlenmiş ve bu nedenle Tamhane Testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 3.19'da sunulmuştur.

Tablo 20

Tamhane Testi Sonuçları

(I) Anne Öğrenim Durumu	(J) Anne Öğrenim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
İlköğretim	Ortaöğretim	-.40397	.883
	Yükseköğretim	-2.35338	.000*
Ortaöğretim	İlköğretim	.40397	.883
	Yükseköğretim	-1.94941	.005*
Yükseköğretim	İlköğretim	2.35338	.000*
	Ortaöğretim	1.94941	.005*

Tablo 3.19'da çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek

amacıyla yapılan Tamhane çoklu karşılaştırma testi sonuçları sunulmuştur. Analiz bulgularına göre, yükseköğretim mezunu annelere sahip çocukların puan ortalamaları hem ilköğretim mezunu annelere sahip çocuklara ($p = .000$) hem de ortaöğretim mezunu annelere sahip çocuklara ($p = .005$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ancak ilköğretim ve ortaöğretim grupları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p = .883$).

Tablo 21

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
İlköğretim	160	14.68	5.09
Ortaöğretim	99	15.31	4.82
Yükseköğretim	110	17.49	3.93
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.20’de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamaları, babaların öğrenim durumu değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; ilköğretim mezunu babalara sahip çocuklar için 14.68, ortaöğretim mezunu babalara sahip çocuklar için 15.31 ve yükseköğretim mezunu babalara sahip çocuklar için 17.49 olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri sırasıyla 5.09, 4.82 ve 3.93 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84’tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının baba öğrenim durumu değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.21’de sunulmuştur.

Tablo 22

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	532.001	2	266.000	12.024	.000*
Gruplariçi	8119.256	366	22.123		
Toplam	8651.257	368			

* $p < .05$

Tablo 3.21’de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. Analiz sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($F(2, 366) = 12.024, p = .000$). Bu bulgu, babaların eğitim düzeyine göre çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Varyansların homojen dağılım göstermediği belirlenmiş ve bu nedenle Tamhane Testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 3.22’de sunulmuştur.

Tablo 23

Tamhane Testi Sonuçları

(I) Baba Öğrenim Durumu	(J) Baba Öğrenim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
İlköğretim	Ortaöğretim	-.62369	.690
	Yükseköğretim	-2.80147	.000*
Ortaöğretim	İlköğretim	.62369	.690
	Yükseköğretim	-2.17778	.001*
Yükseköğretim	İlköğretim	2.80147	.000*
	Ortaöğretim	2.17778	.001*

* $p < .05$

Tablo 3.22’de çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tamhane çoklu karşılaştırma testi sonuçları sunulmuştur. Analiz bulgularına göre, yükseköğretim mezunu babalara sahip çocukların puan ortalamaları, hem ilköğretim ($p = .000$) hem de ortaöğretim ($p = .001$) mezunu babalara sahip çocuklara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ancak ilköğretim ve ortaöğretim grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p = .690$).

Tablo 24

Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Grup	n	$\bar{X}$	Ss
Tek çocuk	51	15.76	4.80
Bir kardeş	145	16.31	4.37
İki ve daha fazla kardeş	173	15.13	5.17
Toplam	369	15.68	4.84

Tablo 3.23'te çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği'ni puan ortalamaları, kardeş sayısı değişkenine göre incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin puan ortalamaları; tek çocuk olanlar için 15.76, bir kardeşi olanlar için 16.31 ve iki veya daha fazla kardeşi olanlar için 15.13 olarak hesaplanmıştır. Grupların standart sapma değerleri sırasıyla 4.80, 4.37 ve 5.17 olarak belirlenmiştir. Tüm grupların genel ortalaması 15.68, genel standart sapması ise 4.84'tür.

Çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puan ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre incelendiği ANOVA sonuçları Tablo 3.24'te sunulmuştur.

Tablo 25

**Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği Puan Ortalamalarının
Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	109.949	2	54.974	2.362	.096
Gruplariçi	8541.308	366	23.273		
Toplam	8651.257	368			

Tablo 3.24'te çocukların Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları sunulmuştur. Analiz bulgularına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(2, 366) = 2.362, p = .096$). Bu sonuç, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı biçimde değişmediğini göstermektedir.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu araştırmada geliştirilen Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formuna ilişkin elde edilen bulgular, bu bölümde detaylı biçimde ele alınacaktır. Tartışma bölümü, analiz sonuçlarının alan yazındaki benzer araştırmalarla karşılaştırılmasını, elde edilen bulguların anlamlandırılmasını ve ölçeğin geçerlik ile güvenirlik düzeyinin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Araştırmanın temel amacı olan çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin ölçülmesine yönelik geliştirilen bu aracın psikometrik açıdan ne derece işlevsel olduğu, elde edilen veriler ışığında değerlendirilecektir. Ayrıca, araştırmada elde edilen bulguların mevcut literatürle tutarlılığı ya da farklılıkları vurgulanarak, bu ölçeğin çocuk koruma çalışmaları ve eğitim uygulamalarındaki olası katkıları da tartışılacaktır.

Bu bağlamda ilk olarak, ölçeğin kapsam geçerliği değerlendirilmiştir. Alan uzmanlarından alınan görüşler doğrultusunda yapılan kapsam geçerlik analizi sonucunda, ölçek maddelerinin KGI değeri .86 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, literatürde önerilen sınır değerlerin üzerinde olup (Polit ve Beck, 2006), ölçeğin içerik açısından yeterli kapsamı sağladığını göstermektedir. Maddelerin gelişimsel düzeye uygunluğu ve anlaşılabilirliği, özellikle çocuklarla yürütülecek ölçme araçlarında kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerin çıkarılması veya yeniden düzenlenmesi, kapsam geçerliği açısından önemli bir katkı sağlamıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile yapı geçerliği değerlendirildiğinde, ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğu görülmüştür. Düşük faktör yüküne sahip maddelerin çıkarılmasının ardından elde edilen modelde, toplam varyansın %36'sının açıklanması, ölçeğin yeterli düzeyde yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim ve psikoloji alanlarında kullanılan ölçme araçlarında, özellikle sosyal konulara ilişkin ölçeklerde %30'un üzerindeki varyans açıklama oranları kabul edilebilir düzeyde görülmektedir (Büyüköztürk, 2014). Geliştirilen bu ölçek, benzer çalışmalarda elde edilen yapılarla uyumludur. Örneğin, Yılmaz ve Cenkseven Önder (2020) tarafından geliştirilen bir Çocuk Farkındalık Ölçeğinde de benzer şekilde tek faktörlü yapı benimsenmiştir.

Ölçeğin dış ölçüt geçerliği, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi düzeyini ölçen başka bir ölçek ile karşılaştırılmış ve Spearman korelasyon katsayısı $r = .474$ olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçüt geçerliğinin orta düzeyde sağlandığını göstermektedir (Cohen, 1988). Geliştirilen ölçek ile kullanılan karşılaştırmalı ölçeğin yapı itibarıyla farklı fakat örtüşen konuları ölçmesi

nedeniyle bu düzeyde bir korelasyon beklenen bir durumdur ve ölçümün benzer yapılarla tutarlı olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında, madde ayırt edicilik indeksleri incelenmiş ve düşük ayırt ediciliğe sahip bazı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelere ilişkin yapılan analizlerde, madde güçlük düzeyinin ortalama .50 olarak bulunması, testin orta düzeyde zorlukta olduğunu ve bu yönüyle 7-9 yaş grubu çocuk örneklemini için uygun ve dengeli bir ölçme gücü sunduğunu ortaya koymuştur.

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan KR-20 güvenirlik katsayısı, .60 olarak tespit edilmiştir. Madde sayısının sınırlı olması ve örneklem grubunun yaş özellikleri dikkate alındığında bu değer, kabul edilebilir sınırlar içinde değerlendirilmiştir (Alpar, 2014).

Test-tekrar test güvenirliği katsayısı .46 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, ölçeğin zaman içinde sınırlı da olsa kararlı bir yapı gösterdiğini ve aynı bireylere farklı zamanlarda uygulandığında kısmen tutarlı sonuçlar elde edilebileceğini düşündürmektedir. Test-tekrar testinin bu çalışmada uygulanma nedeni, ölçeğin bir bilgi ölçme aracı olmasıdır. Ölçek ilk uygulandıktan sonra çocuklar, ölçek içeriğinde yer alan cinsel istismarla ilgili temel kavramlar hakkında öğretmenleri, ebeveynleri veya yakın çevreleriyle iletişim kurarak bilgi edinme fırsatı bulmuşlardır. Bu süreç sonucunda katılımcıların cinsel istismar konusundaki bilgi düzeylerinde artış gözlemlenmiş ve ikinci uygulamada ölçek puanlarında pozitif yönde değişimler tespit edilmiştir. Bu durum, ölçeğin sadece ölçmeye yönelik olduğu yapıyı değil, aynı zamanda bilgilendirici etkisinin olduğunu da göstermektedir.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, geliştirilen Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu, 7-9 yaş grubu çocukların cinsel istismar karşısındaki bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabilecek niteliktedir. Ölçek, özellikle çocuklara yönelik farkındalık eğitimleri, koruyucu önleyici programlar ve rehberlik çalışmaları için kullanılabilir bir değerlendirme aracı olma potansiyeli taşımaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği – Çocuk Formu toplam puanları üzerinden yapılan analizlerde bazı demografik değişkenlerin istatistiksel açıdan anlamlı fark yarattığı, bazılarının ise etki göstermediği görülmüştür. Bu bulgular, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık

düzeylerinin belirli çevresel ve ailevi faktörlerden etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkenine göre ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, kız ve erkek çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin benzer olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde cinsiyet farklılıklarının genellikle daha büyük yaş gruplarında belirginleştiği (Tang vd., 2007) ve erken yaş döneminde kız ve erkek çocukların maruziyet farklarının bilgi düzeylerine eşit şekilde yansımadağı belirtilmektedir. Bu da 7-9 yaş grubu çocuklarda cinsiyet faktörünün farkındalık üzerinde belirleyici olmayabileceğini düşündürmektedir.

Araştırma bulgularına göre, anne ve baba yaşı değişkenlerine göre çocukların ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu durum, ebeveynin yaşının, çocukların cinsel istismara yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri üzerinde belirleyici bir etken olmadığını ortaya koymaktadır. Ebeveyn yaşı arttıkça yaşam deneyimi artsa da bu artışın çocuklara doğrudan bilgi aktarımı ya da farkındalık kazandırma bakımından anlamlı bir katkı sunmadığı düşünülmektedir. Bu sonuç, çocukların cinsel istismar farkındalığı geliştirmesinde yaştan çok eğitimin, yani ebeveynin bilgi düzeyi, iletişim becerileri ve çocukla kurduğu ilişkinin niteliğinin daha etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yaştan tek başına pedagojik yeterlilik ya da farkındalık düzeyini yansıtamaması, bu değişkenin etkisinin sınırlı kalmasına yol açabilmektedir. Bu bağlamda, yalnızca yaş değil; yaşla birlikte gelişen ebeveynlik becerileri ve özellikle eğitim düzeyi gibi değişkenlerin daha anlamlı sonuçlar verdiği ifade edilebilir.

Nitekim araştırma kapsamında, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ile çocukların ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular hem anne hem de babası yükseköğretim mezunu olan çocukların, cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle, yükseköğretim mezunu annelerin çocukları, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim almış annelerin çocuklarına kıyasla daha yüksek farkındalık puanlarına sahiptir. Bu sonuç, anne öğrenim düzeyinin, çocuğun bilişsel gelişimi ve özellikle hassas konulardaki bilinç aktarımı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Donat Bacioğlu ve Kaya (2020) tarafından yürütülen araştırmalarla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmalarda da ebeveynin özellikle annelerin öğrenim düzeyinin, çocukların kendini koruma becerileri üzerindeki olumlu etkisi vurgulanmaktadır.

Benzer şekilde, sosyoekonomik düzeyin de farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Orta sosyoekonomik düzeydeki çocukların ölçek puanları, alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre daha yüksek çıkmıştır. Bu durum, ekonomik kaynakların hem eğitim olanaklarını artırması hem de çocuğun güvenli bir çevrede yaşamasını desteklemesi açısından önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Tintori vd. (2023)'nin ilkökul çocukları ile yapmış olduğu araştırmada da ailenin sosyo-ekonomik geçmişinin çocuk istismarı riskini etkilediği saptanmıştır. Daha küçük yaş grubunun ebeveynleri ile yapılan bir çalışmada da bulgular bu durumu destekler niteliktedir (Büber ve Taylan, 2023). Çocuk koruma alanında yapılan çalışmalarda da (UNICEF, 2010; Yanar ve Buz, 2023) düşük sosyoekonomik düzeyin çocuk istismarı riskini artıran bir unsur olduğu belirtilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, çocukların yaşı ilerledikçe cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Özellikle, 9 yaş grubundaki çocukların ölçek puanlarının 7 yaş grubuna kıyasla anlamlı düzeyde yüksek çıkması, gelişimsel süreçle birlikte bilişsel kapasitenin artmasının, çocukların farkındalık düzeyini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin yaşla birlikte çevresel tehditleri daha iyi değerlendirme, durumları analiz etme ve uygun tepkiler geliştirme becerilerinin geliştiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bu bulgu, Piaget' nin Bilişsel Gelişim Kuramı ile de örtüşmektedir. Piaget'ye göre, 7–9 yaş arası çocuklar somut işlemler döneminde yer almakta olup, bu yaş aralığının sonlarına doğru soyut düşünme becerileri gelişmeye başlamaktadır (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Bu da çocukların “güvenli” ve “güvensiz” durumları daha bilinçli şekilde ayırt etmelerine ve olası istismar risklerini değerlendirme becerilerinin gelişmesine olanak tanımaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, çocukların kardeş sayısı ile cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, kardeş sayısının, çocukların bu konudaki bilinç düzeylerini doğrudan etkileyen bir değişken olmadığını göstermektedir. Yani, çocuğun tek çocuk ya da çok çocuklu bir ailede yetişmesi, farkındalık düzeyini belirlemede tek başına anlamlı bir unsur değildir.

Bu bulgu, çocuk gelişiminde ailenin çocuklara sunduğu eğitici çevrenin kalitesi, ebeveyn-çocuk iletişiminin niteliği ve ebeveyn tutumlarının, kardeş sayısına kıyasla çok daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Nitekim bazı araştırmalar, aile içindeki etkileşimin kalitesinin, çocukların sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde nicelikten çok niteliksel etkiler oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede, farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla ebeveynlerin tüm çocuklarıyla bireysel olarak zaman geçirmesi, bilinçli iletişim kurması ve çocuklara cinsel istismar gibi hassas konularda uygun bilgilendirme yapması, kardeş sayısından daha etkili olabilir.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin büyük ölçüde çevresel faktörlerden, özellikle de ebeveynlerin öğrenim durumu ve sosyoekonomik düzeylerinden etkilendiği görülmüştür. Elde edilen veriler, ebeveyn öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların farkındalık düzeylerinin anlamlı biçimde arttığını ortaya koymuştur. Bu durum, çocuğun gelişiminde yalnızca yaş ya da kardeş sayısı gibi bireysel faktörlerden ziyade, ebeveynlerin çocukla kurduğu iletişimin kalitesi, çocuklara sundukları eğitsel ortamlar ve bilinç aktarımı gibi etmenlerin daha belirleyici olduğunu göstermektedir.

Çocukların yaşı ilerledikçe farkındalık düzeylerinin de yükselmesi, gelişimsel sürecin ve bilişsel kapasitenin bu alandaki bilinçlenme üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 9 yaş grubundaki çocukların ölçek puanlarının 7 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olması, bilişsel gelişimin farkındalık düzeyine katkısını doğrulamaktadır. Bu bulgu, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramıyla da örtüşmekte, çocukların somut işlemler döneminin sonlarına doğru soyut düşünme becerileri kazanmaya başlamaları ile riskli durumları daha iyi değerlendirebildiklerini göstermektedir.

Araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirildiğinde, çocukların cinsel istismar farkındalık düzeylerinin artırılmasında yalnızca çocuğa değil, aynı zamanda ebeveynlere yönelik bilinçlendirme çalışmalarının da büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Ancak bu bulgular bazı sınırlılıklar dâhilinde yorumlanmalıdır. Öncelikle, araştırmanın örneklemini yalnızca Karaman ilindeki devlet okullarında öğrenim gören 7-9 yaş arası çocuklarla sınırlıdır. Farklı bölgelerdeki çocukların, özellikle kültürel ve sosyoekonomik farklılıklara sahip bireylerin dâhil edilmemesi, elde edilen sonuçların genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

İkinci olarak, araştırma verileri yalnızca çocuklardan elde edilmiş; ebeveynler, öğretmenler ve diğer sosyal çevre bireyleri kapsam dışı bırakılmıştır. Bu durum, çocuğun farkındalığını etkileyebilecek sosyal çevre faktörlerinin analiz edilmesini engellemiştir. Oysa, çocuğun bilgi düzeyi yalnızca bireysel deneyimlerle değil, aynı zamanda çevresinden aldığı mesajlarla da şekillenmektedir. Bu bağlamda, çoklu veri kaynaklarının kullanılması daha bütüncül bir değerlendirme sağlayabilir.

Üçüncü olarak, kullanılan ölçme aracı projektif nitelikli hikâye ve görsellerle desteklenmiştir. Bu tür araçlar çocukların iç dünyasını yansıtmak açısından avantaj sunsa da uygulayıcının yorumlama sürecine bağlı olarak sonuçlarda öznel farklılıklar oluşma riski bulunmaktadır. Ayrıca, görsel anlatım ve hikâye yapılandırmaları, çocuğun dikkat süresi ve anlama becerisi gibi bireysel değişkenlerden etkilenebilir.

Son olarak, araştırmanın kesitsel bir tasarım ile yürütülmüş olması, değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin belirlenmesini sınırlandırmaktadır. Zaman içinde farkındalık düzeyinde meydana gelen değişimleri gözlemleyebilmek adına, benzer çalışmaların boylamsal araştırma desenleriyle tekrar edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, 7-9 yaş arası çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen Cinsel İstismara İlişkin Bilgi ve Farkındalık Ölçeği-Çocuk Formunun geçerlilik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiş; elde edilen sonuçlar doğrultusunda ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları, çocukların cinsel istismar konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinde yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve ailelerin sosyo-demografik özelliklerine göre bazı farklılıkların olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, ailelerin öğrenim düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu gibi faktörlerin de çocukların cinsel istismara karşı bilgi ve farkındalıklarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, çocukların cinsel istismar risklerinden korunabilmesi için erken yaşlardan itibaren bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Hem ailelerin hem de eğitimcilerin bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi, çocukların sağlıklı gelişimi açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini artırmaya yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Eğitimcilere ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Geliştirilen ölçme aracı, ilkokul düzeyindeki öğrencilerle yapılacak değerlendirme çalışmalarında kullanılabilir.
- Öğretmenler, cinsel istismar gibi hassas konularda çocuklarla iletişim kurarken yaşa uygun ve görsel destekli materyallerden yararlanabilir.
- Okullarda, çocukların beden sınırlarını tanımaları ve güvensiz durumları fark edebilmeleri amacıyla eğitici etkinlikler düzenlenebilir.
- Rehberlik servisleri, öğrencilerin farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla bu ölçme aracını periyodik olarak uygulayabilir.

Ailelere Yönelik Öneriler

- Aileler, çocuklarına beden güvenliği ve mahremiyet konularında yaşlarına uygun açıklamalar yapabilir.
- Ebeveynlere yönelik bilgilendirme seminerleri düzenlenerek, çocuklarıyla bu konularda nasıl iletişim kurabileceklerine dair farkındalık oluşturulabilir.

- Özellikle annelerin çocuk eğitimindeki etkisi göz önüne alınarak, evde çocuklarla yapılabilecek etkinliklere dair rehberlik materyalleri geliştirilebilir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

- Geliştirilen ölçek farklı illerde, kırsal ve kentsel bölgelerde karşılaştırmalı olarak uygulanabilir.
- Ölçek, farklı yaş gruplarında (örneğin okul öncesi veya 10–12 yaş grubu) uygulanarak yaşa göre duyarlılığı test edilebilir.
- Uzun vadeli etkililik değerlendirmesi yapmak amacıyla boylamsal araştırmalar planlanabilir.
- Ölçek, cinsel istismar farkındalığını artırmaya yönelik eğitim programları öncesi ve sonrası uygulanarak programların etkililiği ölçülebilir

KAYNAKÇA

- Accehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Adalet Bakanlığı. (2023). *Ceza mahkemeleri istatistiksel faaliyet raporu* (İç Yayın No. 2023/12) [PDF]. <https://www.adalet.gov.tr/Icerik/61/istatistiksel-faaliyet-raporlari>. (Erişim Tarihi: 11 Eylül 2024).
- Akçe, İ. ve Doğan, H. (2020). Cinsel İstismara Maruz Kalmış Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 12-20.
- Akgiray, A. (2007). *Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri* [Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi]. Ankara Üniversitesi.
- Aksel, Ş. ve Yılmaz Irmak, T. (2005). Review of Child Abuse and Neglect Literature in Turkey. *Xth ISPCAN European Regional Conference on Child Abuse and Neglect*, Berlin, Germany.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 95-119.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Ankara: Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Alabay, E. (2020). Cinsel İstismar ve Cinsel İstismarı Önleme Amaçlı Oluşturulmuş Erken Müdahale Program Örnekleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(12), 32-43.
- Alpar, R. (2014). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik*. Detay Yayıncılık.
- Alparslan, A.H. (2014). Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2):194-201.
- American Psychiatric Association. (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-5): Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı* (Ertuğrul Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın

- Birliği. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>. (Erişim Tarihi: 19 Eylöl 2024).
- Avrupa Konseyi. (2007). *Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi* [Lanzarote Sözleşmesi]. <https://www.coe.int>. (Erişim Tarihi: 15 Eylöl 2024).
- Bağcı, G., Pekşen, T.F., Askay, M., Kırıcı, G.S., Özer, E. (2019). Cinsel İstismar Olgularına Yaklaşım. *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi*, 11(1), 23-26.
- Baltacı, A. (2023). *Denizli Merkez İlçelerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk Cinsel İstismarı ile İlgili Bilgi Durumları ve İstismarı Bildirmeye Yönelik Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi*. [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Pamukkale Üniversitesi: Tıp Faköltesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı.
- Barth, J., Bermetz, L., Heim, E., Trelle, S. ve Tonia, T. (2013). The Current Prevalence Of Child Sexual Abuse Worldwide: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Int J Public Health*, 58(3), 469-83.
- Barut Bektaş, B. (2022). *Cinsel İstismar Mağduru Çocukları Olan Ailelerin İstismar Süreçlerine İlişkin Deneyimlerinin Sosyal Sermaye Yaklaşımıyla İncelenmesi: Diyarbakır Örneği* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Barut Bektaş, B. (2023). Teknoloji Çağının Konuşulmayan Gündemi: Çevrim İçi Çocuk Cinsel İstismarı. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 22, 83-106. <https://doi.org/10.46218/tshd.1348555>
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*. Yazar.
- Beitchman, J.H., Zucker, K.J., Hood, J.E., DaCosta, G.A., Akman, D. ve Cassavia, E. (1992). A Review Of The Long-Term Effects Of Child Sexual Abuse. *Child Abuse ve Neglect*. 16(1), 101-18.
- Bilgen F.G. ve Karasu F. (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları. *Kilis Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13).
- Bilgin, Ö. (2015). *Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Psiko-Sosyal Durumlarının İstismara Ait Özellikler Açısından Tanımlanması* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

- Bilgin, Ö. (2019). Çocuk Cinsel İstismarında Ebeveyn Tutumu: Bir Vaka Sunumu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-17.
- Bilginer, Ç., Hesapcıoğlu, S.T. ve Kandil S.S. (2013). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı: Mağdur ve Sanık Açısından Çok Yönlü Bakış. *The Journal Of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 55-64.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. (20 Kasım 1989). *Madde 1. Çocuk Koruma Kanunu*, Kanun No: 5395. Resmî Gazete, 25876. Kabul Tarihi: 3 Temmuz 2005, Yayımlandığı Tarih: 15 Temmuz 2005.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2001). Quantitative Data Analysis with SPSS Release 10 For Windows: A Guide For Social Scientists. London: Routledge.
- Bulut Şahin, D. (2020). *Üniversite Öğrencileri Arasında Çocukluk Çağı Cinsel İstismar Sıklığı, Cinsel İstismar Bildirim Sıklığı ve Bildirim ile İlişkili Faktörler* [Uzmanlık Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Bulut, S. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 139-156.
- Burgi Radmanovi, M. (2020). Mental Disorders in Sexually Abused Children. *Psychiatria Danubina*, 32(3), 349-352.
- Butchart, A. ve Harvey, A. (2006). WHO and ISPCAN: Preventing Child Maltreatment: A Guide To Taking Action and Generating Evidence. *WHO Press, Geneva*.
- Büber, Ö. ve Oksal, H. (2022). Sakarya’da 3-18 Yaş Cinsel İstismar Vakalarının Değerlendirilmesi. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 2(1), 44-58.
- Büber, Ö. ve Taylan, H. H. (2023). Çocuk İhmal ve İstismarında Ebeveynlerin Farkındalık Düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 89-111.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (20. baskı). Pegem Akademi.
- Caner, S. (2023). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Çocukların Cinsel İstismarı Suçu* [Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

- Celiloğlu, U.B. (2023). Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalık Ölçeklerinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 65, 443-471.
- Chen, L.P., Murad, M.H., Paras, M.L., Colbenson, K.M., Sattler, A.L., Goranson, E.N., Elamin, M.B., Seime, R.J., Shinozaki, G., Prokop, L.J., Zirakzadeh, A. (2010). Sexual Abuse and Lifetime Diagnosis of Psychiatric Disorders: Systematic Review and Meta-analysis. *Mayo Clinic Proceedings*, 85(7), 618-629. <https://doi.org/10.4065/mcp.2009.0583>
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. Second Edition. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Hillsdale.
- Council of Europe. (2011). *One in Five – Campaign For The Protection Of Children Against Sexual Violence*. <https://www.coe.int/en/web/children/one-in-five>. (Erişim Tarihi: 5 Ekim 2024).
- Courtois, C.A. (1997). Healing the Incest Wound: A Treatment Update with Attention to Recovered-Memory Issues. *American Journal of Psychotherapy*, 51(4), 464-496.
- Crenshaw, W.B., Crenshaw, L.M., Lichtenberg, J.W. (1995). When Educators Confront Child Abuse: An Analysis Of The Decision to Report. *Child Abuse and Neglect*, 19(9), 1095-1113.
- Crosson-Tower, C. (2003). The Role of Educators in Preventing and Responding to Child Abuse and Neglect. *Child Abuse and Neglect User Manual Series*.
- Cruz, M.A., Gomes, N.P., Campos, L.M., Estrela, F.M., Ortiz Whitaker, M.C., Santos Lirio, J.G. (2021). Impacts of Sexual Abuse in Childhood and Adolescence: An Integrative Review. *Ciência ve Saúde Coletiva*, 26(4), 1369-1380. <https://doi.org/10.1590/1413-81232021264.02862019>
- Cutajar, M.C., Mullen, P.E., Ogloff, J.R., Thomas, S.D., Wells, D.L., Spatora, J. (2010). Psychopathology in a Large Cohort of Sexually Abused Children Followed Up to 43 Years. *Child Abuse Negl*, 34(11), 813-822.
- Çağlayan, Y.E. (2022). *Çocukların Cinsel İstismarı* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Çavlin Bozbeyoğlu, A., Koyuncu, E., Kardam, F. ve Sungur, A. (2010). Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye’de Ensest. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1-37.
- Çeçen, A.R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1).
- Çelik, İ. ve Ayeş Aslan, E. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi (Bilecik Örneği). *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 40-56.
- Çoban, T., Güçiz Doğan, B., Kavaklı, D., Korkmaz, A.C., Bahadır, B., Has Akdağ, F., Deniz, A., Banko Bal, Ç., İlhan İyi, T., Güler Yıldız, T., Turan, F.F., Esen Çoban, A., Gönen, M.S. (2021). Bir Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Çocuk Hakları, Çocuk İhmal ve İstismarı ile İlgili Bilgi ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 6(3), 281-95.
- Çocuk Haklarını Koruma Kurumu Başkanlığı. (2021). *2021 yılı faaliyet raporu*.
- Çokar, M. ve Ortaylı, N. (2003). Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel Sağlık Eğitimi. M. Çokar ve H. Nalbant (Ed.), Üreme Sağlığı içinde (90-152).
- Çokluk, Ö. ve Şekercioğlu, G. ve Büyüközütürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Çömez İkican, T. ve Küçük, L. (2020). Child Sexual Abuse Knowledge/Attitude Scale For Parents: Reliability and Validity Of The Turkish Version. *Perspect Psychiatr Care*, 1-9. <https://doi.org/10.1111/ppc.12615>
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilgi / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 155-174.
- Dağlı, T. ve İnanıcı, M.A. (2010). *Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı*.
- David, N., Ezechi, O., Wapmuk, A., Gbajabiamila, T., Ohihoin, A., Herbertson, E. (2018). Child Sexual Abuse and Disclosure In South Western Nigeria: A Community Based Study. *African Health Sciences*. 18(2), 199-208.

- Demir, Ö. (2024). *Çocukluk Çağı İhmal ve İstismar Mağduru Genç Yetişkinlerin Psikolojik İyilik Halinde Travma Sonrası Büyüme ve Psikolojik Sağlamlığın Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Deveci, S.E. ve Açık, Y. (2003). Çocuk İstismarı Nedenlerinin İncelenmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 12(4).
- DeVellis, R. F. (2014). *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar* (T. Totan, Çev. Ed.). 3. Baskı. Ankara: Nobel (Orijinal çalışma basım tarihi 2012).
- Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmali Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Dinleyici, M. ve Şahin Dağlı, F. (2016). Duygusal İhmal, İstismar ve Çocuk Hekiminin Rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 18-27. <http://dx.doi.org/10.20515/otd.20235>
- Doğan, T. ve Bayar, Ö. (2018). Çocuk Cinsel İstismarı: Geleceğin Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanları Ne Kadar Biliyor? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 571-581. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537230>
- Dokgöz, H. ve Kar, H. (2018). Çocukta Cinsel İstismar Türkiye Klinikleri. *J Foren Med-Special Topics* 4(1), 8-16.
- Donat Bacıoğlu, S. ve Kaya, S. (2020). Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismar ve İhmaline İlişkin Bilgi Düzeyleri ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarı Bildirme Tutumlarının İncelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 894-929. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.751858>
- Dönmez, Y.E., Soylu, N., Özcan Ö.Ö., Yüksel, T., Demir A.Ç., Bayhan, P.C., Miniksar, D.Y. (2014). Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21(1),44-48. <https://doi.org/10.7247/jtomc.2013.1170>
- Durmuş, R. ve Alaçam, A. (2023). Çocuklarda Dental Anksiyetenin Değerlendirilmesinde Güncel Projektif Yöntemler. *ADO Klinik Bilimler Dergisi (Journal of Clinical Scienes)*, 12(2), 313-320. <https://doi.org/10.54617/adoklinikbilimler.1128711>

- ECPAT International. (2020). *Country Overview: Turkey: A Report On The Scale, Scope And Context Of The Sexual Exploitation Of Children*. <https://www.ecpat.org>. (Erişim Tarihi: 12 Ekim 2024).
- Er, T. (2010). *Cinsel İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Anksiyete, Depresyon ve Benlik Algısı Açısından Karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Erbil, N., Orak, E. ve Bektaş, A.E. (2010). Anneler Cinsel Eğitim Konusunda Ne Biliyor, Kızlarına Ne Kadar Cinsel Eğitim Veriyor? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 366-383.
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I Temel Kavramlar ve İşlemler*. 2. Baskı. Ankara: Pegem
- Finkelhor, D. (1983). Removing the Child Prosecuting the Offender in Cases of Sexual Abuse: Evidence from the National Reporting System for Child Abuse and Neglect. *Child Abuse & Neglect*, 7, 195-205.
- Finkelhor, D. ve Brown, A. (1985). The Traumatic Impact Of Child Sexual Abuse: A Conceptualization. *American Journal of Orthopsychiatry*, 530-541.
- Finkelhor, D. (1994) Current Information On The Scope and Nature Of Child Sexual Abuse. *The Future of Children*, 4, 31-53.
- Gencer, Ö., Özbek, A., Özyurt, G. ve Kavurma, C. (2016). Çocuk ve Ergenlerde Aile Dışı ve Aile İçi Cinsel İstismar Olgularının Karşılaştırılması. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 17(1).
- Gibson, L.E. ve Leitenberg, H. (2000). Child Sexual Abuse Prevention Programs: Do They Decrease the Occurrence of Child Sexual Abuse? *Child Abuse & Neglect*, 24(9), 1115-1125.
- Glaser, D. (2002). Emotional Abuse and Neglect (Psychological Maltreatment): A Conceptual Framework. *Child Abuse & Neglect*. 26(6-7), 697-714.
- Gökoğlu C. (2023). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Yataklı Servisinde Tedavi Gören Ergenlerde Cinsel İstismar Öyküsünün Nörobilişsel İşlevlere Etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Gönültaş, B. M. ve Sarıçam, H. (2021). The Scale of Knowledge and Awareness About Child Molesters (KACMS): Validity and reliability study. *Turkish Journal of Applied Social Work*, 4(2), 116-126. <https://doi.org/10.54467/trjasw.1021951>
- Gönültaş, B.M. (2022). Çocuğun Korunması, Güvenliği ve Cinsel İstismarın Önlenmesinde Çocuk Odaklı Bir Anlayışın Gerekliliği: Çocuk Odaklı Ortamlar. *CUJOSS*, 46(1): 85-93.
- Güner, G. (2022). *Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar ve İlkokulda İstismarı Önleyici Çalışmalar*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Güneş Aslan, G. (2020). Türkiye'de Adli Değerlendirmeden Geçen Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Vakaları Hakkında Bir Değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 48-68.
- Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan&Toplum*, 7(2), 45-70. <https://doi.org/10.12658/human.society.7.14.M0206>
- Haileye A. (2013). Psychopathological Correlates Of Child Sexual Abuse: The Case Of Female Students In Jimma Zone. *Ethiop J Health Sci*. 23(1), 32-38.
- Hatputluoğlu, B. (2022). *Sinemada Cinsel İstismarın Temsili: Eylül'ün Uğur Böcekleri*. [Sanatta Yeterlik Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Haugaard, J.J. (2000). The Challenge of Defining Child Sexual Abuse. *American Psychologist*, 55(9), 1036.
- Hébert, M., Tremblay, C., Parent, N., Daignault IV, Piché, C. (2006). Correlates of Behavioral Outcomes in Sexually Abused Children. *Journal of Family Violence*. 21, 287-99.
- Herman, J. L. (1992). *Travma ve İyileşme* [Trauma and Recovery] (T. Tosun, Çev.; 7. Baskı). Literatür Yayınları.
- Hıdır, M. ve Kılınç, F.E. (2020). Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-40.
- Hillis, S., Mercy, J., Amobi, A. ve Kress, H. (2016). Global Prevalence Of Childhood Sexual Abuse and Updated Estimates Of Related Outcomes . *Child Abuse & Neglect*.

- İbiloğlu, A.O., Atlı, A., Oto, R., Özkan, M. (2018). Çocukluk Çağı Cinsel İstismar ve Ensest Olgularına Çok Yönlü Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98. <https://doi.org/10.18863/pgy.336520>
- İşeri, E. (2008). Cinsel İstismar. F. Ç. Çetin, B. Pehlivan Türk, F. Ünal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay, A. Coşkun, S. Miral ve N. Motavallı (Ed.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* (1. Baskı, s. 470-477). Hekimler Yayın Birliği.
- Jenny, C. (2010). Child Abuse and Neglect E-book. *Elsevier Health Sciences*.
- Johnson, C.F. (2004). Child Sexual Abuse. *Lancet*, 364, 462–470.
- Kalay, Z. (2022). Sağlık Çalışanı Ebeveynlerin Cinsel İstismar Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Karakaya, I., Coşkun, A., Ağaoğlu, B., Şişmanlar, Ş.G., Öç, Ö.Y., Memik, N.Ç. ve Biçer, Ü. (2006). Cinsel İstismara Maruz Kaldığı Bildirilen Olguların Ruhsal Değerlendirme Sonuçları. *Adli Tıp Bülteni*, 11(2), 53-58.
- Karataş, K., Aslan, H., Öztürk, A.B. ve Albayrak, H. (2020). Cinsel İstismara Maruz Kalan Türk Vatandaşı ve Mülteci Çocukların Durumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(4), 107-132.
- Karoğlu, H. ve Ünüvar, P. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254. <https://doi.org/10.21764/efd.12383>
- Kaş, A.R. (2023). *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu* [Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Keleş, Ş. (2022). *Cinsel İstismara Uğrayan ve Uğramayan Ergenlerde Bağlanma Stili, Ana-Baba Tutumu, Depresyon ve Anksiyetenin Değerlendirilmesi* [Uzmanlık Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Kempe, R.S., ve Kempe, C.H. (1978). *Child Abuse*. Harvard University Press.
- Kendall-Tackett K. (2002). The Health Effects Of Childhood Abuse: Four Pathways By Which Abuse Can Influence Health. *Child Abuse Negl.* 6(7), 715-730.
- Keser, Ö.F. (2019). *Uygulamaya Bakan Yönleriyle Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu* [Yüksek Lisans Tezi]. Yalova Üniversitesi.

- Keskin, G. ve am, O. (2005). ocuk Cinsel İstismarına Psikodinamik Hemşirelik Yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43 (1), 1-8.
- Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFM)*, 71(1), 785-800.
- Kline, R.B. (2013). Exploratory and Confirmatory Factor Analysis, Y. Petscher ve C. Schatsschneider, (Eds.), *Applied Quantitative Analysis In The Social Sciences* içinde (171- 207). New York: Routledge.
- Koc, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Çetin, S., ... ve Solak, U. (2012). ocuk İstismarı ve İhmali Olgularımızın Demografik ve Klinik Özellikleri: Ege Üniversitesi ocuk Koruma Birimi'nin Bir Yıllık Deneyimi. *Türk Pediatri Dergisi Arşivi*, 47, 119-124. <https://doi.org/10.4274/tpa.640>
- Kuder, G. F. ve Richardson, M. W. (1937). The Theory Of The Estimation Of Test Reliability. *Psychometrika*, 2(3), 151–160. <https://doi.org/10.1007/BF02288060>
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., ve Hong, S. (1999). Sample Size in Factor Analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.
- Mantar, N. (2021). *Adli Bilimler Açısından ocukların Cinsel İstismara Uğrama Nedenleri ve Önleyici Tedbirler* [Yüksek Lisans Tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Martyniuk, H. ve Dworkin, E. (2011). Child Sexual Abuse Prevention: Programs For Children. *J Nurs UFPE online*. www.nsvrc.org. (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2024).
- McDonald, J. M., Douglass, E. C., Fisher, R., Geiser, C. F., Krill, C. E., Strong, L. C., ... ve Huff, V. (1998). Linkage of Familial Wilms' Tumor Predisposition to Chromosome 19 and A Two-Locus Model for the Etiology of Familial Tumors. *Cancer research*, 58(7), 1387-1390.
- McMillan, J. H. ve Schumacher, S. (2001). *Research In Education: A Conceptual Introduction* (5th ed.). Longman Publishing.
- Melmer, M.N. ve Gutovitz, S. (2021). Child Sexual Abuse And Neglect. *StatPearls Publishing*. Viitattu. <https://www-ncbi-nlm-nih-gov.ezproxy.jamk.fi:2443/books/NBK470563/>. (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).

- Messman, T.L. ve Long, P.J. (1996) Child Sexual Abuse and Its Relationship to Revictimization In Adult Women: A Review. *Clinical Psychology Review*. 16(5):397-420.
- Messman-Moore, T.L. ve Brown, A.L. (2004). Child Maltreatment and Perceived Family Environment As Risk Factors For Adult Rape: Is Child Sexual Abuse The Most Salient Experience. *Child Abuse Neglect*, 1019-1034.
- Miller, S. (2001). *Social Action: A Teleological Account*. Cambridge University Press.
- Oksal, H. (2022). *Cinsel İstismar Mağduru Ergen Kız Çocuklarına Yönelik Psikolojik Sağlamlık Programının Etkinliğinin İncelenmesi* [Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ateş, N., Çetin, G., Miral, S., Hancı, H., Erşahin, Y., Tepeli, N., Bulguç, A.G., Tıraş, B. (2001). Child Abuse In Turkey: An Experience İnovercoming Denial and a Description of 50 Cases. *Child Abuse and Neglect*, 25, 279-290.
- Özer, G. (2014) *Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri ve Aldıkları Önlemler* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Öztanrıöver, S. ve Sökmez, A.B. (2022). Gerçek Cinsel İstismar Asılsız Cinsel İstismarın Ayrımı. *J For Med*, 36(3), 83-95.
- Öztürk, A.B. (2009). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Aileyle Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 89-98.
- Pekdoğan, S. (2017). İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 62, 173-185.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar I*. Seçkin Yayıncılık.
- Polit, D.F. ve Beck, C.T. (2006). *Essentials of Nursing Research: Methods, Appraisal, and Utilization* (6th ed.). Lippincott Williams ve Wilkins.
- Putnam, F.W. (2003). Ten-Year Research Update Review: Child Sexual Abuse. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psychiatry*, 42 (3), 269-278.
- Rouquette, A. ve Falissard, B. (2011). Sample Size Requirements For The Internal Validation of Psychiatric Scales. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 20(4), 235–249. <https://doi.org/10.1002/mpr.352>.

- Runyan, D., Dunne, M.P., Zolotor, A.J., Madrid, B., Jain, D., Gerbaka, B., Menick, D.M., Andrevia-Miller, I., Kasim, M.S., Choo, W.Y., Isaeva, O., Macfarlane, B., Ramirez, C., Volkova, E., Youssef, R.M. (2009). The Development and Piloting Of The ISPCAN Child Abuse Screening Tool-Parent Version (ICAST-P). *Child Abuse & Neglect*, 33(11), 826-832. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2009.09.006>
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., Ramiro, L. (2002). *Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers*. In E. G. Krug, J. A. Dahlberg, A. B. Mercy, Z. Lozano, ve R. Lozano (Eds.), *World Report on Violence and Health*, (57-86). World Health Organization.
- Sibert, J.R. ve Payne, E. (2002) The Incidence of Severe Physical Child Abuse in Wales. *Child Abuse & Neglect*. 26(3):267-76.
- Sibert, J.R., Payne, E.H., Kemp, A.M., Barber, M., Rolfe, K., Morgan, R.J.H., Lyons, R.A., Butler, I. (2002). The Incidence Of Severe Physical Child Abuse In Wales. *Child Abuse & Neglect*, 26(3), 267-276. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(01\)00324-6](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(01)00324-6)
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 3. Baskı. Ankara: Anı.
- Stoltenborgh, M., van IJzendoorn, M. H., Euser, E. M. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2017). Global Prevalence Of Child Maltreatment: Results From A Meta-Analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*.
- Stoltenborgh, M., van IJzendoorn, M.H., Euser, E.M., Bakermans-Kranenburg, M.J. (2011). A Global Perspective On Child Sexual Abuse: Meta-Analysis Of Prevalence Around The World. *Child maltreatment*, 16 (2):79-101.
- Suzan, S. (t.y.). *Çocuk Cinsel İstismarı ve Zor Açığa Çıkması*. [Bilgilendirme Dosyası]. http://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/219201618057CocukCinsel_istismar_bilgilendirme_dosyasi.pdf. (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2024).
- Şen Demir, A. (2022). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenler ile Bakım Verenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Özelliklerinin, Çocuk ve Ergenlerin Psikopatolojisi ile İlişkisi* [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Şimşek, F., Ulukol, B. ve Bingöler, B. (2004). Çocuk İstismarına Disiplin Penceresinden Bakış. *Adli Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-52.

- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve UNICEF-Türkiye. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması: Özet Rapor*. T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *SAS For Windows Workbook For Tabachnick and Fidell Using Multivariate Statistics*. Allyn and Bacon.
- Tan, M. (1989). Çağlar Boyunca Çocukluk. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(1), 71-88. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000859
- Taner, Y. ve Gökler, B., (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, (35), 82-86.
- Tang, S.S.S., Freyd, J.J., Wang, M. (2007). What Do We Know About Gender in the Disclosure of Child Sexual Abuse?. *Journal of Psychological Trauma*, 6(4), 1-26. <https://doi.org/10.1080/19322880802096442>
- Taşkın Gökçe, T.G. ve Kandır, A. (2019). Erken Çocukluk Döneminde Yönetici İşlevlerin Gelişimi ve Değerlendirilmesi ile İlgili Türkiye’de Yapılan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 529-546. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.474618>
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tintori, A., Ciancimino, G., Bombelli, I., De Rocchi, D., ve Cerbara, L. (2023). Children’s Online Safety: Predictive Factors of Cyberbullying and Online Grooming Involvement. *Societies*, 13(2), 47. <https://doi.org/10.3390/soc13020047>
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Tunçay, Ş. ve Şahin, M. (2024). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı ve Kadınların Cinsel Yaşamı: Geleneksel Derleme. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(5), 401-414. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1400>

- TÜİK. (2019). *Child Statistics Incoming or Brought To The Security Unit [in Turkish]*, 2015-2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2015-2019;33632>. (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2024).
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). *Ana Sayfa*. <https://tdk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 21 Ekim 2024).
- Türkiye Cumhuriyeti. (2004). *Türk Ceza Kanunu* (Kanun No: 5237). Resmî Gazete, 25611. Kabul Tarihi: 26 Eylül 2004, Yayımlandığı Tarih: 12 Ekim 2004.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>. (Erişim Tarihi: 21 Ekim 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586>. (Erişim Tarihi: 21 Ekim 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Kadına Yönelik Şiddet Anketi Sonuçları*. <https://www.tuik.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 21 Ekim 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>. (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>. (Erişim Tarihi: 23 Ekim 2024).
- Türkkan, T. ve Odacı, H. (2022). Söylemek mi Gizlemek mi? Çocuk Mağdurların Cinsel İstismarı Açıklamalarını Etkileyen Faktörler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 991-1008. <https://doi.org/10.33417/tsh.1022021>
- Uçar, S., Yıldız, Y., Dursun-Bilgin, M. ve Baştemur, Ş. (2020) Okul Psikolojik Danışmanlarının Çocuk İstismarıyla Çalışma Yeterliliklerine İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 404-414.
- UNICEF. (2023). *Violence Against Children: Global Statistics and Trends*. <https://data.unicef.org/topic/violence/>. (Erişim Tarihi: 3 Ekim 2024).

- UNICEF. (2024). Violence Against Children Global Data Report. <https://www.unicef.org/press-releases/fast-facts-violence-against-children-widespread-affecting-millions-globally>. (Erişim Tarihi: 3 Ekim 2024).
- Uraslı, M. (2022). 3-15 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Yönelik Mitlerinin Çocuklarıyla Kurdukları Cinsel İletişimle İlişkisi [*Yüksek Lisans Tezi*]. Kafkas Üniversitesi.
- Uysal, A. (1998). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Üstündağ, A., şenol, F.B. ve Mağden, D. (2015). Ebeveynlerin Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bilinçlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(12).
- Üstünsoy, M. (2022). *Hekimlerin Çocuk İhmal ve İstismar Vakaları ile Karşılaşma Durumları, Bildirim Yükümlölükleri ve Eğitim Gereksinimleri: Gümüşhane Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Gümüşhane Üniversitesi.
- Walsh, K., Rassafiani, M., Mathews, B. ve Farrell, A. (2010). Teachers' Attitudes Toward Reporting Child Sexual Abuse: Problems with Existing Research Leading to New Scale Development. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(3), 310-336. <https://doi.org/10.1080/10538711003781392>
- World Health Organization (WHO). (2006). *Preventing Child Maltreatment: A Guide To Taking Action and Generating Evidence*. <https://www.who.int/publications/i/item/preventing-child-maltreatment-a-guide-to-taking-action-and-generating-evidence>. (Erişim Tarihi: 4 Kasım 2024).
- World Health Organization (WHO). (2021). *Child Maltreatment: Key Facts*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>. (Erişim Tarihi: 4 Kasım 2024).
- World Health Organization (WHO). (2024). *Prevention and Response To Sexual Misconduct: WHO Stakeholder Review Conference 2023*. <https://www.who.int/publications/i/item/B09021>. (Erişim Tarihi: 4 Kasım 2024).

- Yalın, A., Kerimoğlu, E. ve Erman, H. (1995). Okul Öncesi Çocuklarda Cinsel İstismarı Önleme Programı: Ana Babaların Tutum, Görüş ve Davranışlarının Taranması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2, 19-27.
- Yam, F.C. (2020). Çocuk Cinsel İstismarına Yönelik Müdahale Basamakları ve İşlevlerinin Kuramsal Olarak İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(5), 61-77.
- Yanar, G. ve Buz, S. (2023). Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özelliklerinin Travmatik Strese Etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(3), 579-603. <https://doi.org/10.33417/tsh.1113333>
- Yenener Çakmut, Ö. (2016). Cinsel Şiddet Mağduru Çocuk Kavramı ve Türk Ceza Kanunu'nun Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Düzenlemelerine Genel Bakış. *MÜHF-HAD*, 22(1), 35-51.
- Yıldız Keskin, C. (2023). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuk Olgularda Kriter Bazlı İfade Analizi'ne Medikolegal Yaklaşım* [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., Çalaboğlu, T., Çakmak, S. ve Bayraktar, T. (2017). Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkında İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Van Tıp Dergisi*, 24(4), 303-309. <https://doi.org/10.5505/vtd.2017.99609>
- Yılmaz, A. (2023). *Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı* [Yüksek Lisans Tezi]. Doğuş Üniversitesi.
- Yılmaz, Y. ve Cenkseven Önder, F. (2020). The Adaptation Of Children's Knowledge Of Abuse Questionnaire-Revised (CKAQ-R) To Turkish: Validity and Reliability Study. *Ilkogretim Online (Elementary Education Online)*, 19 (1), 384-392. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2020.661859>
- Yiğit R. (2004) Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*. 8(3), 90-100.
- Yüce, M., Karabekiroğlu, K., Yıldırım, Z., Şahin, S., Sapmaz, D., Babadağı, Z., Turla, A., Aydın, B. (2015). The Psychiatric Consequences of Child and Adolescent Sexual Abuse. *Arch Neuropsychiatr*. 52, 393-399. <https://doi.org/10.5152/npa.2015.7472>
- Z-Page, A. (2004). Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103-113.

EKLER

Ek 1: Cinsel İstismara İlişkin Bilgi Ve Farkındalık Düzeyi Ölçeği-Çocuk Formu Örnek Madde

Tema 2: Tanımadığı Kişilerle İletişim

Resim 2. Küçük ve sevimli bir köpek gezdiren erkek bir kişi ile çocuk (cinsiyete uygun olarak seçilen görsel)

Hikaye 2: Arda/Ayça köpekleri çok severmiş. Bir gün parkta oynarken yanına tanımadığı bir adam gelmiş. Bu adamın çok sevimli ve oyuncu bir köpeği varmış. Arda/Ayça köpekle oynamak için bu adama yaklaşmış. Adam ona köpekle oynaması için izin vermiş. Arda/Ayça bir süre köpekle oynadıktan sonra adam ona bu köpeğin kardeşleri olduğunu ve isterse onunla eve gelip onlarla da oynayabileceğini söylemiş. Arda/Ayça, diğer köpekleri de merak ettiği için adamla birlikte adamın evine gitmiş.

Maddeler:

a) Arda/Ayça'nın davranışı sence doğru mu?

(Cevap Yok-Yanlış-Kısmen Doğru-Doğru)

b) Eğer bu davranış yanlışsa neden yanlış?

(Cevap Yok-Yanlış-Kısmen Doğru-Doğru)

c) Peki bu adam tanıdığı bir kişi olsaydı bu davranışı uygun olur muydu? Neden?

(Cevap Yok-Yanlış-Kısmen Doğru-Doğru)

d) Sence çocuk ne yapmalıydı?

(Cevap Yok-Yanlış-Kısmen Doğru-Doğru)

ÖZ GEÇMİŞ

SELDA BALTA, 2009-2013 yılları arasında Anamur Anadolu Lisesi'nde eğitim aldı. 2013-2018 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Lisans eğitimi sırasında yarı zamanlı olarak stajlar ve çeşitli projelerde yer aldı. Lisans mezunu olduktan sonra 2020-2021 yılları arasında Özel Güven Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde Uzman Öğretici olarak görev aldı. Buradaki çalışma hayatı sona erdikten sonra Eylül 2023 tarihine kadar Rojhat Altan Akademi ve Mutlu Gelecek Atölyesi'nde Çocuk Gelişimi ve Eğitmeni olarak görev aldı. Eylül- Aralık 2024 tarihleri arasında ise TÜBİTAK 1002 Projesi kapsamında burslu yüksek lisans öğrencisi olarak çalışmıştır. Bender Gestalt Görsel Motor Algılama Testi, Dikkat Testleri, Özel Eğitim Alanında Destek Eğitim Verecek Uzman Öğretici Sertifikası vb. birçok sertifika programına katılmıştır. Hobileri arasında kampçılık, dağcılık, mağaracılık, müzik dinlemek ve bitki yetiştirmek bulunmaktadır. Orta seviyede İngilizce konuşabilmektedir.